

planinski vestnik 9 ¹⁹⁷⁰

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

LETNIK LXX

PLANINSKI VESTNIK, GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

Lado Božič	Čez Polhograjske Dolomite...	417
Boro Krivic	Steber za devetimi robovi	424
Franci Savenc	Tragedija pod Huascaranom	428
Ing. Pavle Šegula	Pisma iz Pamirske torbe	432
Dušan Novak	Nekaj zanimivosti o kraških pojavih v okolici Igle v Savinjski dolini	440
Nada Brajnik-Sartori	Prvič na Triglavu – in kriva prisega	445
Nada Kostanjevič	Mangrt – tokrat malo drugače	449
Jože Kodre	Večerne sence	454
	Društvene novice	455
	Alpinistične novice	457
	Varstvo narave	459
	Iz planinske literature	461
	Razgled po svetu	462
	Naslovna stran: Jezersko	
	Foto V. Šoštarič	

Poština plačana v gotovini

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana. – Glavni urednik: Prof. Tine Orel, odgovorni urednik: Stanko Hribar. – Uredniški odbor: Ing. Tomaž Banovec, Fedor Košir, prof. Marijan Krišelj, prof. Evgen Lovšin, dr. Miha Patačnik, Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franci Savenc, Tone Strojín, Tone Wraber. – Naslov uredništva in uprava: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana, Dvořakova 9, p. p. 214. – Tek. račun pri NB 501-8-5/1, tel. 312-553. – Planinski Vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letno naročnina 30 din, plačljiva tudi v štírh obrokíh, za inozemstvo 43 din (3,5 US \$). – Reklamacije se upoštevajo dva meseca po izidu številke. Sprememba naslova javljajte upravi glasila, navedite vedno tudi novi naslov s tiskanimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. – Rokopisov ne vračamo. – Tiska in klišaje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani.

ČEZ POLHOGRAJSKE DOLOMITE...

LADO BOŽIČ

Ureme se je meseca sušca ubrisalo. Čeprav je bilo še zelo hladno, me je potovalna mrzlica vzdignila na pot. V obdelavo sem vzel Ljubljansko mladinsko krožno pot. Na njenem računu sem imel od lanske jeseni v žepu že dve točki in pred menoj jih je bilo še osemnajst.

Teden dni pred začetkom koledarske pomladi sem se spustil skozi Drenov grič, mimo Lesnega brda in Zaklanca v Horjul in se pognal na Koreno. Tu naj bi se vključil v mladinsko pot, ki prispe nad Rovtami skozi Smrečje in preko Sv. Jošta. Prašno in luknjasto cesto so mi krajšali pogovori s kmeti, ki so že odhajali na njive, in cestar, ki kljub »mehanizaciji«, ki jo je nosil s seboj, ni bil kos globokim žrelom v cesti, preko katerih se je bilo treba prekucevati. Prve pomladanske cvetke in jutranje petje ščinkavcev in kosov so mi preganjali misli na turistično cesto in na velik ovinek okrog horjulskega »morja«.

Iz Horjula sem se kaj hitro dvignil preko senožeti in po grebenu na sleme Koreno. Na novi cesti sem že srečal markacijo. Pripeljali sta me do nove in sodobne hiše. Sosedovi, ki so prebirali repo in so opazili moje občudovanje lepe hiše, so mi takoj postregli in krepko povedali, da spadajo take hiše tudi na podeželje, pa če tudi stoje 700 m nad morjem.

Že sem bil pri cerkvi, pred katero stoji mogočna stara lipa, vidna daleč naokoli. Gorenjske gore so bile odete v goste in nizke megle, ki se po silovitem neurju prejšnjega dne še niso utegnile razkaditi. V hiši, ki se obnavlja, sem dobil žig in prijazno besedo. Mlada gospodinja mi je zatrjevala, da ima tudi ona zelo rada hribe. Zakaj naj bi jih ne imela? Doma je z one strani grape, med Grmado in Toscem, semkaj, na nasprotni breg pa je prišla za gospodinja. Po slabem kolniku sem se spustil v grapo. Zaiti nisem mogel, zato se tudi nisem preveč trudil in gnal za markacijami, ki so bile redke kot sveta leta. Računal sem, da se bomo srečali nekje na cesti proti slikovitemu Polhovemu gradu.

Iz prijazne in gostoljubne gostilne me je steza vodila proti Dolomitom, čez Klopce na Grmado. Razgledi so se vedno bolj odpirali in kaj kmalu je zazijala pred menoj južna plat Grmade s peščenimi sipinami. Pozdravljena, Grmada! Vedno in v vsakem času si lepa in rad se razgledujem s tvojega ponosnega vrha. Že sem zdrsnil po bregu in pospešeno pobiral korake proti Topolu, kjer sem v gostišču kar dvakrat žigosal svoj mladinski potni list. Tu sem naletel tudi na prve izletnike. Hitro smo si bili blizu in v živahnem pomenku. Kako je vse to naravno in prisrčno v planinah!

Naslednja moja tarča je bil Slavkov dom. Sedaj pa sem se resno spoprijel z markacijami, ki jih ni bilo in ni bilo. Ljudje so me tolažili, češ, tu jih res še ni, da pa se bom kmalu srečal z njimi. Toda tega kmalu ni hotelo biti od nikjer. Lomastil sem po gozdu ne vedoč, kje sem, udaril z nosom v zapuščeno cerkev in padel pred kmečko bajto. Na moje klicanje se je po dolgem času oglasilo žensko bitje, to sem ugotovil po glasu, ki me je izza zaprtih vrat nagnalo prav v nasprotno smer, kakor

sem bil namenjen. Končno sem vendarle pristal v Slavkovem domu. Razjarjen nad slabo markacijo sem se šele v domu nekaliko pomiril. K sreči je bila glasbena skrinja pokvarjena in še enkrat sreča, da se prizadevnima izletnikoma nikakor ni posrečilo ozdraviti ji jeter. Mir je vsekakor blagodejno vplival na raztrgane živce in utrujene mišice.

Znašel sem se na cesti proti Mednemu. Utrujenost mi je že tako visoko zlezla v noge, da jih nisem več čutil in sem jih moral enostavno vlačiti za seboj. Hočeš, nočeš, moraš začeti premišljevat, kako naprej, in ali ne bi bilo dobro ustaviti kakega voznika in z njegovim dovoljenjem prisesti. Avtomobili so švigali in pihali mimo, v meni pa se je borilo. V oblakih prahu sem končno le zbral korajžo in se skromno odločil za motorista. Prvikrat v življenju sem na cesti dvignil roko. Mlad fant ni prav nič cinal in razmišljal. Udarno me je naložil za svoj hrbet in potegnil do Mednega. Zlata mladina!

Na mostu čez Savo sem naletel na študenta, ki je šel plezat na Turnc. Vesel sem ga bil in razklepetala sva se o plezalstvu in planinstvu sploh. Pogovor in mladostna prožnost poleg mene sta me poživila, toda ne za dolgo. Pred menoj je stala mogočna Šmarna gora, ki sem se je lotil z veliko muko. V strm breg sem se poganjal korak za korakom. Sonce je bilo že globoko na zahodnem obzorju in zadnji žarki so še osvetljevali lepoto Karavank in Kamniških planin, ko sem stopil na teme Šmarne gore. Gostilničarka-rojakinja me je začudeno pogledala, ni verjela, da sem to jaz in me še bolj začudeno vprašala: »Pa ja ne peš iz Idrije?« No, prav od tam ne, le nekaj kilometrov bliže. Po domače me je postregla. Tura je bila pravzaprav pri kraju. Polhograjski dolomiti so me temeljito zdelali. Res jim nisem ostal dolžan, saj sem jih kar počez prečesnil. Dali pa so mi vedeti, da niso ravno od muh. Deset ur je bilo poštene hoje v težkih kvedrovcih. Za menoj so ostali štirje grebeni, štiri doline. Krepko so se mi utaborili v kosteh in mišicah. Za tolažbo pa sem imel v žepu pet žigov v krušnjaku pa zelo lep pomladanski naskok in preskok častitljivih Polhograjcev.

Ko sem nekoliko potolažil dušo in telo ter zravnal svoje ude, sem jo moral mahniti naprej po mladinski poli. Po nekaj dneh sem se znašel v lepih kostanjevih gozdovih na poti proti Rašici. Z Ljubljanske kotline me je spremljalo bučno praznično zvonjenje. Ugotovil sem, da sem prekršil svoja romarska načela. Potujem namreč samo ob delavnikih, od ponedeljka do sobote. Ob nedeljah sem na vikendu doma. Tako se subjektivno in objektivno izogibam vrišču in pišču, pijančevanju, jodlanju, kruljenju in smrčanju zdelanih popotnikov in nedeljskih izletnikov, ki se naberejo v domovih, kočah, zavetiščih in gostiščih preko nedelj in praznikov. Tokrat sem bil izjemoma na poti v nedeljo, toda s pogojem, da se zvečer vrnem domov.

Potovanja od ponedeljka do sobote imajo tudi svoje senčne strani, posebno v izvensezonskih mesecih. Vse domovske in gostinske shrambe so v tem času prazne. Tako spravljajš v nevarnost svoj želodec, strukturo in mehanizem. Razumljivo, v pred in posezonski turistični in planinski dobi so vse misli upravnikov in direktorjev osredotočene samo na nedelje in praznike. Ko prideš sredi tedna k njim, se čudiš, od česa sploh živijo od nedelje do nedelje. Gosta lahko postrežejo samo z jajci. Teden dni še preneseš po dvakrat na dan pripravljena na ta ali oni način, potem pa že tvegaš, da dobiš rumeno bolezen, pri nas bi dejali »žifro«, ali pa zamenjaš belo z rumeno raso. Toda rumene nevarnosti bi se nalezal le v primeru, če bi povsod postregli z jajčimi izdelki kokoši, ki živijo v zasebnem kmetijstvu. Verjetno vam je dobro znano, da so rumenjaki teh proizvajalk lepo škrlatno rdeči in povpraševanje po njih presega ponudbo. Težko se prikoplješ do njih. Delovno ljudstvo mest se v splošnem oskrbuje in hrani z jajci iz družbenih tovarn, kjer jih proizvajajo družbene kokošje samoupravljavke. Njihovi rumenjaki pa so podobni beljakom ali pa so vsaj rahitično blede rumene barve. Zoenkrat torej še ni nevarnosti pred rumeno raso. Upajmo, da bomo ostali še beli, dokler seveda družbene farme ne bodo začele barvali tudi notranjost jajc, tako kot narod že stoletja barva o veliki noči zunanost. Toda pustite vsako upanje! Zadnja poročila povedo, da so jo že pogruntali. Recept: V kokošjo hrano primešajte zmlete rdeče paprike!

Tako sem modroval sam pri sebi in sam s seboj, v skladu s praznikom, ki me je zatekel na poti. Na Rašici pa sem bil bolje postrežen. Ko sem se podprl, sem stopil po sledih mladinske planinske markacije. Prav nič ni naju vleklo skupaj. Nikakor nisem mogel ugotoviti, kje se skriva. Mahnil sem jo po svoje in po celem ter srečno dosegel Rašiški vrh z razglednim stolpom. Vrh je po vojni dobil novo ime: Vrh narodnega heroja Staneta Kosca, a novo ime se ne more udomačiti. Z markacijo sva se spet srečala na vrhu, se za kaki dve uri pošteno spoprijateljila in složno hodila po lepih gozdovih in mehkih tleh tja do Mengeške kočice.

Praznični dan so napovedovali osebni avtomobili, ki so že v prvih jutranjih urah prihiteli semkaj. Dom, boljje restavracija, stoji komaj 400 metrov nad morjem, dobrih nekaj minut nad Mengšem. Ali je planinski? Morda zaradi razgleda na Kamniške planine in Karavanke. Hitro sem bil na ravnini, v mestu, kjer sva se z markacijo spet razšla. Zato sem jo mahnil po asfaltu proti Trzinu. Kmalu sem ga bil sit. Zavil sem preko polj Domžalam nasproti. Pod njenimi dimniki sem zlezal v kamniški hlapon in se v vagonu Franca Jožefa pricincal v slovensko prestolnico.

Domžale sem ponovno pozdravil že čez nekaj dni. Pot, ki sem jo začel hoditi, me je krepko pritegnila nase. Po kolovratenju po mestu, sem se le znašel na stari vijugasti in raztrgani cesti proti lhanu. Spet sva se začela loviti s tovarišico markacijo. Nisem brzdal jezika in vsakogar na cesti spraševal o poti k Sv. Trojici. Ženska me je opozorila na znamenje ob cesti, kjer je bilo treba kreniti proti Taboru. Ko sem obrnil s ceste, sem bil zelo vesel, kajti vročina je že zjutraj silno pritiskala, čeprav je bil april šele na svojem začetku.

Na Taboru sem se oprjel zelo revne in osamljene markacije in rinil dalje po grebenu, skozi mršav gozd in po blatnih kolovozih, ki so me potegnili skozi naselje Brdo proti sv. Trojici. Ne bi bilo prav, če bi pot potekala v redu. Večkrat sem jo moral zgrešiti... Po številnih umikih in napredovanjih sem le zagledal z lesenim opazem podprto cerkev. Naslednja misel je bila namenjena kontrolnemu žigu. Opazoval sem kmetске hiše in po njihovih licih ugotavljal in ugibal, katera bo imela žig. Ko pa sem zagledal na hiši spominsko ploščo, je bilo jasno, da me bodo v njej rešili skrbi. V hiši je bila med borbo tiskarna komiteja KPS za Kamnik. Eno skrb sem vrgel preko glave, žeje pa nisem mogel potešiti. Vas je raztresena in gostilne ne pšemore. Tudi razgled po Kamniškem polju je bil zakrit z gostim mrčem. Ta prekleta čad, zakajenost dolin in obzorij me spremlja na vsakem koraku in prav na vseh koncih ljube domačije, kjer se le prikažem.

Domače deklice mi je zaupalo, da hodijo po tej poti, to je po mladinski, samo starejši ljudje. Posebno je zanimiva za priletne gospe in gospodične. Torej sem že v seznamu, sem se počohal za ušesi. Mislil sem si, da ni prav nič hudega, če je pot namenjena mladini, pešačijo pa po njej v glavnem starejši in stari ljudje. Če ne bo dosegla svojega namena, nekomu pa le koristi.

Pobral sem se naprej. Spet težave z orientacijo in potjo. Počasi sem se vzpenjal proti Ciclju, nekaj časa kolobaril po njegovem vrhu, končno pa sem se le s težavami prebil proti Sv. Miklavžu v Posavju. Pri skromnem zavetišču sem se malce odpočil in pogovoril z gospodarjem. Dejal je, da prihajajo k Sv. Miklavžu v glavnem samo tisti izletniki, ki so hodili semkaj že pred vojno. Pa sem kaj pomislil, kaj bo tedaj, ko bodo ti pomrli. Ali bo z njimi zamrl tudi turizem v teh krajih, ki še vedno niso povezani z dolino s pošteno cesto. Še na vrh sem skočil in pogledal po Savi navzgor in navzdol, nato pa se spustil skozi Veliko vas proti Savi in se onstran železniške proge znašel v Jevnici. Stopil se na dolensko tla. Po bukovem gozdu sem se dvizal proti Jančam. V mladem zelenju se je oglasil pričiži zbor s svojim žgolenjem, v katero rega je sekala kukovica svoj večno lepi pomladanski ku-ku.

V domu na Jančah je vladala še prava zimska pustoš. Edini gost sem bil in zato je bilo tudi vse v domu primerno prikrojeno. Za večerjo ni bilo kaj velikega prizadevanja in v sobah je vladal red, ki ga je lahko napravil samo najhujši potres in vihar za njim. Na vprašanje o poti proti Grosuplju, sem dobil suh odgovor: »Ne vem, nisem tu doma.« Pogledal sem skozi okno in potolažil me je pogled na lepo razsvetljeno Ljubljano.

Zjutraj sem se spustil v dolino. Zavohal sem pravo smer in odkril celo zelo skromno in sramežljivo markacijo z napisom: Grosuplje. Dolenjsko gričevje je bilo zavito v jutranjo meglo, ki se ni hotela nikamor premakniti. Zaman sem buljil v daljavo in v meglo, od Dolenjske nisem imel nič. Tudi z markacijo, ne samo z meglo, sem bil v borbi. Lovila sva se po njivah, po kolovozih, stezah in po nasvetih. Nad vasjo Volavljje sem se znašel na trdi cesti in po njej pridrsal do Prežganja. Šolo so ravno obnavljali in na kamnitem portalu me je zbudel v oči napis iz avstrijskih časov: Ljudska šola, pod njim pa sedanji: Osnovna šola. Torej »blagopokojna« cesarska Avstrija še vedno ni čisto pozabljena.

Nova cesta se je še enkrat krepko in na dolgo zavijugala sem in tja. Sekal sem ovinke, hitel proti Trebeljevemu in v naročje samega Kuclja. Daleč tam nekje v megli so mi ga pokazali. Zaznamovan je bil z dolgim kolom na vrhu.

Onstran Trebeljevega se pot dviga skozi zanikrne gozdove. Razriti kolniki so me postavili na senožeti, s katerih je bil vrh že viden. Na levi sem zagledal vas, pred seboj na grebenu pa žensko, ki je grabila steljo. Želel sem ji dober dan, navezal pogovor o delu in odprl vprašanje o žigu. V Leskovcu, da ga nimajo, verjetno mora biti na vrhu pri piramidi. Odracal sem po nepokošeni travi dalje proti vrhu Kuclja. Zazdelo se mi je, da ženska še nekaj besediči za menoj. Obrnil sem se in poprašal, kaj je dejala in kaj želi. V pristni dolenjščini je samo še enkrat pribila, da imam za svoja leta še kar dober »šrit«. Pohvala me je pogrela in še odločneje in samozavestneje sem se pognal naprej. Piramida. Toda o njej samo še slaba sled. Le del stolpa še moli pokonci. Vse naokoli pravcato razdejanje. Kdo je tako gospodaril tu? Strela ali zlikovci? O žigu ni, da bi mislil. Na kamnu planinski napotek planincev železničarjev za Višnjo goro. Moral sem na desno in k sreči opazil v grmovju skromno in obledelo markacijo.

Pohitel sem po nekoč udarniško zgrajeni cesti proti Blejči vasi. Cesta je bila v času gradnje namenjena partizanskemu domu na Kuclju. Doma še danes ni. Ostala je le cesta spomin na tiste dni. Danes jo razjeda čas, ki požira vloženo delo in denar. Če bi tedaj prihranili vsaj nekaj energije predvsem pa dobre volje do dela, potem bi nas danes mnogo manj bolela glava. Niže sem srečal človeka, ki mi je dejal, da je doma povsod in nikjer. Hotelo se mu je klepeta, pa se mi je mudilo dalje. Poizvedoval sem o žigu, tako kot že mnogi pred menoj. Najbrž ga skrbno čuvajo v društveni pisarni v mestu.

Police so lepa vasica. Celó nekaj večjih in novih stavb imajo. Drugače pa je njena slika enaka kot v drugih vaseh. Le še stari tolčejo z rovniciami trde kepe zemlje. Šola kmalu ne bo več potrebna, sicer pa tudi ni v okras. Stara je in zgrbljena v tla.

Beganja in slepomišenja z markacijami mi je bilo dovolj. Sedel sem v šolski avtobus, ki me je potegnil v Grosuplje in od tam še naprej do Velikih Lipljen, od koder sem imel le nekaj kilometrov nazaj do Taborske jame.

V restavraciji so kuharice prekrizanih rok čakale na svoje žrtve. Med tednom so obiski redki. V jamo kot samotni popotnik nisem mogel. Ni rentabilno. S postrežbo pa sem bil kar zadovoljen. Krenil sem nazaj na izhodiščno postajo, da bi ujel avtobus za Turjak. Obsedel sem sredi vasi in čakal. Že je stal pred menoj starček, bos, v revnih hlačah, ki jih je držal z rokami, v raztrgani opletajoči sraciji neugotovljene barve. Izpod srajce mu je zijal počrnel in ožgan hrbet. Hropel je in nekaj mrmral. Rad bi kadil. Nisem mogel ustreči, pa se je naglo umaknil.

Pridružil se mi je sosed. Najprej se mi je poklonil s tem, da zelo dobro hodim kljub bujnemu belemu cvetju na glavi. O svojem sosedu je povedal, da je ožgan po hrbtu zaradi prevelikega ležanja na vroči kmečki peči, da je bil velik kmet, da pa je... Koj nato je začel o težavah, ki tarejo njega. Težko je življenje, mladina odhaja, hiše se praznijo in razpadajo. Pokazal sem mu fiča na njegovem dvorišču in gradbeni material za obnovo hiše. Kratko je odvrnil, da je vse to od mladih.

Na Turjaku sem pohitel v grad. Zaradi lesenih opažev nisem videl niti zidov, kaj šele grad. Napovedal sem obisk ob boljši priložnosti in nadaljeval pot. Nebo se je med tem pokrilo s temnimi oblaki in že so padale prve debele kaplje. Sivina neba se je potegnila v grapo in dolino. Na oni strani sem moral spet v breg. Grizel sem stopinje

skozi Cetež in Zapotok proti Kureščku. Tudi tu me je bolj vodil nos kot markacija. Nebo je počrnelo in kosmati oblaki so odprli svoje vodene zapornice. Začelo je liti. V domu me je sprejelo vreščanje električne lajne in tuljenje družbe okoli nje. Umaknil sem se pišču in se povzpел do razvalin nad domom. Noč je minila v viharju z dežjem in gromom. Vstal sem pozno, vendar ne še prepozno. Vrata so bila še vsa krepko zaklenjena in pobegniti ni bilo mogoče.

Nad Krimom sta se tepla sever in jug, med njiju pa se je vrivala uscana burja, to je severovzhodnik. Šlo je za to, kdo bo koga. Dokler se bodo topli med seboj, sem menil, ne bo hudega. Zato sem se korajžno zagnal po stezi z odlično markacijo, ki me je vodila proti Krvavi peči. Ko pa sem stopil v temne krimske gozdove, se je tema ulegla na zemljo in začelo je deževati. Dež me je prestrašil in obrnil sem stopala nazaj in zakoračil proti Golemu. Bil sem spet ob rdečo orientacijo. Hotel sem na vsak način priti v lški Vintgar. Spet sem krepko zavrtel jezik in skrbno spraševal, kako bi dosegel sotesko lške. Vsak mi je predlagal svojo pot, nekateri so mi smer odločno odsvetovali, češ da se bom v gozdovih izgubil. Bolj trezni pa so mi svetovali, naj se v gozdu pomenim z razstreljevalci, ki čistijo gozdne poti. Udaril sem jo čez Škrilje proti prevalu med dvema hriboma. Minerji so mi res do podrobnosti opisali kolovoze in steze, po katerih moram hoditi. Vestno sem sledil navodilom in se izmotal v labirintu poti in steza v starem gozdu. Na robu nad sotesko sem se spustil v grapo in srečno pristal na nekdanji asfaltni cesti proti Vintgarju. Še v domu sem se oglasil, nato pa sem jo pobral proti lški vasi. Vreme se je slabšalo in pehanje na Krim se mi ni zdelo preveč priporočljivo. Od Ljubljane je prihajal naliv in še preden sem zlezal v avtobus, je že lilo tudi tu. Še preden pa sem se vkrcal, sem zlobno stegnil jezik in se spotaknil nad neurejenostjo in zanemarjenostjo in zganarjal sem ga z lško vasjo, ki ji gre v tem oziru vsa čast in spoštovanje. Njena podoba je prijetnejša. Na svojo misel izraženo z jezikom pa seveda nisem dobil niti bev niti mev.

Od mladinske poti mi je ostal še zadnji del. Krim in pot čez Rakitno do Vrhlike. Prvega sem naskočil s preserske strani. Pred zadnjo vojno sem tod okrog večkrat hodil in vse poti so bile skrbno zaznamovane. Sedaj vlada tu znova prava ledina. Do Gor. Brezovice je še nekam šlo, potem pa se je odprlo vprašanje. V zmešnjavi kolovozov poti in drč sem se oprijel drogov telefonske napeljava kot pijanec plota. Gozdni delavec, ki je premikal hlode, mi je dejal: »Pojdite tja in tja, hodite tam in tam, krenite preko senožeti in ceste na druga cesto, s stare morate priti na še starejšo vojaško cesto. Le kako neki bi moral biti brihten, da se bom znašel v tej zmedi, sem tuhtal sam pri sebi. Na prvo cesto sem še nekako pricapljal, na drugo me je že moral usmeriti motorist, ki je pravi trenutek od nekod prišel. Z njegovo pomočjo sem se srečno izmotal in ob najstarejši cesti trčil na markacijo. Nisem mogel ugotoviti, od kod prihaja in kam zahaja. Ze se je cesta sklonila proti dolini. Tesno mi je postalo, toda skromen kažipot me je pognal na stransko pot proti vrhu Krima.

Na tej stranski poti sem našel skupino cestarjev, ki so urejali pot na Krim. Na vsem pohajkovanju nisem nikjer, niti na važnejših cestah opazil večjega števila cestarjev. Kazno je bilo, da nekdo pripisuje Krimu veliko važnost. Za turiste je bilo še prezgodaj, planinci pa ne potrebujejo preveč zlikane ceste. Dom je bil še zaprt in daleč naokoli je vladal dolgčas, pravo zimsko razpoloženje, četudi je aprilsko sonce že pošteno kurilo. Prepričal sem samega sebe, da danes ne hodi na Krim nihče več peš in da sem za letošnje leto najbrž prvi in zadnji, ki se je v potu svojega obraza potrudil sem gor. Peš sezono naj bi tako odprl pa tudi zaprl. Bilo je nekaj dni več kot polovica aprila in v zraku je bilo vsaj dvajset stopinj vročine. Vračal sem se po isti poti in cesti. Skrita tablica nad cesto me je opozorila na bližnjico proti Rakitni. V resnici sem kmalu zagledal pod seboj pomembno turistično in klimatsko središče notranjske dežele.

Mimo praznega mladinskega okrevališča sem stopil v vas. Sprejelo me je edino gostišče, v katerem sem bil deležen skromne prehrane. Prenočišče sem si moral poiskati nekje drugje. Ogledal sem si umetno jezero in številne vikendice, raztresene daleč naokoli. V zraku se je v tem nekaj obrnilo. Potegnil je silno oster in mrzel veter, ki me je stresel celo do kosti. Na Krimu sem se potil in topil v vročini, tu pa me

trese mraz, da trepetam kot šiba na vodi. Začelo je liti, ponoči pa je divjal pravi snežni vihar. Jutro je zbudilo Rakitno in okolico pod sneženo odejo. Hladno je bilo, zrak pa čist, da je bilo veselje. Kresnil sem jo proti Novaški gori. Pred veliko mizarско delavnico sem poklepetal z mojstrom. Veliko dela ima. Vikendice gradi tu doma in na morju. Ko sem pobaral, kako je kaj z davčno moralo, pa ni hotel ničesar slišati.

Nebeški svod se je počasi čistil in jasnili. Spustil sem se v borovniško kotlino. Skozi Zabočevo in Brezovico v Pekel. Polagoma sem se v debri gnal od slapa do slapa. Občudoval stvarjenje prirode, se oziral nazaj proti dolini in se navduševal nad vijoličastimi preprogami bujno cvetočega kranjskega jegliča. Lepo je speljana pot, strmo navzgor in po lesenih stopnicah. Preko Zoba in dalje po kolniku sem prispel na vrh hriba. Tu sem naletel na starejšega logarja. Skupaj sva jo udarila skozi vasico Padež proti Pokojišču. Stekla je beseda. Mož je bil v partizanih. O teh časih sva tudi največ govorila.

Na Pokojišču je bil dan alarm. Začela se je hajka za zadnjim žigom mladinske poti. Trgovina in gostilna sta bili zaprti, prodajalke pa na kosilu v sosednji vasi. S pomočjo tretje osebe se nam je posrečilo stakniti žig. Vesel, da je bila izbojevana še zadnja zmaga, sem bil pripravljen plačati tudi ceho. Žal do pijače ni bilo mogoče priti. Krepko je bila zaklenjena, bolj kot žig.

Pred menoj se je zgrnila v dolžini trinajstih kilometrov lepa bela in gladka cesta. Prometa na njej ni bilo, tudi prahu ne, zato sem jo kar dobro požiral, prežvekoval in prenašal. Tu in tam se mi je celo odprl pogled na gorenske gore, ki so se bleščale v svežem snegu, ki ga je stresla s svojega repa zakasnela zima. Užival sem zrak v lepih gozdovih, pohitel še okoli vseh izvirov Ljubljance in zadovoljen pristal v vrhniški mlečni restavraciji.

Ljubljanska mladinska krožna pot je bila »okoli djana«. Stopetdeset kilometrov je naštel števec. Pošten pomladanski trening. Pot je zanimiva. Čeprav je namenjena mladini, bo prav prišla tudi mnogim starejšim ljubiteljem narave in gričevja, ki se razprostira okoli ljubljanske kotline. Težave? Kje pa jih ni? Ni treba obupavati nad njimi in nad nevšečnostmi, ki spremljajo vsako potovanje. Napori? Nikomur jih ne bo žal, potem ko bo prerajžal Polhograjske dolomite, se obregnil v zasavsko gričevje, pokukal po dolenskih holmih, se zračil po notranjem hribovju in sončil na najvišji točki poti, na nad tisoč metrov visokem Krimu. Šel bo mimo številnih prirodnih lepot, mimo mnogih zgodovinskih in kulturnih spomenikov. Srečanja z ljudmi, doživetja in spoznanja vseh vrst mu bodo ostala v spominu.

V Idriji, februarja 1969.

PROSPEKTIRO NOVA GORICA razpisuje natečaj za 40 barvnih diapozitivov Julijskih Alp za izdelavo razglednic in drugega propagandnega materiala.

V poštev pridejo motivi:

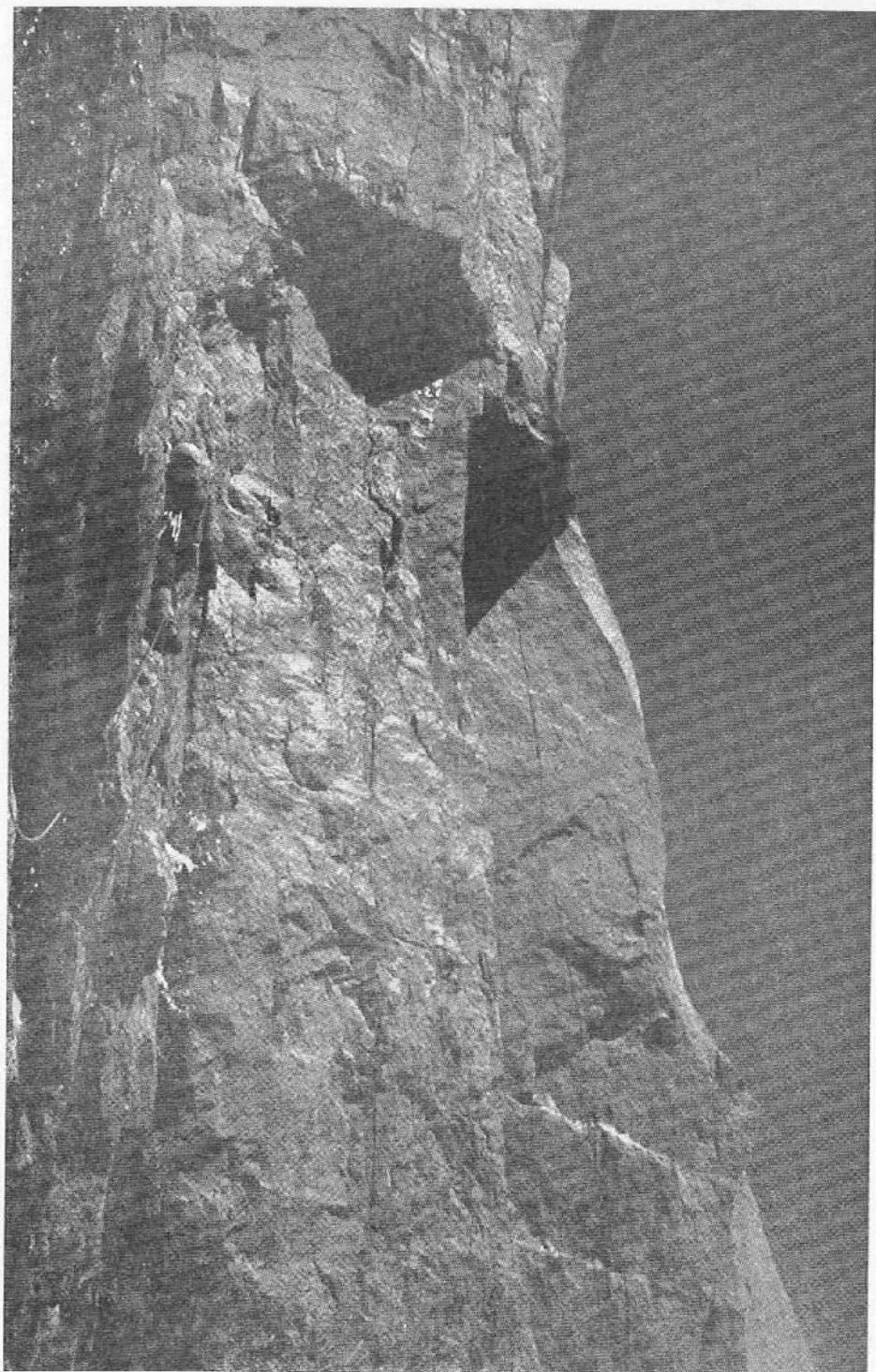
vrhovi Julijcev (panoramski posnetki), planinsko cvetje, planinska jezera, planinske pastejanke, kočje, detajli gora, slapovi, reke in drugi motivi z alpskega področja.

Za natečaj pridejo v poštev barvni diapozitivi vseh velikosti.

Diapozitive pošljite na naslov »Prospektiro Nova Gorica« do 15. novembra 1970.

Posebna komisija bo pregledala dospele diapozitive in izbrala najboljše, ostale bomo vrnila lastnikom.

Izbrane diapozitive bomo odkupili ali plačali avtorski honorar za objavo.

Eden najtežjih raztežajev v Alpah

Foto B. Krivic

STEBER ZA DEVETIMI ROBOVI

BORO KRIVIC

Po strehi škraplja dež. Potopljen v lenobno ugodje popoldanjega mraku čaram na steno podobe pestrega poletja. Oči, osivele v decembrskih meglah, sesajo žive barve oživelih spominov. Modro nebo nad kupolo Bele gore, tako modro, da prav boli; mehki prelivni rdečkastorjavih zrn osončene, tople pečine; slepeča belina nedotaknjenih snežnih vesin; razgrajaska rdečica oprtnika; utrjene lise odrgnjenega usnja; iskreče kapljice potu na zariplem razbrzdanem obrazu – saj to vse niso le prividi na platnu, to vse je tu. Lagodni deževni jesenski čas se ustavi, razblini in zamah blestečega okla me postavi v prekipevajočo mrzlico dejanja, pohoda, vzpona na Mont Blanc z njegove najtežje strani, z juga. Frêneyski stebri, berem v sveže vrezani gubi na zgaranem čelu. Globoka je – skrb gloda: »Bo, ne bo? Bosta uspela Marjan in Mitja v Centralnem stebri, v smeri, ki uživa sedaj tako veljavo, kot jo je takoj po vojni užival Walkerjev steber? In midva? Sva prinesla dovolj železja, so skrite vzmeti v lehteh dovolj čvrste, da ne bodo popustile v počeh vrtoglavega stolpa, so najine misli dovolj pregnetene s klicem, najglasnejšim sedaj – MORAŠ! Naju čaka Pilier d'érobé. Skriti steber, ki se ga po prvem vzponu mojstrov iz El Capitana, Harlina in Frosta, ni še nihče niti lotil. Kar dobro so ga krstili – šele s štiri tisoč metrov visokega sedla Col du Peuterey sva ga ugledala, ko sva že stala v njegovem vznožju. Res je skrit pred vsiljivci, najin Steber za robom, Steber za devetimi robovi. Pogled roma nazaj, preko ledenikov in grebenov, ki branijo rdeči stolp. Bo treba po tej dolgi poti nazaj? Pogled se ustavi na kopastih oblakih nad vališkiimi vrhovi. O vremenu sploh ne razglabljava, enostavno mora držati! Sence Oggionija in njegovih tovarišev, ki so klonili v neurju ob prvem poskusu v Osrednjem stebri, blodijo po pošastnih razpokah Frêneyskega ledenika. Mrazi naju kljub soncu«.

Guba se stisne, bojazni potlačiva prav na dno klokotajočih misli. »Gremo!«

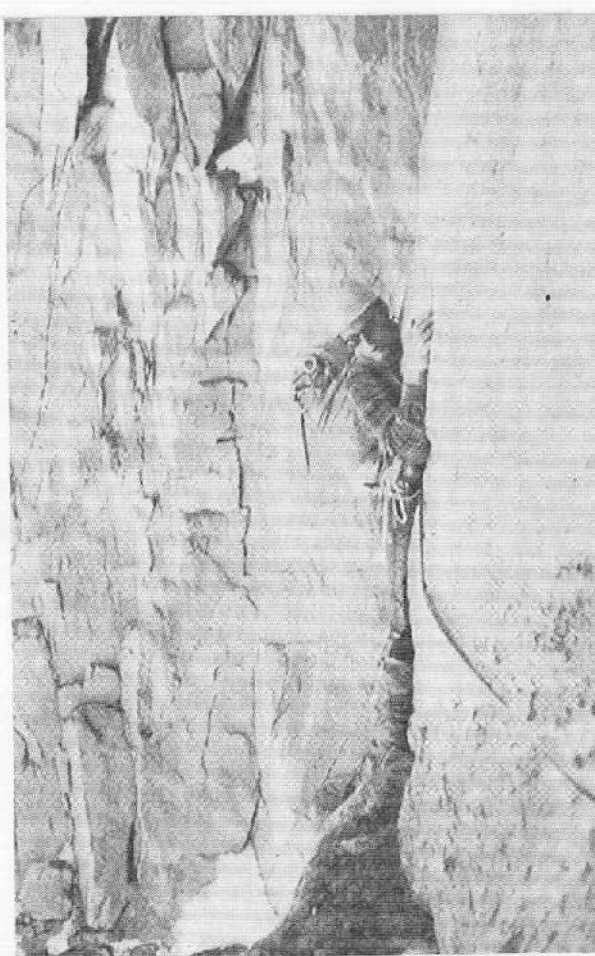
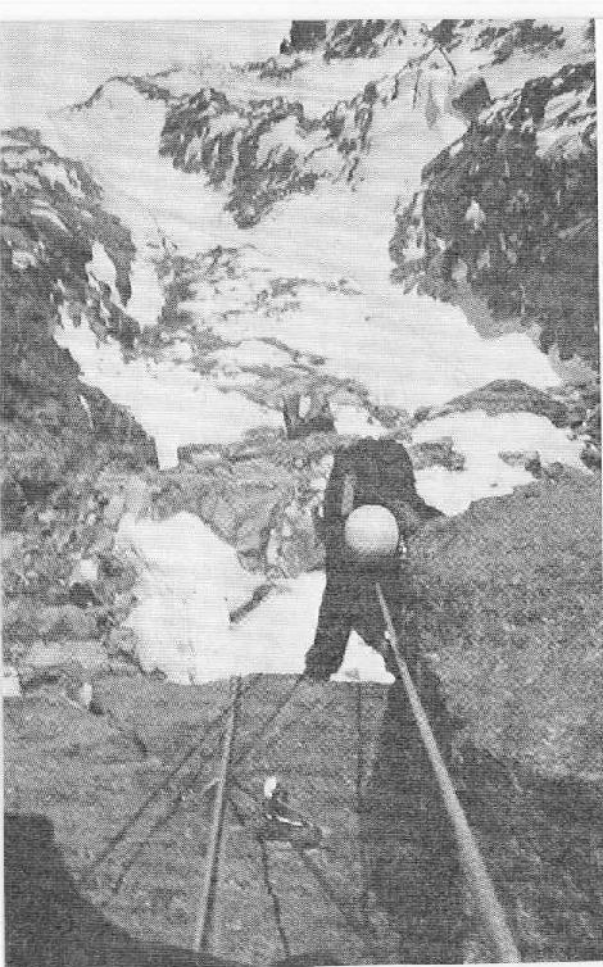
Od sedaj velja misel samo naslednjemu koraku, naslednjemu oprimku in klinu. Pretegnem se v naslonjaču – saj to je že vse minilo.

S stene me pogleda Šrauf, ko se mu udre čez koleno sredi ojužene vesine. V majici je in zeva kot sulec na suhem. Kar slišim, kako mi odgovarja: »Na božični večer!« na pripombo o peklenski vročini. Zdi se nama, da je sonce komaj pokukalo čez daljno Monte Roso, pa že žge z vso močjo. Po ozebniku, ki naju bo pripeljal do stebra, teče pravi potok kašastega snega. Držim se skalnatnega robu v želji, da bi si čim manj zmočil čevlje. Misel na noč grize.

Samozadovoljno pomigam s prsti v toplih copatah in si predvjam slike naprej. No, končno sedi Šrauf na polici. Poplavljeni ozebnik je za nama. Požrl nama je štiri ure, in naju tako temeljito opral, da bi bila lahko kot reklama za mixal. Tolaživa se, da se bova v kopni skali na soncu hitro posušila.

Pogledam naslednjo sliko in si za spremljavo zabrundam vedno uporabni rek o računu brez krčmarja. Steber je skrit v tako globokem kotu, da se opoldne sonce že skrrije za greben Innominate. Pa še drugo razočaranje – po policah in po pečeh je še precej novega snega, ki ob spominu na dopoldanji sonček še kar kopni in s kapljami in curki skrbi za mokro tradicijo. Pa je to že postranska stvar, kajti začenja se resna plezarija. Kot vsaka, se tudi ta viža začne s »Tri, štiri!«, le žal, da je uvod kratek in iz tri je hitro štiri, iz štiri pa pet, pa še za prizvoke šestice je včasih poskrbljeno v obliki požledene počti. Prosto plezanje v granitu navadno pomeni silaško prerivanje po počeh, in ker za zabavo skrbi še oprtnik na plečih, naju kmalu sploh ne zebe.

Gledam se v »lepi«, gladki počti in slika se mi zdi nekako meglena in modrikasta. Pa nič čudnega, saj se je od mene kadilo kot od furmanskega konja. Peham se po skali in potihem zabavljam čez el-capitanske plezalske navade. Te strele namreč dosledno izbijajo vse kline za seboj in je potemtakem ponavljanje njihovih smeri tako, kot bi plezal prvenstveno. Pravzaprav je še slabše; pri poskusu prvenstvene lahko rečeš:

Ne mara (ali noče?) naju zadržati . . .

Foto B. Krivic

»To je nemogoče,« in se mirne duše vrneš. Takole pa v isti sapi veš, da ni preplezljivo in da sta dva kalina le prišla čez. In potem se toliko časa mučiš in poskušaš, da se še tebi posreči. Slika za sliko, poč za počjo, previs za previsom.

Ej, hop! To je pa hud skok, od popoldneva na rano jutro. Na steno vrnem večerno sliko. V mrzlotni senci varuje šrauf na zasneženih gredinah. Sedaj pa, samo gib – in že stena zažari v prvem jutranjem soncu. Smešno! Samo frcnem s prstom pa mine noč. Res škoda, da v steni nimaš te čudodelne moči, da bi frcnil večer v jutro. Da bi vsaj sedaj ganil s prstom in bi se omehčala kolena in popustilo zbadanje v križu! Tako pa med kratkim gibom, med obema slikama butne vame kopica spominov na jasno noč v mokri obleki na kakih štiridesetpetsto metrih nadmorske višine. Brrr!

Brž! Aha, pa spet sije sonce! Prenočila sva na istem mestu kot predhodnika. Iz opisa smeri, pa tudi na pogled veva, da naju sedaj čaka najtežji del. Navpična, mestoma seveda tudi previsna in za granit izredno gladka, nerazčlenjena stena bo veliko terjala.

Vrsta slik, podobnih kot jajce jajcu. Pa vendar – na vsaki sliki dlje in dlje. Ped za pedjo, počasi to nanese seženj, raztežaj. Kako beži čas v šesti stopnji! Prvi plezalec potrebuje tri ure za štirideset metrov! Tri ure! V tem času lahko preplezaš celo Triglavsko steno v njenem lažjem delu.

Klinov nimava odveč, poleg tega sta nama dala predhodnika lep zgled in tako se drugi trmasto bori za vsak klin, da ga izpuli gori. Čas drugega – dve uri. Torej – pet ur za štirideset metrov.

Naprej! Slike se gladko vrstijo dalje. Vezano prikazovanje napredovanja v prečni prekine le posnetek, ko je prvi pritisnil varujočega. Stojišče – visišče v lestvicah je ves

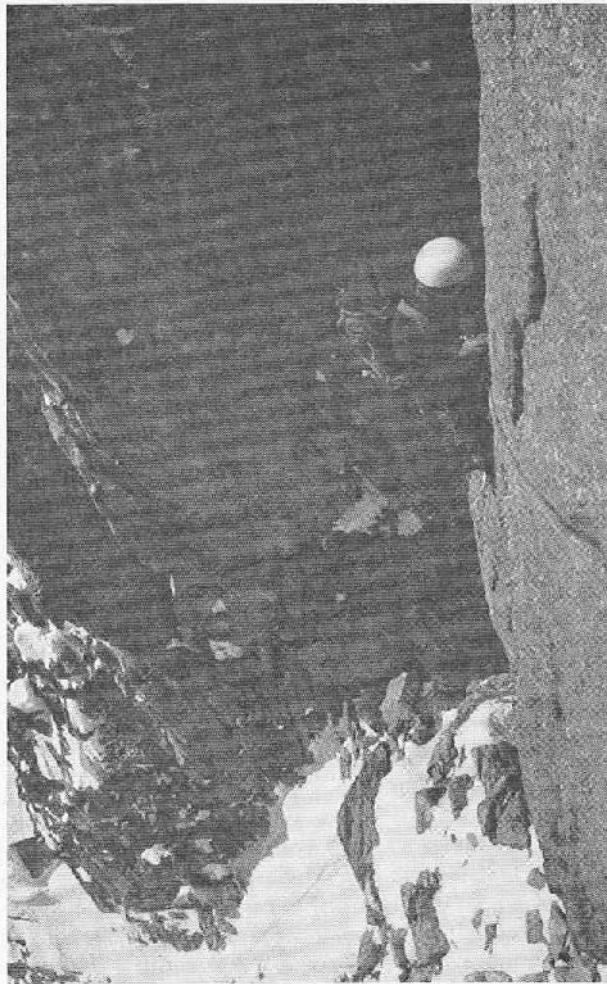
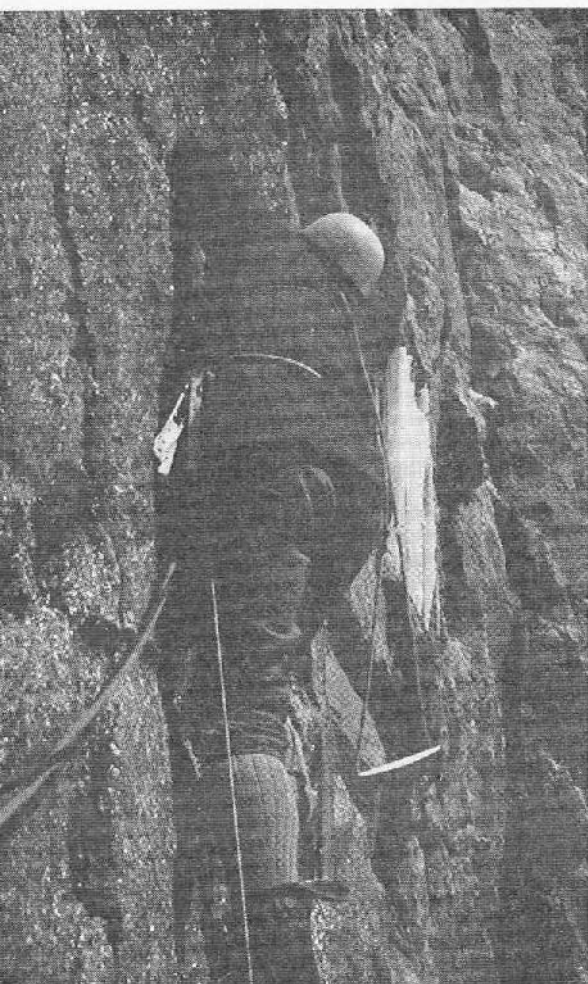
**Steber
se položi
in drvela sva
proti vrhu**
Foto B. Krljic

njegov svet celih pet ur in edina njegova zabava je podajanje in zatezanje vrvi ter slikanje.

In tako lahko sedaj gledam plezanje enega verjetno najtežjih raztežajev v Alpah, skoraj kot da bi bilo filmano. Slike so zgovorne; besede so prazne, zato pa spet številke povedo vse – prvi tudi za ta raztežaj tri ure, drugi eno uro (kar pove, da so bili klini slabše zabiti) – torej prav tako težak raztežaj, pa dosti bolj tvegan, s slabšo možnostjo varovanja. Ura je dve popoldne, midva pa šele kakih šestdeset metrov nad sinočnjim prenočiščem. Kaj bi to. Kljub temu sva ključno mesto premagala, in ni vrag, da nama dalje ne bi šlo v redu. Vrtim podobe naprej – v navpični grapi, ki se končuje s snežnim previsom – opastjo, nisva posnela nobene, saj se cel raztežaj nisva niti videla. Nato zadnji težki raztežaj – ledeni kamin, začinjen z gladkim previsom, naju tudi ne more (ali noče?) zadržati, ko ga naskočiva bolj prešerna kot pa resna, kar bi se pri taki steni spodobilo. Naprej ni slik (kar pomeni, da se steber položi in sva drvela proti vrhu), vse do grebena Brouillard. Postava v živordečem puloverju, nahrbtnika na tleh, vrvi zaštrnjene, kovačija razmetana, daleč spodaj pa megleno morje, ki ga predira nekaj vrhov – to je trenutek na vrhu težke stene, to je hip, za katerega trepetiš dva dni, ki ga pričakuješ – kako, to ni mogoče povedati –, to je nebeški občutek, ki pa traja res le trenutek. Nato obsediš kot že tolikokrat, pogled

Sliki sta zgovorni

Foto B. Krivic

ti blodi vseokrog, pa spet vstaneš, slikaš, pa lopneš tovariša po ramah, razkoplješ oprtnik, narediš grizljaj in tako stečejo stvari spet po običajnih kolesnicah. Zgarano vesel obraz zre po položnem grebenu proti kopastemu vrhu.

Lice je opečeno – nova koča bo zabilasla sledove jarkega sonca; členki so razbiti – zarasle se bodo ranice; konice prstov so zlizane od vode, ledu in skale – v dolini bo kmalu dobro; ščemeča svetloba prebada možgane – v zelenju se bo oko spočilo; spomin na prezebanje, na žejo, utrujenost in strah se bo počasi zameglil, ostal pa bo spomin na tisti trenutek, občutek, ki ga ne moreš niti sam pri sebi opredeliti, veš pa, da je zanj vredno prekoračiti ledenike in grebene in se dušiti v opoldanji vročini, drgetati v neskončnih nočeh, se bati varujoč na slabih klinih. Gor, spet gor – tam postane človek bog, pa čeprav samo za en malenkostni delček sekunde. Ves bajni razgled skušaš zakleniti v srce – pa vendar – več kot pogled na zasanjane, daljne vrhove, več kot pogled na divje prepadne strmali preplezane gore, več kot slutnja južnega morja, ki se skriva v čadu italijanskega neba, več pomeni pogled na dve drobnji postavitvi, ki naju čakata na vrhu. Kje more še pomeniti beseda prijatelj res prijatelja, tovariš tovariša, tako kot tu, daleč od množice?

TRAGEDIJA POD HUASCARANOM

FRANCI SAVENC

Enaintridesetega maja 1970 so se v hudem potresu zatresle gore in doline Peruja. Bil je to najhujši potres v tej gorati deželi, saj je terjal preko 60 000 življenj, razdeljal preko 150 000 hiš, gospodarska škoda pa je ocenjena na več kot 700 milijonov dolarjev. Vsak dan znova smo bili pretreseni nad strašnimi novicami, ki so jih javljale časopisne agencije. Kot strela z jasnega neba nas je zadela zla novica, da so ostali pod Huascaranom pokopani vsi člani češkoslovaške andinistične odprave. V odpravi, ki jo je vodil dr. Arnošt Černík (44), so bili: Milan Černý (26), Vilém Heckel (52), Jiří Jech (38), Valerian Karoušek (41), Jaroslav Krecbach (24), ing. Miloš Matras (37), Ladislav Mejsnar (34), Milan Náhlovský (26), Bohumil Nejedlo (38), ing. Zdeněk Novotný (33), ing. Jiří Rásil (34), dr. Svatopluk Ulvr (32), Vaclav Urban (35) in ing. Ivan Bortel (27), ki se je ponosrečil že nekaj dni pred tem.

Odprava »Peru 1970« ali, kot se je uradno imenovala, LA EXPEDICION CHECOSLOVACA DE ANDINISMO, je odletela z letalom iz Prage 23. aprila. Dva dni so se ustavili v Dakarju (Senegal), nato pa nadaljevali skozi Santiago v Limo, kamor so prispeli 1. maja. Tu jih je čakalo prvo razočaranje. Ladja s prtljago (4 tone), ki bi morala biti na mestu že 14 dni, je komaj dobro pristala. Precej opreme in hrane je bilo poškodovane, nekaj je celo manjkalo. Toda svojega programa zaradi tega niso spremenili. V moderni dvorani ministrstva za šolstvo so hitro pripravili fotografsko razstavo o lepotač svoje domovine in 11. maja odpotovali v gore.

Do glavnega taborišča, ki je bilo od Lime oddaljeno okoli 450 km, so prtljago prepeljali s kamionom, sami pa so potovali z avtobusom. Prvo taborišče so si postavili pri jezerih Laanganucha, severno od mesteca Yungay, v neposredni bližini najvišje gore Peruja, Huascarana (6768 m).

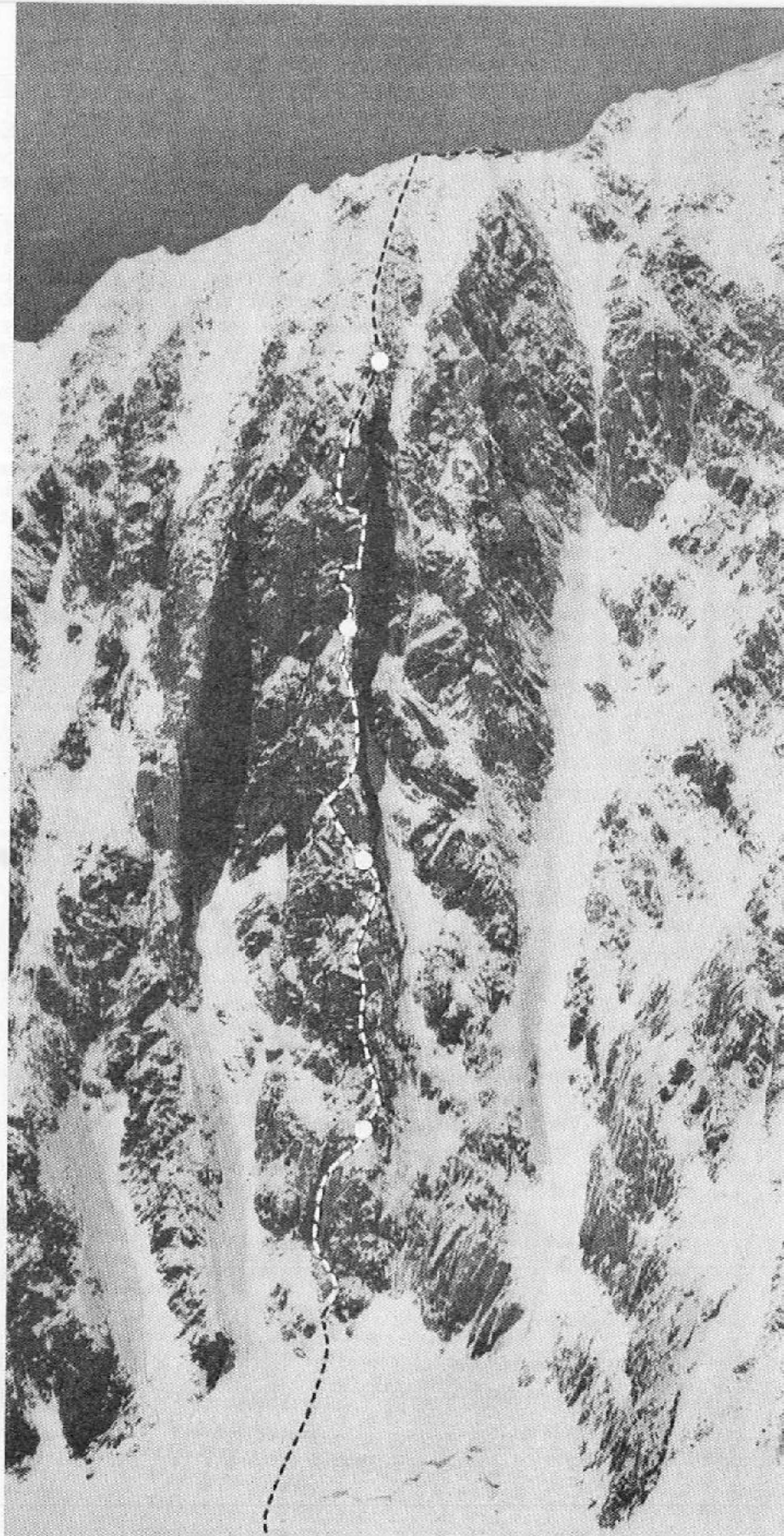
Njihov prvi cilj je bila deviška stena Huandoy (6160 m), za katero so se zanimali tudi Japonci, ki so prav tako kot Novozelanci in Francozi pripotovali že pred njimi. Kmalu je Čeha doletela težka nesreča. Med sestopom je na lahkem terenu zdrsnil ing. Ivan Bortel in padel okoli 30 metrov globoko. Bil je na mestu mrtev. Njegovo truplo so prepeljali v Yungay, kjer so ga upepelili in žaro poslali v Prago. Ing. Ivan Bortel je bil eden vidnejših češkoslovaških plezalcev in je med drugim preplezal tudi Point Walker v Grandes Jorasses. Na njegovi zadnji poti so ga tovariši v domo-

Arnošt Černík

**Fréneyski stebri
na južni strani
Mt. Blanca**

(k članku
B. Krivica)

vini pospremili 3. junija, ne da bi slutili, da so med tem tragično preminuli tudi vsi njegovi tovariši.

Okrnjena odprava je prenehala oblegati Huandoy in se preselila bližje Huascaranu, svojemu drugemu cilju. Med postavljanjem taborišč za vzpon na severni vrh, jih je zadnji videl vodja japonske odprave Tooro Sassay. Dan pred potresom so bili vsi skupaj v glavnem taborišču.

Prve novice, ki so prodrle v svet, so bile ohrabrujoče. Vodja francoske odprave naj bi bil menda sporočil, da so Čehi skupaj z njimi potres preživeli v neki jami. Po drugih virih je celo vodja dr. A. Černik postal sporočilo, da so katastrofo preživeli brez poškodb. Toda poizvedovanja so pokazala tragičen razvoj dogodkov. Čim je bilo mogoče, so v predel, kjer so Čehi taborili, poslali več reševalnih skupin. Vodja Francisco León je dokončno potrdil žalostno resnico. Vsi člani češke odprave so takoj umrli pod debelim slojem kamenja in ledu, ki se je nanje vsul z več kot 3 km dolgega odloma v gori. Skupaj z njimi je našlo ob jezeru smrt tudi 18 peruanskih turistov. Takojšnje iskanje japonskih alpinistov, ki so taborili komaj dober kilometer stran, je bilo brezuspešno. Trupla so našli šele mnogo kasneje.

Med člani odprave sta bila zunaj domovine prav gotovo najbolj znana vodja dr. Arnošt Černik ter fotograf Vilem Heckel. Znana nista bila po svojih vzponih, čeprav jih v svoji dolgoletni alpinistični karieri nista opravila ravno malo, pač pa po svojih knjigah, s katerimi sta se vpisala v svetovno alpinistično zgodovino.

Miloš Matras

DR. ARNOŠT ČERNIK se je rodil 25. avgusta 1929 v Pragi. Doktorski naziv si je pridobil na pravni fakulteti, toda že pred leti je opustil svoj prvotni poklic in se povsem posvetil pisanju potopisnih in predvsem planinskih knjig.

Njegovo največje delo je »Zemepis velehor«, ki jo je v založbi Academia izdal skupaj z doktorjem geoloških ved Josefom Sekyro. O tem je tri dni pred odhodom v Peru za Planinski Vestnik napisal odgovor na nekaj zastavljenih vprašanj:

»Knjigo sva pričela pisati leta 1964, po slučajnem srečanju v redakciji Akademije. Želel sem napisati knjigo o razvoju odnosov človeka do gora, Sekyra pa o Pamiru in svojem vzponu na Pik Lenina (7134 m), kar je bil dolgo časa češkoslovaški višinski rekord,« je pisal med drugim.

Dobro sta se ujela! Pred tem ali med pripravo sta razen domačih gora (Visoke Tatre) raziskala Alpe, Pireneje, Ararat, Taurus, Etno, Olimp ter gore Krete in Korzike (Černik); Rilo, Kavkaz, Pamir, Altaj, Visoki Atlas in gore Antarktike (Sekyra). Oba sta odlično obvladala nemški in francoski jezik, pasivno pa ruščino, poljščino in angleščino. Pregledala sta na stotine knjig (v registru je navedenih okoli 1200 zvezkov, v pojmovnem seznamu pa 6700 imen in gesel) in nastavila odlično kartoteko, ki je med drugim rabila tudi nekaterim našim odpravam pri zbiranju literature. Vzporedno sta delala tudi na drugih knjigah. Dr. Josef Sekyra je pred kratkim izdal v isti založbi knjigo »V gorah in oazah Antarktike« (bil je iz ČSSR prvi na Južnem tečaju), Černikova knjiga »Tajnosti snežnega človeka« pa je še v tiskarni, medtem ko sta knjigi o gorah Korzike (skupaj s V. Hecklom) in Olimpa z gorami Krete izšli v začetku leta. To pa niso bile Černikove edine knjige. Zelo znani sta »Horolezectvi« (neke vrste plezalna tehnika iz leta 1964) in njena predhodnica »Technika zajištovani v horolezectvi« (1961). Evropske ognjenike je popisal (1968) v knjigi »Ohnive hory«. Ves čas pa je

Milan Náhlavský

Bohumil Nejedlo

Valerian Karoušek

Jaroslav Krebch

Milan Černý

Jiří Jech

tudi objavljali v domačih, poljskih in nemških revijah razne članke in pomagal drugim pri pisanju (R. Kuhař, Deset velikih sten, knjiga bo konec leta izšla pri založbi Obzorja – Maribor) in prevajanju.

Knjiga »Zemepis velehor« je doma in v tujini naletela na odlično strokovno oceno, alpinisti pa jo upravičeno imenujejo »zlata knjiga odpravarstva«, saj v njej lahko najdejo vse potrebne podatke, ki so jim potrebni. Žal pa je izšla v majhni nakladi (4000 izvodov) in je praktično že razprodana. Vprašanje je, če se bodo našli nasledniki, ki bodo že pričete dopolnitve nadaljevali. Za prevode pa so se že prijaviли založniki iz Švice, Poljske in NDR.

»Zemepis velehor« obsega 393 strani velikega formata, 248 črnbelih in več barvnih fotografij, 16 prilog in dva ločena zemljevida (gore Azije in ZDA). V knjigi so podatki o najvišjih vrhovih posameznih gorstev, njihovi prvopristopniki in literatura, skice in prerezi, geološki in botanični podatki, pa še razmejitev na skupine in mnogo drugega. Na koncu je na 21 straneh v dveh kolonah natisnjen seznam uporabljene literature.

Avtorja sta v knjigi dala lepo priznanje tudi našim goram in alpinistom. V njej je omenjeno delo češkoslovaških alpinistov pri nas, naši posegi v tuje gore, v seznamu avtorjev pa so številna jugoslovska imena.

Zdeněk Novotný

VILÉM HECKEL je pred dvema letoma praznoval petdesetletnico svojega pestrega in bogatega življenja. Po podatkih, ki nam jih je posredoval Radovan Kuhař, se je z alpinistično fotografijo pričel ukvarjati leta 1953 na zimskem taboru v Tatrah (Črna Javorova dolina). Pred tem je bil le reklamni fotograf. Pet let za tem je bil že v Kavkazu (Elbrus), prav tako leta 1960 (Dombai) in 1962 (Bezengi). Leta 1965 je bil s ČS odpravo v Vahšanu (Hindukuš), dve leti za tem pa je sodeloval še v odpravi na Tirič Mir.

Kdor je videl njegove knjige (Cesty k vrcholům, Kralovství ledu a slunce, Krásy Československa itd.) ali fotografije, bo razumel upravičenost naziva »prva alpinistična kamera Evrope«, ki so mu ga dali prijatelji, in zlato medaljo na razstavi planinske fotografije v Trentu (1959). Njegove knjige so izdali tudi v obeh Nemčijah, na Madžarskem, na Poljskem in v ZSSR.

Bil je fotograf - alpinist. Nikdar ni šel na turo brez dveh, treh fotoaparátov, v katerih je imel skoraj izključno črno-beli film (barvnemu je odrekal umetniško vrednost). Bil je zmožen voditi navezo tudi v smereh V. tež. stopnje. Po poslednjem obisku Kavkaza, ko je izdal »Hory a lide«, je rekel: »Tako – to je bilo vse, več ne bom mogel. To je vrh mojega dela!«. Toda, ko je prišlo leto 1965, je šel v Hindukuš (Ekspedice Hindukuš 1965) in kot sedemdesetletnik stopil na devet vrhov, med katerimi je bila Kala Pandža (6328 m) najvišja. Dve leti za tem je pomaknil svoj višinski rekord na 6890 m (Tirič Mir) in pripravil knjigo »Schody pod vesmír«. Letos naj bi se podobna situacija ponovila v Peruju. Pred odhodom je še rekel: »Sedaj pa zares, zatem grem samo še v Himalajo in konec!«

Nesreča, ki je prizadela odpravo ČSSR, ni samo nesreča liberškega in praških alpinističnih odsekov, katerih člani so bili udeleženci, tudi ni samo nesreča češkoslovaške alpinistične organizacije, ki jim je poverila odgovorno in obenem lepo nalogo. To je tragedija alpinistov vsega sveta.

Jiří Rásl

Václav Urban

Ladislav Mejstřík

Svatopluk Ulvr

Ivan Bortel

Vilém Heckel

PISMA IZ PAMIRSKÉ TORBE

ING. PAVLE SEGULA

Bazni tabor 5. 8. 1969

Dragi ata!

Ko se človek vrne z dolge poti, kakršne ne bom opravil nikoli več v življenju, ga prevevajo različni občutki. Tako je danes tudi meni v baznem taboru, od katerega bomo vzeli ravnokar slovo na poti v domovino. V srcu je sreča, ko so okrog nas spet zelene trate, misli pa se sučejo okrog premnogih znancev, domačih in prijateljev planincev. Hvaležen sem usodi za vse, kar mi je dala zadnje tedne tu gori in vsem, ki so mi pomagali, da ni ostalo samo pri besedah. Vem, da je ta ali oni podvomil v uspešnost moje poti, ko sem se odpravil sem gor. Na takih poteh se marsikaj primeri; na dan udarijo vse skrite slabosti človeškega bitja, celo volja se rada upre, ko si človek zaželi varnejših tal pod nogami. To sem vedel tudi sam, toda klic gora je bil močnejši od nejasnih slutenj in bojazni pred neuspehom. Kdo more jamčiti, da ne bo odpovedal, če mu gora nekje postavi ravno pravšno past? V tem sem bil pač enak med enakimi, prav toliko neznank je bilo pred menoj kot pred vsakim drugim, ki se je že podal na podobno pot...

V torek 29. julija smo se končno zagnali še zadnjič proti svoji gori, da se ji poklonimo na samem vrhu in ji iztrgamo košček sreče. Stala je pred nami vsa negibna, s pajčolani pršiča okrog ramen. Neutolažljivi viharji se še niso vdali, še so se smukali ob ponosnih bokih in trgali sneg, da se je šele po vrtoglavem plesu zmiril globoko ob vznožju. Bolj kot nahrbtniki, ki tudi tokrat niso bili prazni, so nas težila vprašanja: »Mar nismo že prepozni? Nas velikan ne bo odklonil in nas nebogljene pognal nazaj v dolino?« Kljub temu pa nismo bili slabe volje. Klobčič dogajanja se je pričel razpletati, mučno odlašanje je bilo za nami.

Nosili smo vsak svoje breme, jaz med drugim tudi vsa tale pamirska pisma. Ni jih tako lahko posvetiti temu ali onemu. Nekdo jih ni vreden, ker ne mara, da mu kdo iskreno in odprto razodeva svoje srce. Marsikdo že v besedah ne najde tistega, kar izpovedujejo, gluhi in slepi so za misli, ki se skrivajo med vrsticami za bolj tankočutne duše. Organizacijo spoštujem, a za njo so kratke novice in sporočila, saj je ne vodijo pesniki, da bi jim pisal romane.

Vse to mi je bilo jasno, a kljub temu sem se težko odločil, komu naj posvetim vrh. Fedorju, svojemu prvemu planinskemu predsedniku, ki sem mu mnogo dolžan za čudovito sodelovanje v planinskem delu, in za mnoge dragocene osebne pomenke? Mihi, o katerem lahko zapišem isto kot za Fedorja, pa še to povrh, da me je iskreno in nesebično uvajal v delo GRS in s katerim sem prebil mnogo lepih ur v gorah? Jožetu Zvoklju, ki me je kot prvi povedel na plezalne vzpone in s katerim me tudi sicer družijo mnogo lepih spominov na gore? Binetu in drugim prijateljem iz GRS? Vsi skupaj predstavljamo veliko, toplo planinsko družino, in krivično bi bilo dajati prednost temu ali onemu, saj smo vsi le kolesca te skupnosti.

In tako, dragi ata, se mi ni bilo težko odločiti. Skupaj z drago pokojno mamo sta mi pred mnogimi leti dala življenje, brez katerega bi ne okusil lepot narave in gora, brez katerega ne bi doživel poti v Pamir in na Pik Lenina.

Vem, da si bil marsikdaj slabe volje, ko sem raje izginil tja proti Storžiču, namesto da bi bolj pridno pogledal v knjige. Kdo ve kolikokrat se je mama bala, da se mi je pripetila nezgoda, ko me ni bilo nazaj o pravem času?

Seveda vem tudi, da sta me oba razumela. Spominjam se majcenega nahrbtnika s cepinom, ki mi ga je zadnje leto pred vojno »prinesel Miklavž«, ker za kaj več ni bilo denarja, saj si bil na orožnih vajah. Pa na čevlje za izlete v gore, kake kranjske klobase in paštete, steklenice čaja. Vedi, da vama tega vsega nisem nikoli pozabil, sedaj ko imam sam otroke, razumem tudi vajino skrb, pa celo trdo besedo, ki me je kdaj upravičeno prikrajšala za lep izlet v gore.

Kasneje, ko ni bilo več mame, je njene skrbi prevzela teta Albinca, nič manj ali še bolj plašna. A bil sem že toliko odrasel, da mi razen vsakdanjega »pa pazi se fant« nisi rekel nič takega, kar naj bi mi kratilo mojo ljubezen do gora.

In tako so potekla ta moja leta, ki jih že tudi ni več tako malo, in prišel je čas, ko ti lahko rečem, da tisti drobní fantiček le ni bil tako šibak in nebogljen, kot se vama je zdelo z mamo prva leta mojega življenja. In čeprav si danes že sivolas stari ata, ti bo gotovo dobro delo, ko boš prebiral te vrstice in vedel, da je tudi ta velika preizkušnja srečno za nama...

Na ledeniku smo srečali Luciano in Jeana, ki sta pospremila italijanske in francoske fante na pot proti vrhu in se od njih poslovila na Razdelni. Za osemindesetletno ženo in petinšestdesetletnega sivolasega moža je bil to spoštovanja vreden vzpon, še posebno te dni, ko mraz in viharno vreme nista prizanašala z nevšečnostmi.

Srečanje je minilo kar se da pristrčno, postregli smo jim z loncem čaja, onadva pa nam z novicami in dobrimi željami.

V tabor I smo prišli že precej pozno, Boris in Kostja sta takoj staknila glave z Juretom Gusarjem. Gledali so navzgor v osamelo pobočje, po katerem drži smer čez skale Lipkina, in živčno vlekli svoje cigarete. In že je bil Boris pri nas, da bi izbiral svoje avantgardiste. Jure, Tolja, Riko in še nekateri so si brez besed oprtali nahrbtnike, vzeli vrvi in čelne svetilke ter odrinili z naglimi koraki na pomoč nesrečniku, ki je preстал nekaj hudih dni in noči visoko na gori, ki mu ni dovolila, da ji stopi na teme.

Držali smo fige, da bi se vse srečno izteklo, zraven pa si mislili: spet smo ob en dan. Imeli smo prav: težko je, če si hkrati alpinist in reševalec!

Kmalu smo visoko nad nami zagledali skupino, ki je na vrveh spuščala tovariša, in naše fante, ki so ji hiteli nasproti. Manever je bil nagel in spreten, po strmem glad-

Peremlčka pod Razdelno (31. 7. 1969)

Foto ing. P. Šegula

kem pobočju so bili, na srečo, kmalu pri nas in velikana z obvezanimi rokami in nogami položili v veliki šotor.

Zdravnika je skrbelo njegovo stanje, a se je kmalu potolažen vrnil: Ozeblina, mogoče pljučnica.

Zaspali smo v skrbeh za tovariša in ob grmenju serakov, ki so se neutrudno rušili v ledenem slapu nad taborom.

Sledil je nov dan. Lep, mikaven, nas je vabil za Bolgari, Poljaki in za drugimi skupinami, a morali smo ostati na preži. Bolnik si je že izdatno opomogel in se grel na toplem soncu, ni pa bilo jasno, kako bo prišel na varno. Daleč, daleč so bile poljane in varna dolina za njegove revne noge...

Okoli poldneva pa se je pogumni štiridesetletnik odločil, da gre kar sam do rešilnega helikopterja. Dva tovariša, akademika, sta se mu ponudila za spremstvo. Naša negotovost je splahnela, Boris pa je nemudoma odločil, da bomo izgubljeni dan pridobili, tako da se do tabora 3 povzpnejo brez vmesnega bivaka v taboru 2. Naš vzpon se je nenadoma obogatil za novo neznanke: bomo mar lahko kos višinski razliki, tisočdvesto metrov v teh višinah? Za en dan je to lepa storitev. Bili smo srečni, da je konec neprijetnega zastoja.

Vse popoldne smo lenarili in se grel na soncu, vsak po svoje preganjali čas in se zabavali nad maratonskim pogovorom, ki ga je prek radia vodil načelnik Tolja z Japonci v taboru 3.

»Kako jim gre? Slabo, glavobol, višinska bolezen, ni jim do jedače, nobenega spanja.«

Tako je prevajala prijetna Ukrajinka Ema, ki smo jo po končanem pogovoru krstili za Ema-San, kakor so jo spoštljivo klicali njeni varovanci in kar bi po naše pomenilo gospa Ema.

V nadvse vljudnem pomenku je mrgolelo »sanov«, ko se je Tolja na moč trudil, da spravi onemogle na bolj varna in nižja tla. Našim prijateljem pod Razdelno je trda predla, a vdali se niso zlepa. Šele čez kaki dve uri, ko so že začele pojmati baterije, se je posadka iz dežele vzhajajočega sonca vdala in obljubila umik, potem ko je pooblastila najbolj čilega, da varuje čast očetnjave in se poskusi prebiti na vrh. Odleglo nam je, ko smo zvedeli, da bodo fantje že to noč prebili v praznem francoskem taborišču, čeprav nam je bilo žal, da nekaj tovarišev ne bo videlo vrha. Vse sebičnosti pač nismo mogli zatreti; če bi Japonci vztrajali v taboru 3, bi padli na naše rame, saj smo bili zaščitnica. Čim manj je na gori šibkih točk, tem bolje za nas, tem več verjetnosti, da dosežemo svoj cilj...

V četrtek smo bili na nogah že ob dveh ponoči, kar je za pamijske razmere kaj ne navadno, a čakal nas je dolg vzpon. Svetila nam je luna, seraki so ječali in nam dajali pospeške, da smo bili v manj kot v treh urah že v taboru 2. Bil je mrz in veter nas je zasipal s pršičem, ki je sproti zadelal vsako sled in stopinjo. Na platoju, kjer je zibelka ledenega slapa, sta Tolja in Ema-San prevzela Japonce, njihovi spremljevalci pa so takoj nemudoma obrnili, da bi se z nami vrnili v tabor 3.

Ljubkovalo nas je sonce in s svojo toplino bolj čustveno kot zares preganjalo občutek mraza, naglo napredovanje nam je neopazno zlezlo v noge in stopilo v mišice, da smo bili okrog dvanajstih iz srca veseli tabora in šotorov.

Nekaj skupin se je že pomikalo naprej proti Razdelni, mi pa smo renčali nad zanikrneži, ki so pošteno zapackali naše šotore. Povsod kosti, raztresena jajca v prahu, povaljani konfeti, luže čaja in umazane vode.

V takem ni kaj početi, je menil Boris in že je padla komanda. Šotore podremo, počistimo in prenočimo v peščeri, kakih sto metrov dalje – višje. Kakšna sreča, da jo je izkopal mojster Konopljev s svojo internacionalno vojsko! Sam je bil že na »pemički«, onkraj Razdelne, do povratka luknje prav gotovo ne bo rabil.

Nekam nejevoljni in s precejšnjim naporom volje smo opravili še ta zadnji, nepričakovani vzpon, otovorjeni z vso mogočo šaro in šotori, a v luknji je bilo potem prijetno toplo, da smo brž pozabili na dodatni napor.

Bil je lep dan, le orkanski veter je opletal po strminah, da se nikomur ni dalo postopati na prostem. Kako lepo je bilo v zavetju votline, ob brnečih primusih.

Spomnil sem se na urednika Tineta, ki mu moje pogosto pisanje o kuhi in stvareh, ki so z njo v zvezi, najbrž ne bo preveč pogodu. Kulinarika in alpinizem po estetski plati res nista v nikaki zvezi, a kaj se hoče, če slednji ne more shajati brez kalorij. V srcu Razdelne mi ni manjkalo priložnosti niti pravega vzdušja za resno razmišljanje. V visokih gorah odmaknjen od civilizacije človek v svetli lučki plamenov, ki ližejo lonce, zagotovo vidi več kot zgolj pašo za lačne oči. To je okolje, v katerem se v človeku podzavestno zbude vezi, ki ga vodijo v pradavnino, v čase, ko je ogenj predstavljal varnost in obrambo proti mrazu, ko so njegovi plameni preganjali zveri in hrabrili človeka v temi, polni nejasnih strahov, besov, čarovnic in urokov. Z ognjem je preganjal noč in nemoč in ta občutek ga je spremljal skozi ves njegov razvoj do danes, ko ga prasket polen v peči in odsevi zubljev na temaćnih stenah spet tako lepo in popolno zazibljejo v blaženo brezdelje v pomenku s samim seboj. Zato mi je bilo tisto popoldne en sam užitek, ki ga je samo za hip prekinilo veselo snidenje z razboritim Marsejčanom Pierrom, ki se je s tovariši vračal v toplo dolino. Stiskali smo si roke in se vsi skupaj veselili njegovega uspeha, ki je bil ob tem vremenu toliko več vreden. Postregli smo jim s pijačo, nakar so, željni doline, naglo izginili za grebenom.

Petkovo jutro nas je zgodaj našlo na nogah. Bilo je kmalu zatem, ko se je sončni sij z žametnim poljubom dotaknil očaka nad nami. S soncem je še posebno razigrano planil veter, bučalo je med pršičem in nosilo cele sklade snežnih iveri. Koraki so se globoko vgrezali, ko smo se počasi dvigali proti Razdelni. Gaz ni ovinkarila; v globokem novem snegu se nam je zdelo bolj varno, če hodimo naravnost proti vrhu. Plaz bi nas zmlal kot muhe, kdo ve v kateri razpoki bi nehala naša pot...

Na peremički nas je s polno silo zajel vihar, ki je hrumel z juga. V sneg je izgrebel globoke jarke, šibki šotori bolgarskih prijateljev so s tleskom opletali za zaščitnim okopom iz snežnih blokov. Nabralo se nas je lepo število; čakali smo, da si oddahnemo, v mraku smo cepetali in se odevali v vse mogoče cunje.

Mihčeva plenica preko nosa in ust mi je figo pomagala. Vlažna sapa se je naglo strjevala v ledene svaljke, da sem se počutil olajšnega, ko je spet izginila v žep. Prsti so odreveneli, da so tudi dereze obtičale v nahrbtniku. Le kocinasti škornji in puhova oblačila so naju greli, da sva z Rikom kolikor toliko zložno čakala na odhod.

Dva sopotnika, akademika, sta se poslovila in se odpravila nazaj proti Razdelni. Skoro sem jima zavidal, ko sta se vračala v toplo peščero in v srcu se je za hip naselil dvom. Še je čas, da si premislim in se jima pridružim. Doma sta Mihec in Kati, čaka me Andrej. Kdo ve, kaj bo še gori, če je tu vse tako odurno in divje. Kdo naj mi zameri! Riko bo prav gotovo prilezel na vrh, mlad je in poln poleta. Če bi tisti hip Boris dejal: »Fantje, gremo nazaj,« bi ga ubogal brez premisleka. A kot so prišle, so skušnjave izginile. Tako lepo je šlo do tu gori, premagoval in prekosal sem sebe in svoje lagodje. Naj mar odneham tu, pred samim ciljem?

Odpade! Naprej gremo vsi, odneham še vedno lahko, če bom MORAL.

Začutil sem vso vrednost planinstva. Trma in pamet, vztrajnost in privrženost cilju so njegove najlepše vrline. Kaj zato, če se upornost za hip zašibi, če koleba in dvomi volja. Ko se odločiš, ko premagaš svoji slabi jaz in v kali zatreš cmeravost, se oko zaiskri in spet si močnejši za veliko življenjsko izkušnjo.

Srce udari v novem zanosu. Gremo!

In spet se vije čelica trmoglavih, sedelce ostaja za njo, ko butajo sunki vetra, da se šibe telesa in opotekajo noge. Nebo se iskri v oblakih pršiča, ki ga raznašajo sape. Kadar je najhuje, nam skalnato zavetje ponuja dobrodošli počitek. Glej! Razdelna je že globoko pod nami, škrbina se izgublja v beli okolici, da je oko komaj še opazi. Zelena Alajska dolina, vsa prostrana in prepredena z rumenimi koriti rek, z večnimi venci gora je sedaj drug nedosegljiv svet. Sedaj smo tu gori, veseli očrnelih skal in prijateljskih obrazov tovarišev, ki so ta hip in danes ob vseh prostranstvih zemlje naš edini resnični svet.

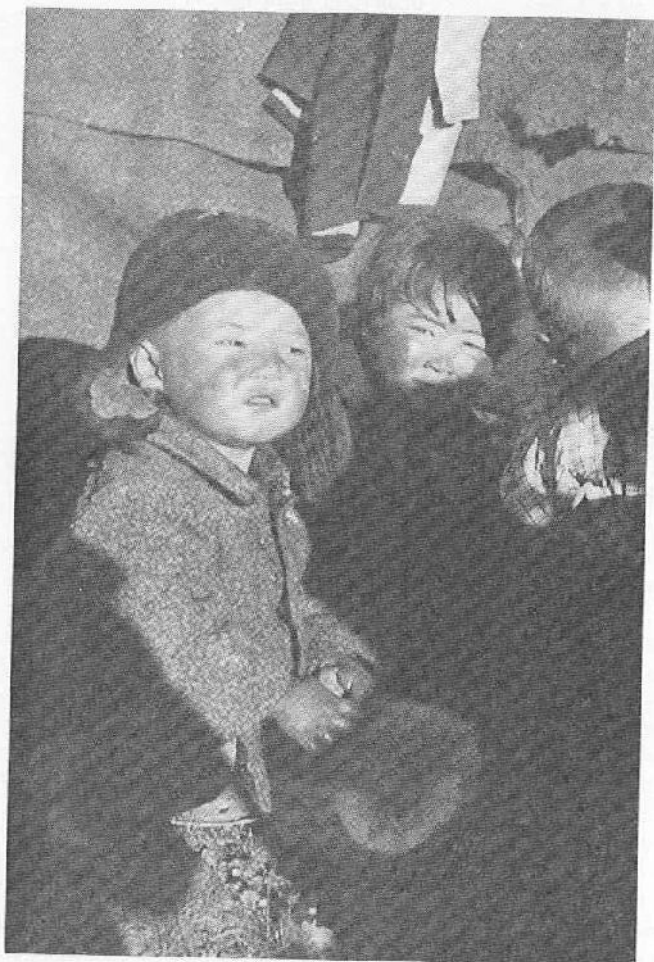
Še pravkar strma vesina se je položila ob velikem možicu. Prihajali smo na široko ploščad, polno skal, za katerimi so tu in tam že čepeli nizki pisani šotori. Smo mar že res v taboru? Odvrgli smo nahrbtnike ter se za trenutek počutili lahke in močne,

da je naglo zrastle novo naselje. Res je občutek moči hitro kopnel, ko smo s skalami zasidrali šotore, a bili smo židane volje, ko je bil tudi ta popravek za nami. Na jugu so nas pozdravljali novi velikani, vsi vedri in jasni v zgodnjem popoldanskem soncu, celo vihar je zabrenkal na zmernejše strune, da je življenje tako postalo bolj rožnato in mikavno...

Zadnji tabor pred vrhom nam je naklonjen. Ne manjka dobre volje. Šalimo se in pripravljamo opremo. Čeprav je sapa kratka in vsak gib napor, nam gredo v slast vse dobrote, ki smo jih privlekli s seboj. Neznanske količine izginjajo v nas, sadnega soka ni zadosti vse do trenutka, ko ležemo k počitku. Celotno spanec se nas ne izogiblje, pesem šotarskih kril je prijetna uspavanka...

Zbudimo se vedri in dobre volje; sobota je, drugega avgusta. Vleče veter, a ne prehudo, mraz pa je od sile. Nahrbtniki so primrznjeni k šotoru, v konzervnih škatlah ropota strjeni oranžni sok. Napetosti ne čutimo nobene, prepričani smo v uspeh. Nebo je jasno in čisto, pobočja na grebenu so še v senci. Opravimo še to in ono, preden se zberemo po skupinah. Budanov priganja k odhodu: »Dan bo dolg, ne obotavljajte se kot babe pri klepetu!« Konopljev z Nepalcem in Madžaroma se šele mota iz napol raztrganega šotora. Poljaki so kot vedno vzorec nehomogene skupine. Dva sta že izginila visoko na grebenu, trije se slabo počutijo in danes ne mislijo na vzpon.

Preidemo drugo za drugo nekaj teras, na katerih nam brez derez ni posebno prijetno. V tanke klože zbit sneg ne nudi čevljem nobene poštene opore. Na srečo se višje, kjer

Kirgiški otročički.
Kaj neki jim po
glavi bradi?

Foto ing. P. Šegula

postaja strmina vedno večja, nikoli ne omehča, da je hoja celo prijetna in naglo napredujemo.

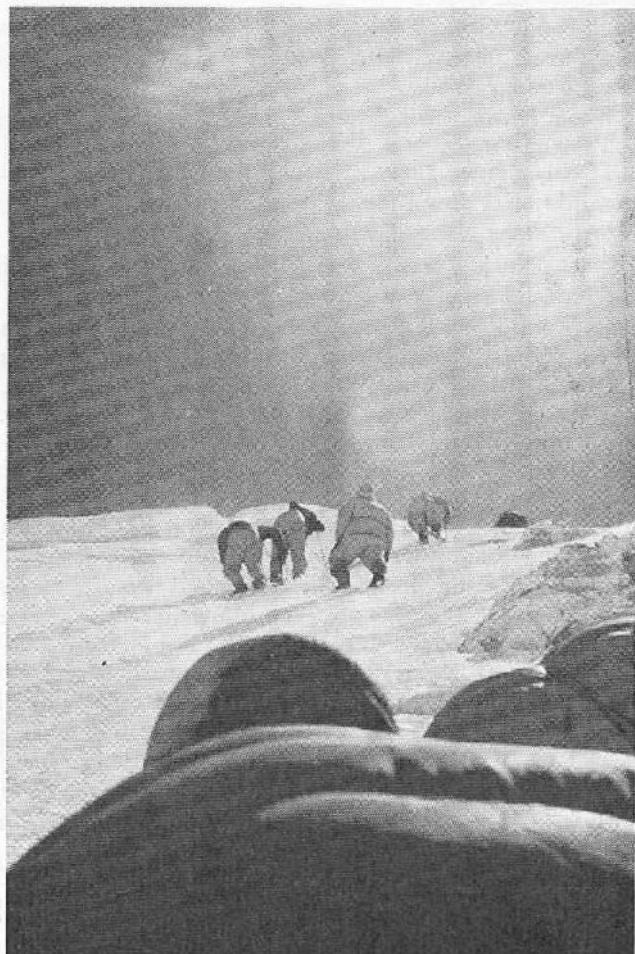
Pogosto se ustavimo, posedimo in glodamo čokoladne konfete, posebno v slast gredo kislji vitamanski bonboni, ki so jih polni vsi žepi. Občudujem tiste, ki celo v tej višini ne prizanašajo pljučam in grlu s cigaretami. Kade, da je veselje, Luvsana zvijajo krči, ko kašlja s presušenim, vnetim grlom.

Ko se prebijemo čez nekaj posebno strmih odstavkov, nam poznavalci zatrjujejo, da smo že sedem tisoč metrov visoko, vrh torej ni več daleč. Lepim obetom nekam hitro verjamemo. Nenadoma smo vsi prepričani, da je skalnati greben, ki smo ga gledali cele tri ure in na katerega pravkar rijemo kot krti po skoro navpičnem skoku, res že vršni greben. Le zaradi lepšega še nočemo verjeti, da bomo zdaj, zdaj dosegli svoj cilj. Up na skorajšnji vrh da moči, da skoro tečemo med kopicami visoko napihanega snega.

Končno se svet izravna, mi pa razočarani obstanemo kot pribiti.

Greben, ki smo ga imeli za vrh, izginja proti jugu. Pred nami je prostrana široka in dolga snežna ravan, ki se sprva blago spušča, potem pa neusmiljeno spet ukaže »kvišku!«

Luvsan in Zana kot kupčka nesreče obsedita nekaj metrov pred nami in se niti ne ozreta tja gori, kjer sameva resnični vrh. Vidimo ga strašno daleč, z dolgimi črnimi skalnimi rebri se zažira v belino snega in nas izziva: »Pridite, reve človeške, če je v vas še kaj volje in moči. Zmaga ni zastoj, obisk mi boste drago plačali!« ...

Nad taborom 4,
ca. 6900 m
(2. 8. 1969 zjutraj)

Foto ing. P. Segula

No, mi nismo še čisto pri tleh. Noge se še premikajo, čeprav nam je psihični šok hudo načel zanos in podjetnost. Nikdar si nisem mislil, da razočaranje človeka lahko tako ohromi, v gorah čehsa podobnega še nisem doživel. V največjem poletu si nenadoma betežen stavec. Zhalavljena bodi trmoglavost! Včasih nevšečna in zaničevana, delaš tu gori čudeže. Ne bomo odnehali!

Strumne, udarne skupine ni več. Nekaj krepkejših nas je že prehitelo, še več jih ostaja za nami, ko počasi in majavo koračimo po rahlo padajočem pobočju. S palicami bi šlo lažje, a jih z Rikom nisva vzela s seboj. Cepin je le cepin; če padeš, ti edino to orodje lahko še pomaga in reši glavo.

Možgani so še vedno pri močeh. Ko gledamo to ogromno ravnino, ki se sedem tisoč metrov visoko pne med vzhodom in zahodom, pa od juga proti severu, se spominimo kamnitega mozaika v zeleni rebri nad baznim taborom. VDV je z velikimi skalami zapisano v travo v spomin na padalce, vojake in alpiniste, ki so leta 1968 s padali skakali na to belo planoto, po kateri se sedaj trudoma premikajo naša oslabela telesa.

Edinstveni podvig bi v brezveterju gotovo ne bil niti najmanj tvegan, saj bi niti začetnik ne mogel pasti zunaj varnega ravnega območja. Nesreča je hotela, da se veter tudi tistikrat ni izneveril svoji muhavosti, z nenadnim sunkom je zanesel štiri ujetnike višin in jih treščil v prepadno skalovje. Vzela jih je gora, nikdar več ne bodo plezali v njena vabeča naročja. Tisti hip, ko smo se vsi šibki in revni, omahovaje, korak za korak prebijali proti vrhu svojih želja, so ti neznani fantje nenadno oživali v naši zavesti. Odprla so se srca, da bi jih do konca dni sprejela vase, mrtve tovariše z Leninovega vrha.

Došli smo Nino, Iro in Genadija. Ninočki je trda predla, bila je povsem brez volje, telo je ni hotelo ubogati. Prijateljta sta ji nežno prigovarjala in jo bodrila, pa najprej je bila potrebna počitka.

Z Rikom sva bila nenadoma sama, da sva nehote in nevede pospešila korake in da so se noge nenadoma začele zapletati. Levo in desno naju je nesla, samo naprej je šlo strašno negotovo. Bila sva na meji krize. Se bova res morala ustaviti tu v predverju gore, da bi si potem vse življenje žrla zavoljo nedoseženega cilja, ki je tako blizu in hkrati tako neizrekljivo daleč?

Dohitel naju je Kostja s smučmi na ramenih. »Tako ne bosta nikoli prišla na vrh. Hodita vendar počasi. Pa srečno, držita se Jureta!«

Saj res, tu je bil še Jurij Kozlov, dobra, zvesta duša. Sedel je v sneg poleg naju in me olajšal za vrv, ki sem jo vse dotlej zvesto nosil s seboj v višave. Planili smo po čokoladi in vitaminih, niti najmanj se nam niso upirali. Kako čudovito znamenjel! Spomnil sem se, kako se mi je upirala jed v domačih gorah vselej, kadar sem bil preutrujen. Dokler pa lahko jem, lahko tudi zmagujem težave. Navsezadnje je bila večina tovarišev še za nama. »Drživa se, Riko, težave bodo kmalu za nama!«

Gora se nas je nenadno usmilila. Postali smo nekam lažji, ko smo s snega zabredli v ploščate, zelenkasto črne skale. Pod škornji je škripalo kamenje, bela enoličnost se je umaknila bolj domačemu šodru. Kakšno olajšanje!

Opazovali smo dolgi skalnati greben, pred nama so se motale številne postave, vsak hip izginjale za bloki in se spet pojavljale. Vzpon je postajal čedalje lažji. Kako taka spremenjena okolica olajša telo in duha, pozabljene so težave, pozabljen napor. Korak za korakom, brez ustavljanja se pomikava naprej, nenadno je pred nama ravno. Riko me objame okrog ramen in pravi: »Greva skupaj do piramide!«

To je torej vrh! Kolikokrat sem že čital, kako so osvajali velikane Himalaje in drugih visokih gorstev sveta in si stvar predstavljal nekoliko bolj bučno, bolj osvajalsko.

Tako pa sva z Rikom samo zelo raznežena in sproščena, objemava se z neštetimi tovariši, s katerimi sva skupaj dosegla najvišji vrh najinega dosedanega življenja. Tu so tudi dekleta, stiskamo si roke in cmokamo na lica eterične, breztelesne poljubčke.

Nad robom na visokem drogu plapolata nekaj zastav, avstrijska, ki jo je privezal Sepp Fuchs, vzhodnonemška, francoska, sovjetska in italijanska.

V gubah starca velikana ostali so sledovi . . .

Foto Ing. P. Šegula

Na kovinski piramidi je prikovan cepin, napis naznanja, da smo na vrhu gore, ki je posvečena ustvarjalcu Sovjetske zveze Vladimiru Iliču Leninu, 7134 metrov visoko. V skalah okrog nas je nekaj večjih in manjših oprsij z značilnim likom velikega pokojnika. Za nekatere pravi romarski shod . . .

Za nami pa še in še prihajajo postave, nekatere podpirajo tovariši. Tudi mušje lahki Japonec bi brez pomoči ukrajinskih spremljevalcev najbrže obtičal kje na ravnici, ki se nam bela in prostrana smehlja pod nogami.

Obzorje je brez meja.

Ura je 16.30 po krajevnem času, doma je sedaj komaj poldvanajstih.

Z Rikom se fotografirava s cepinom in našo zastavico v rokah. Tudi drugi naju obdelujejo s svojimi mišnicami. Vmes brne kamere vseh kalibrov, Boris straši s težkim, dvaintridesetmilimetrskim kanonom.

Zdi se nama, ko da nisva na zemlji. Počutiva se lahka in strmiva nad širjavo obzorij. Povsod gore, ogromni Pik Komunizma, Pik Korženevske, gore nad Kitajsko so komaj osemdeset kilometrov od naju, za njimi se razteza čadast somrak.

Alajska dolina je vsa na dlani, slutimo svoj bazni tabor nekje med zelenim česnjevim livadami in temnimi jezerci. Med konicami na jugu se vijejo ledeniki . . .

Šesttisočaki v bližnji okolici so kot nebogljena piščeta, proti vzhodu se vlečejo neskončno dolgi kot britev ostri grebeni, ki v prepadih padajo proti jugu.

Strmo pod nama tečejo sledi po smeri Lipkina do šotarov v vznožju bele glave. Vse je mirno in tiho, videti ni nikogar, tudi o Hiebelerjevi navezi ni ne sledu ne glasu. Ves čas prihajajo na vrh zakasneli člani posameznih skupin, med njimi tudi naša Nina in Ira, tako smo vsi do zadnjega dosegli vrh, kar je seveda uspeh tudi za Borisa in Kostjo. Zmerna hoja, ravno prava bremena in nobenega pretiravanja delajo čudeže. Ko bi mogel to vbiti mladim zaletavcem! Koliko več uspehov bi si lahko zapisali v svoje dokumentel

A kaj bi ti pisal o tem. V glavi se je motalo vse kaj drugega. Tu, na vrhu gore, ki je ravno za pet tisoč metrov višja od mojega Staržiča, sem se živo spominjal svojih prvih samostojnih korakov v gorah, mame, tebe, tete, Ravnikove družine, s katero sem prebil toliko dni v koči nad Vaškarjem, bratca Marjana, ki sem ga pred nevihto štuporamo nesel na Kališče, Katice, Mihca, Andreja, Tineta in še nešteto znanih obrazov. Želel sem si, da bi bili ob meni dragi prijatelji iz upravnega odbora in gorski reševalci. Mnogi so vse življenje hrepeneli po takemle trenutku, pa jim ni bil dan. Mislim sem na himalajce. So še doma, ali so že na poti proti Kangbačenu?

Ne spomnim se več, kako dolgo smo bili na vrhu, bilo nas je preveč, da bi človek gledal še na uro. Bo že, kar bo. Naj bodo ti trenutki neskončne svobode in lagodja čim daljši. Ne priganjaj, neusmiljeni povratek! Še bežen pogled na vse strani, še preblisk misli: »Sedaj in nikoli več.« Oči sesajo vase prizore, ki bodo za vselej zaprti ostali v kamrici srca: V puh zadelana telesa z vzdihom vstajajo, prijateljska roka pomaga zapeti kapuco, popraviti to in ono, ovesimo se z vrvmi in fotoaparati, potem se koraki spet obrnejo navzdol.

Do tabora je še daleč, na uspeh se v teh gorah pije šele v dolini...

Tebi pa, ata, hvala za vse, kar sta mi z mamom dala v življenje.

NEKAJ ZANIMIVOSTI O KRAŠKIH POJAVIH V OKOLICI IGLE V SAVINJSKI DOLINI

DUŠAN NOVAK

Na topografski karti v merilu 1 : 25 000, lista Ljubljana 2-b in 2-d sta nad Lučami označeni dve kraški jami. Oba objekta sta lahko dostopna tudi turistu, ki se zadržuje v tem območju, ali letoviščarju v Lučah, zato naj ju tu podrobneje opišem.

Ozemlje ob Savinji je v tem območju zgrajeno iz vulkanskih grohov in triadnega apnenca. Groh ali tuf gradi levo pobočje Lučnice in Savinje od Luč do Luške Bele. Na tufih, ki severno od Luč leže na srednjetriadnem temnem, ploščatem apnencu, leže tudi skrilavci spodnjega oddelka triade v območju Podvolovljeka. Na temnih apnencih leže v območju Igle svetlosivi grebenski apnenci, ki na vrhah vpadajo proti jugu. Že pri koti 550 m ob Savinji pa se izpod teh zopet pokaže temnejši plastovit apnenc, ki leži na skrilavcih v začetku Robanovega kota.

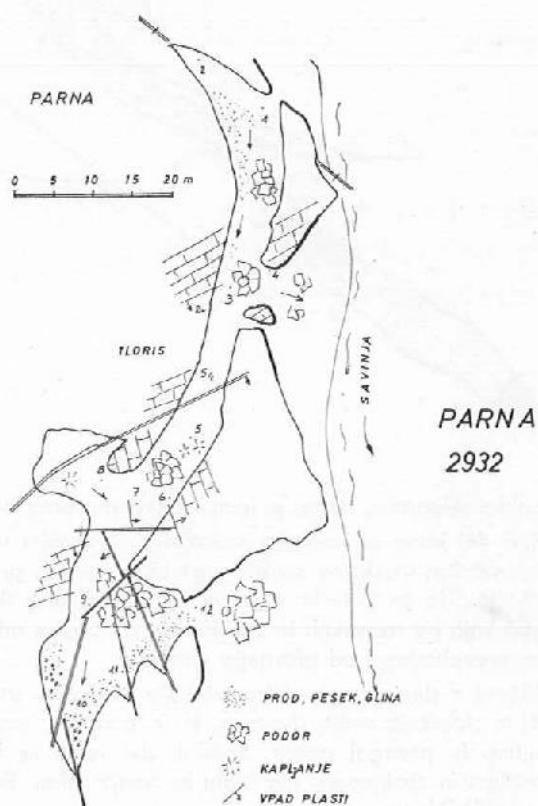
Obe jami, Erjavčeva jama in Trbiška zijalka, ležita ob stiku ploščatega apnenca in grebenskega apnenca.

O Erjavčevi jami (kat. št. 466) ali Rjavčevi luknji piše F. Kocbek v svoji knjigi Savinjske Alpe iz leta 1926, da se imenuje po Jakobu Rjavcu, ki je bil od 1660 do 1668 vikar v Lučah in je pred vhod v jamo dal napraviti tudi napis. Šele leta 1900 je Jurij Planinšek odkril notranje dele jame, prof. S. Brodar pa je napravil poizkusni izkop v sedimentih v vhodnem delu. Našli so tudi kosti jamskega medveda. Vhod v jamo je v nadmorski višini 710 m v podnožju skoraj navpične pečine. Tik pod jamo vidimo stik grebenskega apnenca s ploščastim in bituminoznim apnencem.

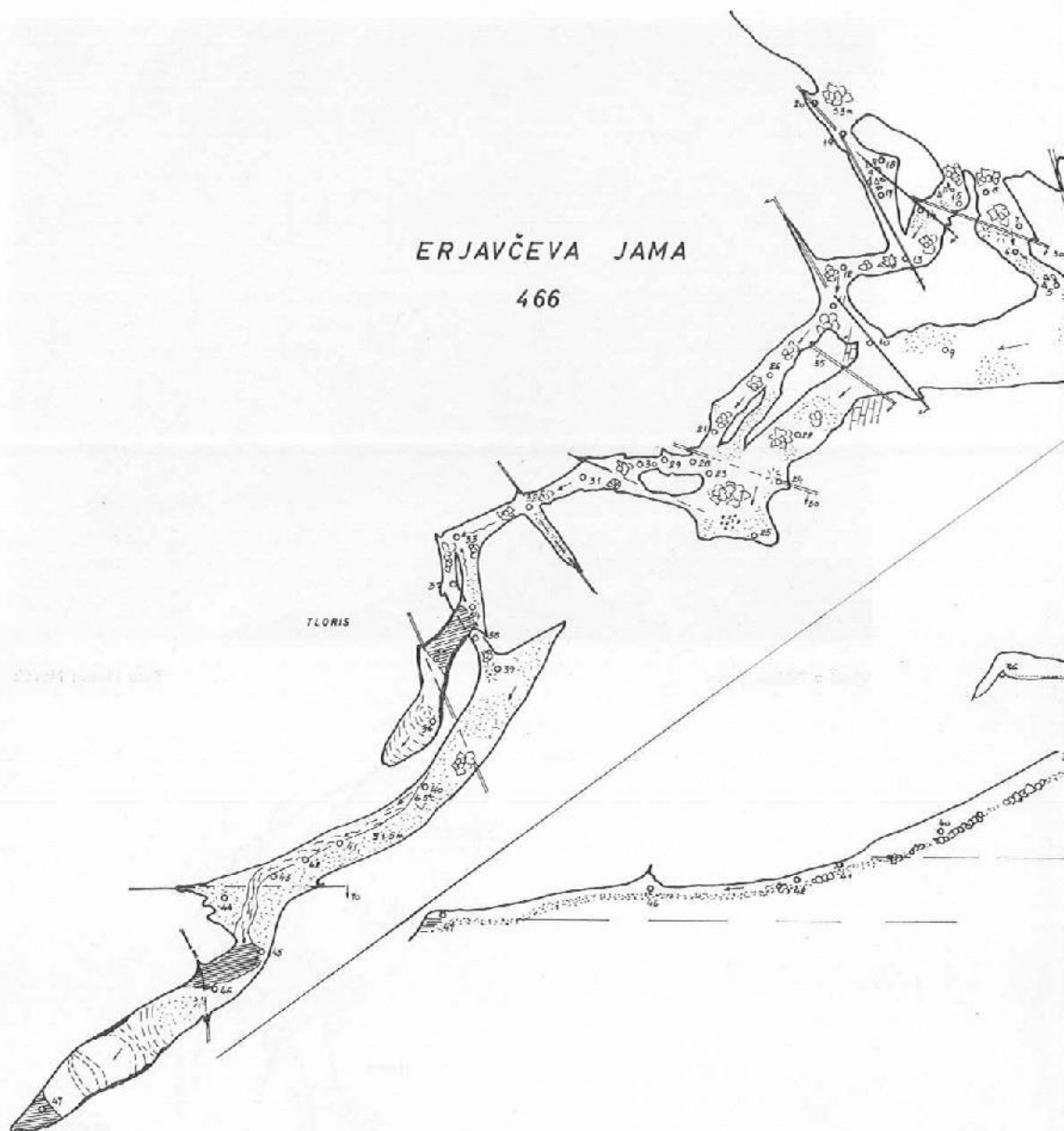
Vhod v Trbiško jamo

Foto Dušan Novak

ERJAVČEVA JAMA

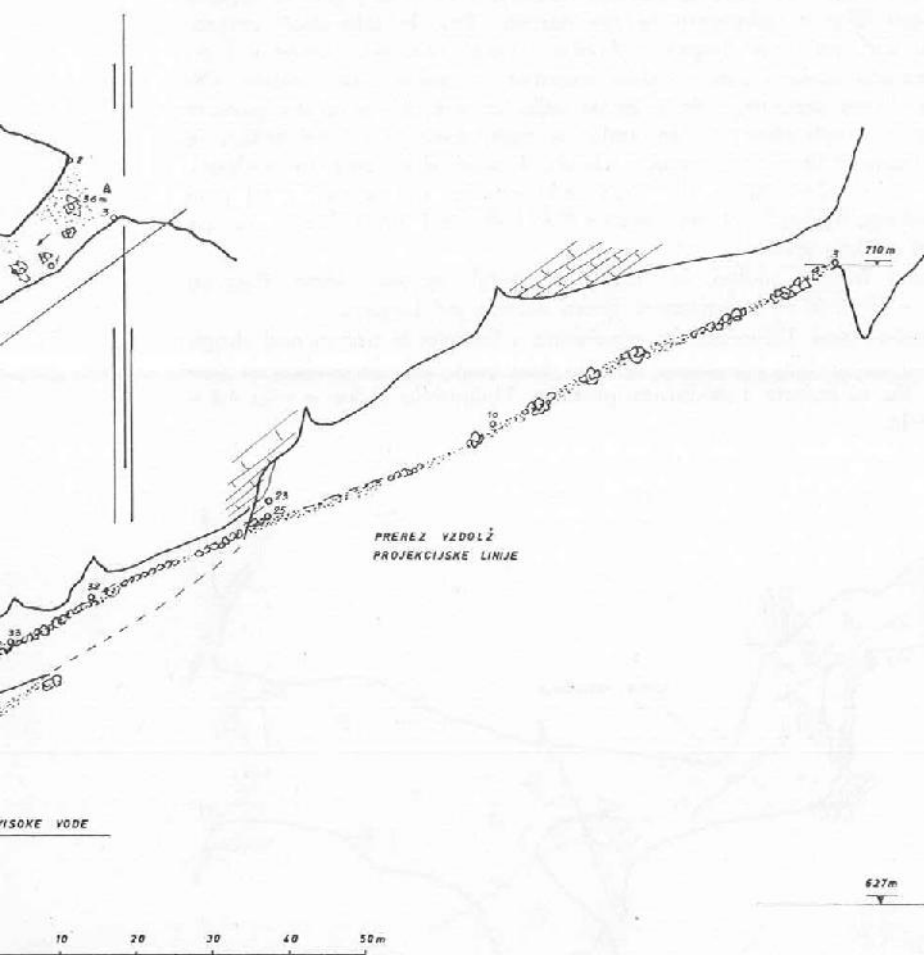
466

Lahko sklepamo, da se je jama oblikovala prav ob tem stiku.

Prvi del jame se prične z mogočnim obokanim vhodom in se kot 6 do 10 m širok in nad 3 m visok rov spušča v globino do dna prvega dela, ki je 32 m pod nivojem vhoda. Tla so pokrita z gruščem in podornim skalovjem. Vzporedno s tem delom potekajo po razpokah še ožji in nižji rovi, ki se odpirajo v stranskih odprtinah v steni severozahodnje od glavnega vhoda.

Skoraj z dna prvega dela potekajo ozki rovi strmo proti jugozahodu in v globini 61 m dosežejo večjo dvorano, ki je podobna zgornjemu delu jame. Povezavo med njima je pretrgal podor. Spodnji del jame se konča v skoraj vodoravnem rovu, nizkem in zasiganem. Na kraju je manjši sifon. Polni ga potoček, ki se pojavi nekje v sredini jame.

JAMARSKA SEKCIJA „PO ŽELEZNIČAR“
A. RRAJINC, D. NOVAK, 1967

Sifon je v globini 83 m pod vhodom. Po sledovih na stenah in po naplavljeni glini sodimo, da voda naraste še okoli 14 m višje in poplavi ves zadnji, več ali manj ravni del jame.

Zadnji del jame je zasigan in siga pokriva tudi grušč in glino po tleh. Mestoma lahko opazujemo na tleh ponvice, medtem ko večjih in značilnejših kapniških skupin v jami ni.

Hidrogeologi sodijo, da je voda v jami podzemeljska kraška voda, ki se ob višjem vodostaju preliva v Savinjo, sicer pa odtekanje v to smer preprečuje bariera neprepustnih bituminoznih apnencev. Večji del ozemlja jugozahodneje od tod bi torej lahko pripadal porečju Kamniške Bistrice.

Jama je v celoti dolga 491 m.

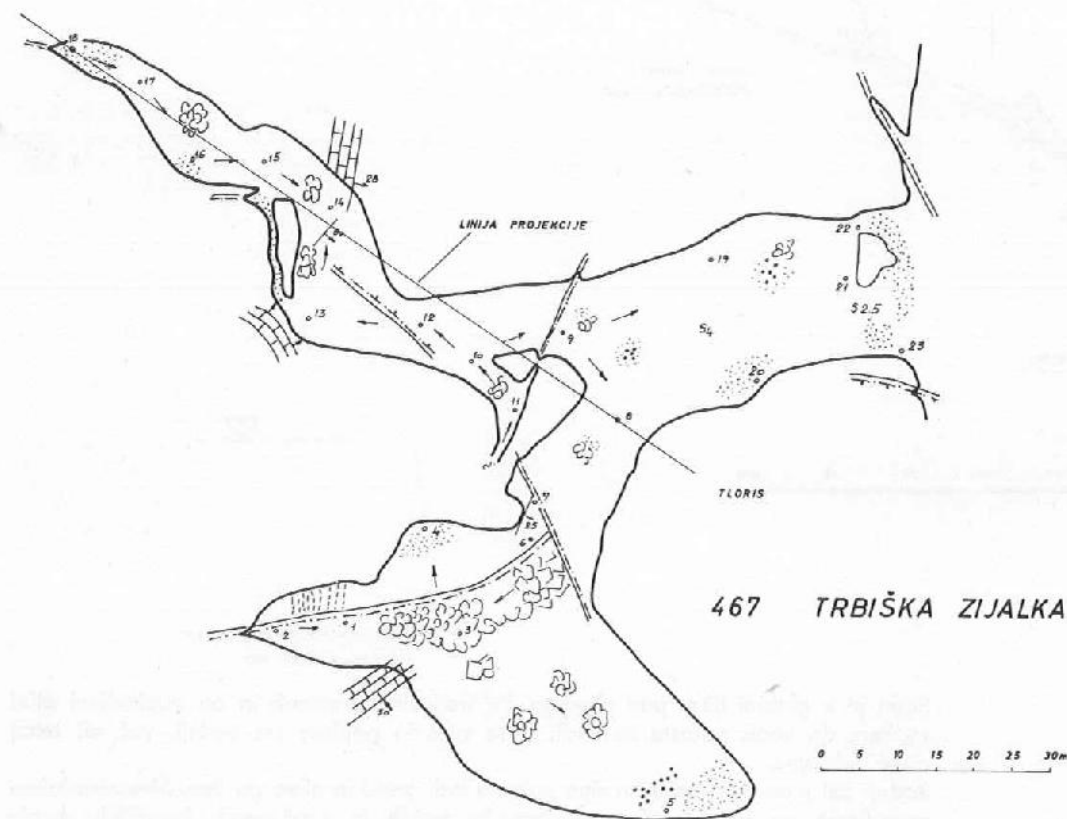
Pol ure severozahodneje nad Lučami je Trbiška zijalka (kat. št. 467). Do nje drži steza, ki se odcepi od glavne ceste pred prvim mostom na levo v breg. Vhod

v jamo je v nadmorski višini 610 m. Tudi tod nahajamo pod vhomom v jamo stik grebenschkih, svetlih apnencev z bituminoznimi plaskovitimi apnenci.

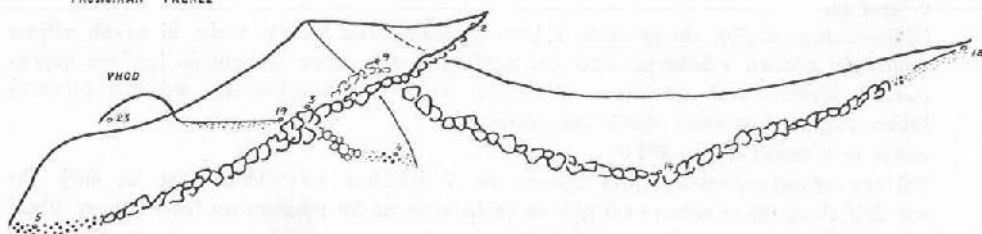
Vhod v jamo je okoli 70 m nad gladino Savinje. Jama je v začetnem delu usmerjena proti zahodu. Okoli 50 m v notranjosti se rov razcepi. Rov, ki teče proti severozahodu, se kmalu zoži, na kraju dvigne in konča v višini 19 m nad vhomom. Proti jugozahodu pa poteka podorni rov v veliko dvorano in zavije proti zahodu. Ob straneh osrednjega hrhta podornega skalovja sta veliki kotanji, ki sta na dnu prekriti s peskom, kot da bi v njih kdaj pa kdaj stala ali tekla voda. V eni od kotanj je najgloblja točka jame, 12,8 m pod nivojem vhomoda. Končni deli jame so zasigani. Jama je v celoti dolga okoli 300 m. F. Kocbek omenja, da so tudi v tej jami izkopali kosti jamskega medveda. V jami menda žive tudi redki jamski hrošči, kar pa bi vedeli povedati strokovnjaki.

Tik ob Savinji, pod Trbiško zijalko, se odpira v plasteh apnenca jama Parna (kat. št. 2932), ki je okoli 50 m nad mostom preko Savinje pri Logarju.

Jama v skupni dolžini okoli 126 m poteka vzporedno s Savinjo. V stenah nad strugo je več odprtín, najnižja je bila ob obisku le 1,7 m nad vodo. Rov je obokan in prepokan s prelomi. Tla so pokrita s podornim gruščem. Najgloblja točka je bila 4,8 m pod gladino Savinje.

PROJICIRAN PREREZ

Po znamenjih sodeč voda v jami narašča v južnem delu in se skozi nižje odprtine preliva v Savinjo. V bližini jame je še nekaj bruhalnikov, kjer voda izvira ob poplavih in visokem vodostaju. Vse tri jame so razmeroma lahko dostopne. Če bi že izdelane steze še markirali ali v začetku namestili vsaj kačipote, bi bil obisk še lažji.

V tem območju pa to niso edine podzemeljske jame. Prav F. Kobek jih omenja še več, ki pa še vedno niso vse preiskane. Po podatkih o njihovih legah bodo jamarji v kratkem lahko izdelali podrobnejše načrte in jih preučili. Podzemlje pa skriva še toliko zanimivosti in znamenitosti, da bi to raziskovanje morali podpirati.

PRVIČ NA TRIGLAVU – IN KRIVA PRISEGA

NADA BRAJNIK-SARTORI

Pravijo, da mora vsak Slovenec vsaj enkrat v življenju na Triglav. Kaj pa midva čakava? – mi je dejal oče, ko sem kot novopečena uslužbenka delala načrte, kako bom preživela svoj prvi dopust. Prav nič mi ni bilo treba prigovarjati. »Pa še Janeza in njegov indian morava pridobiti, da bo lažje,« je dodal. – In osem dni pozneje je Janezov indian s priklico že veselo pel po Soški dolini. Kaj za to, če se je vsako toliko hotel oddahnuti – Janez je nekaj pošaril okoli motorja, malo povezal z žico, malo pomazal, pa je šlo naprej. V Tolminu sta moja sopotnika žrebala, kdo bo izposloval dovoljenje za na vrh Triglava, ki je bil jugoslovanski; saj so nam dovoljenje v Gorici na kvesturi par dni prej gladko in kategorično odbili, kar smo pa itak pričakovali in nas ni hudo prizadelo. – Žreb je zadel Janeza in korajžno se je odpravil na komisariat, pa nama je res že po slabi urici čakanja pomahal s priporočilom za obmejno milico v Trenti, kjer naj bi dobili redne prepustnice. – No, nekaj smo že imeli v žepu in še bolj veselo je šlo proti Trenti. Nekaj pred vasjo pa je motor začel močneje kihati in prhati. Pa si iz tega nismo delali preglavic. Saj je zaenkrat opravil svoje posianstvo in bo do povratka počival. Za povratek smo pa kar stavili: Janez, da se bomo srečno vrnili do doma z motorjem, midva pa, da ne, ker Janezovim žicam le nisva preveč zaupala.

Zrinili smo motor do prve hiše, potem pa peš do vasi in naravnost na postajo milice. Ni šlo prav gladko. Takrat so Italijani delali novo vojaško cesto na Dolič in turisti niso bili zaželeni. No, pa smo končno le sklenili nekak kompromis med našo željo, da nam dovolijo prenočiti na Kredarici, in med njihovo prepovedjo, in tako dobili prepustnice le za vrh, s strogim naročilom, da se še isti dan do noči – torej prihodnji večer – vrnemo in javimo na postaji milice. Pa še fotoaparati, če ga imamo, moramo pustiti pri njih. Tega smo, seveda, zatajili, vse sveto obljubili, vzeli prepustnice in jo mahnilo do »Zlatoroga«, kjer smo prenočili.

Ko smo drugo jutro že ob sončnem vzhodu, ob jasnem nebu pešačili po dolini Zadnjice proti Komarju, smo pa takoj sklenili, da z obljubo ne bo nič. Da bi drveli samo na vrh in se vračali še isti dan? To pa res ne! Se bomo že kako izmazali, je odločil oče; saj nas več kot šest mesecev zapora ne more zadeti, če pogledamo tudi na Kredarico – vsi trije pa smo bili mnenja, da se kar splača tvegati.

Nad nami je bobnelo in pred vsako eksplozijo je izvidnik vrh stene trobil, da smo se umikali pod previse in počakali, da se je kamenje usulo preko naših glav. – Tik pod sedlom, ko je sonce že precej pripekalo, smo se izognili Doliču, kjer je mrgolelo delavcev, stražarjev in mul, in se obrnili v smer, kjer smo mislili, da teče državna meja, ker smo hoteli čimprej »preko«. Dolgo smo se skrivali in plazili sem ter tja, da ne bi naleteli na kakega stražarja. Končno smo pa le zaslišali govorico: slovensko. Bila sta dva planinca, ki sta nam povedala, da smo že čez mejo. Globoko, svobodno

smo zadihali! In prepričana sem, da je tisti trenutek oba moja spremljevalca prešinila ista želja kakor mene: da bi se sklonili in poljubili zemljo, na kateri smo stali – jaz takrat prvič na jugoslovanskih tleh! Mislim, da tega nismo storili iz sramu pred razkazovanjem svojih čustev; smo pa vsi trije zavriskali in nam zemlja za našimi hrbti ni pomenila ničesar več – tam smo pustili tudi vse skrbi, kako se bomo drugi dan iz tega izmotali.

Takratni Aleksandrov dom pod Malim Triglavom smo od daleč obšli in smo v Triglavski dom na Kredarici prispeli pozno popoldan, tik pred nevihto. Bila je sobota in kočja prenapolnjena. – Prešerne valje smo vstopili in Janez, kot zadnji, je hotel dolžnost predstavljanja opraviti kar na mestu. S svojo veliko, krepko postavo je kar zagodil vrata, se udaril po prsih in glasno izjavil: »Janez iz Ajdovščine, 106 kilogramov!« Obraz mu je žarel od veselja ob doseženem rekordu planinca težke kategorije za tako višino. Pa njegovo veselje je bilo kaj kratko! Vrata v kuhinjo so bila odprta in mednje je tisti hip stopil korenjak, se udaril po prsih in se predstavil v istem tonu: »Tone iz Maribora, 108 kilogramov!« – Janeza je sprva kar vrglo, no, pa je le kapituliral, sklenil s tekmečem prijateljstvo in kmalu smo sedeli pri dolgi mizi v prijetni družbi. Poleg mene je sedel bradat mladenič, ki je predstavil še soseda in povedal, da sta onadva tudi Primorca, s Tolminskega. Pozno v noč smo si pravili spomine z raznih tur. Da pa smo mejo prešli brez dovoljenja, smo povedali le oskrbniku. Morda smo zato dobili prav lepo sobico, čeprav smo – kot pravi planinci – hoteli prenočiti na skupnem ležišču. In vso tisto noč je zunaj divjala nevihta.

Drugo jutro smo ob krasnem vremenu splezali na vrh. Kaj bi opisovala občutke, ki sem jih imela, ko sem stala na temenu našega očaka! Saj bi me razumel le tisti, ki je to doživel; neplaninci pa... no, res je sreča, da ti ne vedo, za kaj so prikrajšani. – Saj je to doživetje, od katerega si še v poznih letih s spomini ustvarjaš lepe urice! Vrnili smo se na Kredarico in se šele po kosilu poslovili. Za spomin sem pred kočjo napravila še par posnetkov z novimi prijatelji. In nato smo se spet podali na vrh, ker smo menili, da je za nas vrnitev preko vrha pač najbolj varna. – Še enkrat smo na vrhu uživali veličastni razgled in nismo se še dogovorili, kako bomo miličnike v Trenti »okoli prinesli«, ko zaslišimo italijansko govorico in izza roba so pokukale tri glave, okrašene s črnim cofom. Eden izmed novodošlih nas je spoznal in sumljivo začel »tipati«, če morda nismo vso noč presedeli tu na vrhu. Oče mu je pa prav lepo, nedolžno pojasnil: »No, tukaj res nismo sedeli, dobro se nam pa le ni godilo, saj nas je nevihta prisilila, da smo morali prenočiti tu spodaj v nekakšni jami (Staničevo zavetišče), kjer smo prav pošteno prezebali. Le oglejte si, kakšno je!« Res so si ogleдали – po naključju je bilo tam v precejšnjem neredu, pa so me hudo pomilovali: »O, povera signorina!«

Ker nas taka družba ni prav nič mikala, smo se začeli odpravljati za sestop. Takrat pa je eden izmed miličnikov, ki si je z daljnogledom ogledoval pokrajino proti Kredarici, poklical druga dva: »Orka maštela, ali ju vidita? Pa le nismo prišli zaman!« Nam pa: »Pa še vi počakajte, skupaj bomo šli dol!« – Hočeš, nočeš, počakali smo – verjemite, da prav nič radi, še posebno ne, ker smo opazili, da se z Malega Triglava bližata naša dva znanca s Kredarice, Tolminca. Zagomazelo nam je po žilah, kajti razumeli smo, da je tu nekaj narobe. In »orka maštela« – kakor smo pozneje imenovali vodjo patrole – nam je res takoj zadovoljno povedal, da je njihova »akcija« uspela, in da se nam bližata dva vohuna, ki sta prejšnji dan izginila s svojega delovnega mesta na Doliču in v Jugoslavijo odnesla načrte vojaških objektov na Doliču. – Spogledali smo se. Kaj bo pa zdaj? Kaj če nas bosta pozdravila kot znanca s Kredarice? Kaj pa film v mojem nahrbtniku, na katerem smo pred kočjo v družbi z vohunoma? Skušali smo skriti svoje preplašene obraze in se oddahnili šele, ko nas prihajajoča res skoro pogledala nista. Bila sta ob prihodu takoj aratirana in pregledana. Pod stražo spredaj in zadaj smo nato v gosjem redu sestopali po Kugyjevi poti proti Doliču in nato po novoizdelani vojaški cesti v dolino. Govarili smo bolj malo, z »vohunoma« pa sploh ne. Smo mi tudi aratirani? Med potjo sem za neko skalo, za katero se stražar iz obzirnosti ni upal pogledati, vzela film iz aparata in ga skrila pod bluzo. Kar bo, pa bo! – Dolga pot v takem spremstvu res ni bila pri-

Motiv iz naše smučarske triglavske magistrale – aprila 1970 (gl. PV 1970/7; 358)

Foto Ciril Praček

jetna; ker pa ima končno vsaka stvar svoj konec, smo se tudi mi proti večeru znašli pred postajo milice v Trenti. Ko so nas vse na kratko zaslišali in od obojih izvedeli, da se še nikoli nismo videli, so našo trojico izpustili, »vohuna« pa pridržali. Še to, da smo prispeli s 24-urno zamudo, ni bilo več tako važno – saj so imeli v rokah dve večji ribi. Izgovor o prezebanju v jami je zaenkrat kar dobro držal. – Kar verjeti nismo mogli, da smo res prosti. Od vohunov smo se poslovili le s pogledom. Smilila sta se nam. – Do lope, kjer je bil spravljen motor, smo kar zdrveli. Natovorili smo se in, glej ga šmenta – motor je kar razumel našo nujo, da čimprej izginemo izpred oči postave. Že na prvi pritisk Janezove noge na ročico je »prijel«, čeprav smo ga pred turo v lopi pustili kot nesposobnega, na kar smo v naglici pozabili. Šele pri Ostanu v Bovcu smo se po počitku in okrepcilu pošteno nasmejali. No ja, imeli smo pač srečo! Kaj pa če bi bila tista noč mirna, brez nevihte? – Janez je imel takoj predlog; da še malo poromamo, ker smo že tako poceni »skoz prišli«.

In tako smo drugi dan res nadaljevali pot preko Prevala in mimo Rabeljskega jezera proti Trbižu in se povzpeli na Sv. Višarje (brez žičnice seveda). Ob povratku smo obiskali še Mangrt in ko smo se spet po nekaj dneh vrnili v Bovec, je ožeta zamikal še Rombon. Tu se je pa Janez uprl, češ, da ima romanja zadosli in naj greva sama, če ne moreva brez tega. In res nisva mogla. Pa sva se tudi grenko kesala, kajti take žeje še nisva poizkusila. Seveda lezla sva kar »direktno« po največji vročini, z malo zalogico hrane in pijače. In nikoli ne bom pozabila, kako sva vsakokrat, ko sva prilezla na rob, upala, da je vsaj tisti, ki se je pokazal za njim, pravi vrh – pa se je to ponavljalo kar v nedogled (vsaj nama se je tako zdelo). No, kakor prava planinca, sva trmoglavila naprej in vrh končno le dosegla. In prav nič se nama ni upiralo izpiti vso vodo iz starih zarjavelih vojaških čelad s fronte prve svetovne vojne. In ko sva ob sestopu zgodaj popoldne drsala skozi goste šope suhe trave proti vznožju, je bilo še huje. Tudi malim paglavčkom (večjim bucikam podobni pupki) v skoraj suhi mlaki pod skalo nisva prizanesla. Šele pri Ostanu sva se odžejala. In Janez se nama je smejal, češ, kaj pa trmoglavita! Pa je povedal še svoje dogodivščine tistega dne. Hotel se je dobro prespati in zamikala ga je zelena travica pod vaško lipo pred cerkvijo. Sladko je zaspal in sanjal o mehki roki svoje ženice Dore; ko pa se je prebudil, se je ta roka spremenila v raskav jezik, ki ga je lizal po polnem obrazu, in kozjo bradico, ki ga je ščegetala po vratu. Ni bilo drugače, kot da se je pred dvema zastopnicama kozjega rodu umaknil v hlad prazne cerkve, kjer je na trdi klopi svoj koncert nadaljeval, dokler ga ni prebudil cerkovnik, ki je zaklepal cerkev. No, moj dopust se je bližal koncu in po 12 dneh smo se vračali proti domu. Motor je še vedno delal – z običajnimi postanki in popravili, seveda! In tako sva z očetom v Gorici (kjer smo se počutili že nekako doma) vdala v to, da je najina stava izgubljena. – V klancu pred Črničami pa je indian spet parkrat sumljivo zakašljaj, nato je močno počilo, se zakadilo in – obstali smo. Janez je po temeljitem pregledu vrgel žice in vrvice v jarek: »Stava je vajina. Moj motor je naredil samomor!« – Nismo imeli časa premišljevati; bil je zadnji čas, da še ujamemo večerni vlak v Batujah proti Ajdovščini. Motor smo porinili v grmovje, si optrali nahrbtnike in se spustili v dir po cesti proti Batujam. Vlak smo ujeli zadnji hip, plačali kazen, ker smo skočili na vagone brez vozniških listkov in zalili stavo še isti večer doma.

Tura je bila nepozabna – vsaj zame; pa tudi mojā spremljevalca sta pogosto obujala spomine nanjo.

Kak mesec pozneje pa nas je iz tira spet vrglo vabilo sodišča iz Bovca. Bili smo vabljeni kot priče k obravnavi proti našima znančema – »vohunoma« s Triglava. – Kaj pa zdaj? Pozivu smo se pač morali odzvati, skrbelo pa nas je, če nista obtoženca medtem kaj povedala o nas. – In tako smo se na dan obravnave zjutraj – za vsak primer – poslovili od družin kar za šest mesecev. In – spet za vsak primer – smo za pot najeli taksi, da bodo doma obveščeni kje in za koliko časa so nas obdržali. – No, res, pot ni bila prav prijetna, vendar smo bili še vsi trije mnenja, da četudi je šest mesecev presneto dolga doba, sta nam nepozabna tura in posebno Triglav to že vnaprej odtehtala. »Pa saj smo celo poromali!« se je spomnil Janez.

Ko je ječar na hodniku sodišča v Bovcu peljal mimo nas oba zvezana obtoženca, sta preko nas šinila dva para oči. Presunilo nas je in tudi zaskrbelo. Skoraj razveselili smo se prihoda »orka maštele«, ker smo upali, da bomo kaj izvedeli o poteku zadeve. Pa po kratkem pozdravu je bil kot prva priča že poklican v dvorano, kjer je bil po podani izjavi pridržan, kakor tudi mi pozneje. – Zaslila sem svoje ime in stopila pred sodnika. Sledila je, seveda – kriva prisega; saj bi resnica pokopala nas in obtoženca. Mojo zagotovitev, da sem oba obtoženca prvič videla šele ob njuni aretaciji, je sodnik mirno vzel na znanje, kar mi je vtilo upanje, da sta nas tudi obtoženca zatajila. Tudi oče in Janez se krive prisega nista zbal in obravnava je hitro minila. Kakor ob aretaciji, sta obtoženca trdila, da sta šla na Kredarico le popit par kozarcev, ker sta bila ob nedeljah prosta. Dobila sta običajnih šest mesecev zapora, saj jima glede vohunstva niso mogli dokazati ničesar. – Pri kosilu v gostilni pri Ostanu smo spet premlevali vse te dogodke; bili smo soglasni, da sta naša »vohuna« konec koncev le »fejst fanta«!

Zdaj bi bilo zgodbe pravzaprav lahko konec. Pa ni! Tudi svojo radovednost, zakaj sta nas ta dva naša nova znanca zatajila, smo še potešili. Seveda, šele sedem ali osem mesecev pozneje, ko sta svojo kazen že odsedela in ko se je starejši od njiju oglasil pri nas doma in povedal, da se je prišel v imenu obeh zahvalit za krivo prisego. Saj sta, kakor je v smehu povedal, prerise tistih vojaških načrtov s prijateljem res nesla preko meje in jih na Kredarici oddala. Zato pa sta se nas tako bala, saj nista slutila, da smo tisti dan imeli tudi mi svoj greh na vesti. Zadel pa sta, da jima naše prijateljstvo s Kredarice ne more koristiti. In tako je njuna izjava rešila nas šestih mesecev zapora, naša kriva prisega pa njiju obtožbe vohunstva in morda desetih in več let zapora.

In tudi zaradi te čudne dogodivščine, vidite, mi je prva pot na Triglav ostala prav posebno v spominu. Vsakokrat, ko sem ga obiskala še pozneje, mi je bila ta zgodba živo pred očmi. – Toda še močnejši in lepši mi je bil spomin na poseben občutek, ki ga imaš, ko prvič stojiš na daleč okoli najvišjem vrhu in imaš vse drugo pod seboj. Težko je opisati ta posebni občutek. – Sami ga morate doživeti. Zato pa ne pozabite: »Vsak Slovenec mora vsaj enkrat v življenju na Triglav!«

MANGRT – TOKRAT MALO DRUGAČE

NADA KOSTANJEVIC

oj oče je vedno pravil, da je treba gledati goro od spodaj, cerkev od zunaj in gostilno od znotraj. Ker sem pač med njegovimi šestimi otroki bila vedno najbolj trmasta, ga niti v tem nisem hotela ubogati.

No, sedaj se res ne morem več šteti med otroke. Sem pač zajetna vipavska matrona in tajnica vipavskih planincev.

Ta večer smo sklepali v našem društvu, kam pojdemo ta mesec. Pavle je prvi izrekel misel: »Pa če bi jo enkrat mahnili na Mangrt?« No, pa bodi Mangrt.

Nekaj plakatov je narisala propagandistka Marija, nekaj naš požrtvovalni predsednik. Ponujala sem jih po trgovinah, lepili so jih v izložbe, padali so dol, lepili so jih nazaj... Avtopromet pa je rekel, da bo dal le mali avtobus, ker velika zverina poti na Mangrt ne zmore.

Jaz sem si rekla – saj prijavljenih tako ne bo mnogo, avgust je, čas košnje, mali avtobus bo ravno prav. Začele so prihajati prijave. Že jih je bilo za tričetrt malega avtobusa, ko me je sosed obvestil, da je pokosil našo največjo senožet. To res z Mangrtom nima ničesar opraviti. Ali pa tudi. Namreč, šla sem grabit in za hišnega varuha pustila pastorko, učenko 7. razreda osnovne šole. A glej vragca, deklič je

izvohal, kje so moji mangrski sezname. In ko so prihajali planinci, jih je lepo zapisovala, zapisovala številke izkaznic, kasirala, kakor je videla delati mene.

Ponosno mi je pokazala svoje delo, jaz pa sem se prišla za glava. Avtobus drži kvečjemu 30 ljudi, prijav pa je bilo 47. Kakorkoli sem jih štela in preštevala, manj jih ni hotelo biti. Tolažila sem se s tem, da je med prijavljenimi nekaj učencev osnovne šole in kar sedem predšolskih otrok, da skupna tonaža vseh udeležencev odgovarja ca. 30 ljudem. To sem tudi povedala precej obupani uslužbenki Avtoprometa in še bolj obupanemu šoferju Ivanu, ki bi bil moral vso to zadevo voziti na Mangrsko sedlo. Ker je Ivan drugače kar potrpežljiv z Vipavci, saj vozi šolski in delavski avtobus, je obljubil, da se bo o namestitvi nas in nahrbtnikov posvetoval z Delamarisom v Izoli.

Kaj pa vodnik? Pavle pravi, tam pa res še nisem bil. Marica pravi, jaz pa res ne maram komandirati... Predsednik pravi – nedelja je dan, ko sem najbolj zaposlen – pri naši hiši imamo namreč župnika za predsednika – no pa se je našel ljubeznivi kolega, da bi ga pri paši njegovih ovčic zamenjal, bogaboječi planinci pa so se oddahnili, imeli bodo pač mašo s seboj. Pa sem šla nakladat seno. In medtem je mož videl, kje je moj mangrski seznam, in je spet sprejel nekaj prijav. Kam pa bom šla sedaj zvečer loviti ljudi in jim povedati, da ni prostora. Pa je predsednik rekel: S svojim avtom pojdem in jih nekaj vzamem seboj.

O tem, da bomo imeli slabo vreme, smo bili skoraj prepričani, Vipavci ga imamo skoraj vedno, če kam gremo. A da bomo imeli tako slabo vreme, si niti v najpogumnejših sanjah nismo upali predstavljati. Ko smo se v temačnem in deževnem avgustovskem jutru tlačili na avtobus, smo se žalostno spogledali. Izidorjevi hčerki sta bili opravljeni kot za birmo, on sam pa kot za poročno pričó. Poslali smo jih domov se preobleč. Vzeli so seboj le dve mareli. No, tudi to je prav!

Ivan je žalostno gledal to natlačeno ropotuljico... ko smo potegnili, sta bila pred nami še dva avtomobila – predsednik s tremi člani in Joško s svojo družino. A pri Logu – le malo nad Vipavo, je predsedniku crknila mašina. Avtobus je bil še bolj natlačen. Prostora ni bilo niti za petje. A vseeno smo v Rožni dolini sprejeli v našo zadevo še Vinka z ženo in s tremi otroci – no, saj otroci itak ne štejejo... kar

Gaston Rébuffat, velika osebnost francoskega alpinizma iz prvih 15 let po drugi svetovni vojni, se je v zadnji številki 1969 »La Montagne et alpinisme« po dolgem času oglasil s člankom »O nekaterih prvenstvenih smereh – za oddih«. Začenja se z Minaretom, komaj poznanim špiikom, nedaleč od les Droites. Spoznal ga je l. 1943 kot inštruktor alpinistične šole »Jeunesse et Montagne«. V to organizacijo je stopil že l. 1940, star 20 let, in nato vodil tečaje v Montanversu in v La Chapelle-en-Valgaudemar. Ostajal je v gorah po tri mesece, ne da bi stopil v dolino, nekako tako, kakor ostaja govedo, ki gre na pašo. Na teh tečajih je že kot mladenič začutil vrednost samote in tihote, ki v njej odmeva, pa tudi dragocenost, ki je bila v tem, da so bili popolnoma ločeni od vseh drugih gor, o katerih so večkrat sanjali. Njihova sreča je bila tudi v skromnosti, ki je uravnavala vse življenje v tistih tečajih, v pomanjkanju, v intenzivnosti življenja, ne v uživanju nevarnosti. To uživanje nevarnosti je Rébuffat še kot mladenič presojal kot nekaj bolnega, zastrupljenega. Imel je priložnost prehoditi tudi vse normalne pristope, vse steze in spoznati masiv Mt. Blanca do podrobnosti, za kar danes mlajše generacije nimajo več časa. Alpinizem je danes spremenil svoj stil zaradi novih metod v šolah, boljše opreme, ekspedicionizma, teleferik, ki so skrajšale nekdanje težke in dolge pristope. Ti dolgi pristopi imajo svojo vlogo v pripravi na živčno napetost v stenah. Rébuffat govori iz svojih izkušenj. Nekóč je v enem dnevu dvakrat plezal južno steno Aig. du Midi. Najprej je ob 6.15 vstopil z Amerikancem Henrijem Candley iz Yosemitea, ob 10.30 sta prišla na vrh. Isti dan je prišel za njim Riccardo Cassin, ki ga je hotel spoznati pri plezanju. Isto je želel tudi Rébuffat, kdo pa ne bi! Današnji stil je odvisen tudi od množičnosti, saj se zgodi, da v južni steni Aig. du Midi pleza na en sam dan več kot deset navez. Situacija je taka, da vodja zadnje naveze lahko čaka tudi po 6 ur, preden lahko vstopi. Ne gre samo za to, da so mnoge smeri prenašpikane s klini, prav toliko gre za navzočnost publike, za hrup, ki ga ta publika dela, za okoliščine, v kakršnih se pred 20 leti skoraj nikjer ni plezalo.

Minaret, na ledeniku les Améthystes, pod Yataganom nad Vallée Blanche, ne daleč od Grebena Col du Midi – Aig. du Midi in Aig. du Plan je še ostal prihranjen za

zadeva še dež, pa ni kazalo, da želi odnehati. Gremo mimo Solkana, peljemo se ob Soči, ki je vse prej kot bistra. Kalne in narasle vode. Radio, ki ga je Ivan prižgal, nam poroča o neprevoznosti cest in o cestnih udorih. Nič vzpodbudnega. Avtobus ponekod tudi malo zabrede. Vrstijo se krotke vasice in mesteca. Ivan pogleda na uro in ustavi med dvema njivama karuze: »Dame na desno, gospodje na levo!« pojasni kratko. Zgubimo se po opravih v koruzi, in se spet natlačimo v zgubljeno ravnotežje. Prva uradna postaja bi moral biti Bovec. Tam bo Ivan popil jutranjo kavico, avtobus bomo malo prezračili, predsednik pa trdi, da bo maševal. Tokrat se je krepko zmotil. Trop njegovih planinskih ovčic je zaman pritiskal na vse kljuke bovške cerkve, nikjer ni bilo dobiti ne gospoda, ne mežnarja, ne cerkvenega ključa, cerkev celo napušča nima, tako da smo se tam vsi temeljito zmočili in odločili, da zadevo odložimo za večerne ure. Zopet nazaj – v prepolni avtobus. Na levem kolenu mi sedi sedemletni sin, na desnem pa njegov šestletni prijatelj. Dober kondicijski trening. Streha avtobusa ponekod rahlo pušča. Tudi to spada v trening. Poškilimo na trdnjavo Kluže, vodnik nam pove njeno zanimivo zgodbo. Ko se odpeljemo skozi Strmec, vas, kjer so med vojno sovražniki pobili vse moške, obnemijo usta v nemem spoštovanju, tudi otroci so se zamislili. Ivan vzdihne in obrne ropotuljo proti Mangrtu. Občudujem ga, kako mirno in trezno vozi po strmih ridah, kako spretno se izogiblje avtomobilom. Dobro, da je dež in da prepadov pod seboj ne vidimo. Končno smo prišli vrh ovinkov... in zagledamo kočo.

Seveda je Mangrt zavit v meglo. Zmočimo se še tistih pičlih nekaj korakov, ko skočimo iz avtobusa do koč. Koča je polna – polna, polna. Okoli nje namreč stoji desetina avtomobilov. Ne vem, zakaj so v kočah ponekod tako nerodni. Okno seveda pušča, sedež pod njim je neuporaben. Vse pohištvo je zelo masivno. Morda bi v kočah kazalo opustiti kmečko-planinsko masivno pohištvo, ki se težko premika, in ga zamenjati z lažjim, bolj pripravnim. Vsaka kočica bi morala imeti tak ali drugačen prostor za sušenje obleke, kjer bi se obleka res lahko dobro posušila. Odslužene odeje ne bi smeli neusmiljeno odnesti v dolino, temveč jih imeti na zalogi in jih proti kavciji izposojati premočenim planincem, da bi se vanje zavijali, medtem ko sušijo obleko. Ob lepem vremenu bi take odeje proti plačilu izposojali za ležanje na travi.

tiste, ki so radi srečni v gorah. Posede pod steno in si jo ogledujejo kot arhitekti, da bi potegnili črto, možno in čisto obenem. Morda so nekoliko podobni tudi obrtnikom-kamnosekom, ki ljubijo kamen in čutijo, kako ga morajo prijeti, v njihovem prijemu je občutek za kamen, vsa zapletenost ravnanja z njim pa tudi zraslost s skalo in njenimi lastnostmi.

Pa še nekaj: Tole sedenje pod steno je polno lepih pogledov, polno spominov na opuščeno, minulo dobo. Po tolikih letih lahko pričakuješ še drobtino sreče, igro svetlobe v stenah, negibno življenje snega, skal, dišeči okus zraka in vetra, kratka, ne sediš tu, da preživiš tesnobo pred vslopom, pač pa, da postaneš – sestavni del sveta, ki te obdaja. In ko vstopiš, je konec sanj, konec razmišljanj, začne pa se samogibno, ritmično, nagonsko premikanje, polno soglasja in prirodno ujetega ravnotežja. Potem je plezanje kot lep sen, svoboda, prostost, samota. Če smer zahteva prelirano tehniko, me dolgočasi: postanem jetnik, izgnan sem v pregnanstvo umetnosti. Pri plezanju se počutim svoboden, če plezam najtežje stvari 30 m v eni sapi, brez zabijanja, sproščen, lahek, brez hrupa. Edina lepota plezanja z modernimi pripomočki nastopi tedaj, ko se konča in spet lahko zaplezaš s prostim plezanjem.

L. 1968 je Rébuffat z Gillbertom Crélinom, vodniškim aspirantom iz Grenobla, plezal direktno v južni steni Minareta. Od najstarejše plezalske generacije se je pridružil še Paul Beylier, 62 let star. Rébuffat je skrivoma občudoval navdušenje in samozavest na njegovem obrazu. Bila je huda preizkušnja, saj jih je lovila nevihta, ki tudi Minaret spremeni v past in zaseda. Bili so srečni, čeprav napol zmrznjeni. Rébuffat sklepa svoje spomine razočaran, zgrbljen pod pritiskom razmer, ki jim ni kos. V času, ko se človek počuti gospodar vsega, ne opazuje pa več sonca, kako vzhaja (saj se le poredkoma zbudi tako zgodaj) in zahaja, ko ne spoštuje več gozda, ampak ga napada z buldožerji in z vso mogočo tehniko, ko izravnava griče in zasipava doline, jih premošča in zapira. Čim bolj je močan, tem bolj prazno je njegovo srce, tem večji je njegov apetit, tem mehkejšo so njegove mišice. Z ničimer ni več zadovoljen, strah ga je samote. Ne hrepeni več po tihoti.

Čeprav se večkrat zgodi, da večjo skupino na poti zaloti dež, so za sušenje in sprejem večjega števila ljudi kože in osebje prav slabo pripravljene. V primeru, kot je bil naš, bi bilo treba iz ene proste spalnice odnesti rjuhe, zakuriti peč in slamarice pokriti s starimi odejami, da bi se ljudje ogreli in posušili. Pa tudi plačilo bi lahko zahtevali za dodatno pospravljanje spalnice.

No, pa pustimo kritiko. Občudovali smo preostale premočence, ki so bili v domu. Bila sta dva graničarja iz karavle, ki nista bila v službi, vztrajno žulila »dva deci« in igrala karte, medtem ko mi nismo imeli kam sedeti. Bila je Tržačanka v modernem hlačnem kostumu in belih čevljih s petičnim spremljevalcem. Bila je skupina prijaznih ljubljancev z avtomobili, ki so se malo stisnili. Zeleli smo le, da ne pade v to gnečo še kak avtobus...

Avtobus ni padel v gnečo, dež pa je vztrajno lil. Nekaj sekund je le odnehal. Tu Jože reče: »Že zaradi veljave gremo na vrh.« »V redu,« sklene predsednik. »Bolj izurjeni pojdejo po slovenski strani, manj izurjeni, starejši in otroci pa naj ne gredo po italijanski strani na vrh, kot je bilo predvideno, ker je pot slaba.« Dež se spet usuje. 15 jih odide proti vrhu. Ker je med otroci kar osem živih in divjih dečkov, vsi skupaj imajo let komaj za dobrega pol stoletja, jih vzamem s seboj, da pospremimo pogumne osvajalce Mangrta. Tudi Mirka gre z menoj, iz previdnosti ima s seboj dežnik. A ji ga veter takoj obrne. Gremo z njimi do vstopa v steno. Tudi Francka poskusi priti za nami. Zakričimo še »srečno« – megla in oblaki nam jih vzamejo. Gledamo proti Belopeškim jezerom, a jih ne vidimo, saj jih krije megla. Uglédamo za hip kamnite leve na Predelu – in zopet megla in dež. Zagledamo za hip naše... in zopet dež. »Nada!« vzklikne Mirka, »ali slišite...« Grmenje... Pogledam na Mirkin dežnik. Na njem se je prijel celo sneg. Pratika pa kaže sv. Jerneja, 24. avgust. Ali so res nori, da v takem gredo na vrh? Pa tudi jaz nisem bolj pametna, ko moj tropec dečkov prepeljavam po mokrem pobočju Mangrta. A dečki so vsi srečni, da so v gorah. Ne menijo se za dež, ogledujejo rastline in kamenine, menijo se o plezalcih – Gašper je končal drugi razred, Tomaž komaj prvega, Jožek in David in Robi, Gregor, Marko in Peter še ne hodijo v šolo. Nežni deklici Jelka in Vida nam tudi sledita. Ledeniška jezera v kotanjah smo šli tudi otipavat. No, končno so dečki tudi preveč premočeni in premrazeni, da bi z ekspedicijo nadaljevali. Še enkrat poskusimo pogledati proti Belopeškim jezerom, a zaman. Vrnemo se v kočo. Edino peč bolj gremo mi kot ona nas. Slečemo prav vse, kar nam spodobnost dovoljuje, in oblečemo, kar imamo približno suhega pri hiši. Kaj smešno smo opravljeni, ker se pač ne menimo za spol obleke, in postanemo vsi neke čudne vrste planinski dvospolniki – npr. moški suknjič kombiniran s krilom ali pa irhaste hlače, namesto srajce pa ovita ženska kombineža. Graničarji so se nas končno usmilili in odšli igrat karte nekam drugam, tudi ostali avtomobilisti so se skidali iz neprijetnega kraja. Sedaj smo sami. Misli nenehno uhajajo k našim, ki so v skalovju. Grmi. Mangrta še ni videti. Dvospolna bitja skačejo k vratom in nazaj. Ko dež končno preneha, se vsi zopet oblečejo v obleke, ki so vse prej kot suhe. In hajdi k vstopu v slovensko pot. Mojim osmim satelitom razložim, da hodimo dejansko po italijanskem ozemlju, pa mi Jožko pove, da dejansko hodimo po blatu – kar je bolj res. Kje so naši? Mangrt nam se od časa do časa razkrije. Dejali so, da se bodo vrnili po italijanski strani. Vrh gore je ves pokrit s snegom. Ali ne bodo poti zgrešili?

Končno zagledamo enega – potem pa drugega... stečemo v kočo. Poslednjič poskusimo razpaliti lenobno peč... A ona vztrajno le čemi, namesto da bi pošteno zagorela. Prvi prileti Jože. Opraskan je po roki, pove pa, da so vsi živji in zdravi. Italijansko pot je zametel sneg, vrnili so se po slovenski. Oblivali so jih curki vode po žlebovih. Drug za drugim prihajajo. Slačimo jih, ožemamo nad škafom mokra oblačila, napajamo z žganjem. Tudi oni se spremene v dvospolna bitja v čudnih uniformah. Med osvajalci Mangrta je nekaj prav mladih fantov, skoraj otrok, starih 14 do 16 let. Na smrt so trudni in preplašeni. Tri dekleta pa so še kar na korajži, mlade po letih, a stare po planinskih izkušnjah. Pripovedujejo o gori, o viharju in snegu. Potrpežljivi šofer Ivan pa vzdihne: »Mangrtove ceste le ne bi rad ponoči vozil.« Dvospolna bitja še zadnjič poskušajo obleči nekaj približno suhega. Ko se

natlačimo v bus, postane prav vse mokro, saj smo prav vsi mokri. Edina sreča, ki nas varuje pred prehladom, je ta nesrečna gneča. Gore se zdaj razkazujejo. Moji mali spremljevalci me sprašujejo po njih imenih. Nekatera zadenem, druga pa ne, malčki so pa le zadovoljni.

Pri trdnjavi v Klužah ustavimo, da bi si jo ogledali. Trdnjava je vlažna, betonska, kamenita, pusta. Dan je tudi vlažen, pust. Koritnica šumi v globeli, kakor da bi iz nje do nas segal jak in stok vojakov, ki so jih z zvijačo vrgli v globoko sotesko. Most so namreč podžagali, v Napoleonovih časih...

Jože pravi, da neko podjetje namerava iz trdnjave narediti gostišče ali celo hotel. A kraj v soteski se nam zdi sila grozljiv, pust in neprijazen, mogoče še zaradi tega, ker je dan tak, in mi trudni in premočeni. Pa skoraj vsi mimoidoči trdnjavo, ki je nihče ne oskrbuje, uporabljajo za sanitarije, zato ima zelo neprijeten vonj, ki se bo težko dal odpraviti iz zidov.

Dan se polagoma nagiba v noč. Poskusimo peti, a bolj hripavo. »Jaz sem bos,« se oglasi predsednik. »Jaz pa imam mokre čevlje,« odgovarja tajnik. Avtobus je poln sapare, saj se vse suši, kar je na nas. Kmalu bo osem ura, ko zagledamo luči v Tolminu. Potrpežljivi Ivan zavije z avtobusom tja. Hladno je, nič nam ne diši cerkev, a ker je predsednik korajžno stopil v mrzlo in deževno noč, gredo nekateri za njim. Drugi ostanejo v avtobusu. Tolerantini smo Vipavci vsi.

Vsak od nas se je spomnil tudi potrpežljivega Ivana, ki z enako vnemo dan za dnem prevaža delavce in dijake, nedeljo za nedeljo pa kaj različne tiče: planince, romarje, nogometaše, sindikaliste, združnike, odbornike, upokoјence, mladince, ministrante, vsakogar, kdor ta košček naše primorske zemlje ljubi in želi spoznati in uživati v treznem in čistem veselju.

»Maša smo imeli, litanije bodo pa doma!« vzdihne Izidor in se spomni svoje zakonske družice. »Taki svetniki bodo notri, ki jih v nobeni pratiki ni...« dodam zamišljeno.

V avtobusu je sedaj vse tiho. Vsi dremljejo, le Ivan varno in trezno upravlja naše potujoče domovanje. Nedelja se počasi približuje ponedeljku. Deseta ura je že krepko mimo, ko zavozimo v Vipavo. Avtobus strese iz sebe trop premočenih, trudnih planincev.

Levite, ki mi jih je moj mož bral, so bile precej hude, saj se je le bal, in to zelo, kam so vipavski planinski norci v tem deževnem dnevu šli, da se pokončajo. Čakalo pa me je še hujše presenečenje. V strahu in skrbi zame in za malega sinka je popolnoma pozabil na to, da imamo v hlevu kravo, svinjo in dvašet kokaši. Ni pomagalo nič. Vse to je bilo treba nakrmiti, pomolsti, očistiti, urediti, in vse to mi je v svojih jezikih bralo levite. Ko je končno v hlevu in hiši zavladal sveti mir, je nedelja ravno poljubila ponedeljek.

Pa se zopet vrnimo k mojemu očetu. Ko sem bila dekle, sem se večkrat v nedeljo zvečer vračala z gora utrujena, premražena ali pregreta, zagorela ali prehlajena, premočena ali prepotena... medtem ko so moje sestre prihajale s plesa ali iz gledališča nakinčane in urejene.

Takrat je povedal stavek, s katerim sem začela ta sestavek, in dodal še: »Non tutti i matti sono nell'ospedale!« (Niso vsi norci v bolnici!)

VEČERNE SENCE

JOŽE KODRE

Večerne sence padajo na pot
in mrak prihaja. Les šumi. Počasi
umirajo voda in listov glasi,
in že je mirno vsepovsod.

(A. Gradnik)

Sonce je že zdavnaj izginilo tam zad za sosednjo tiho in zasneženo goro. Po dolini se love večerne sence. Še slap je prenehal šumeti, še veter se ne preganja več po utrujenem gozdu pod mano. Le jata črnih kavk se kot senca spusti v razbito pečevje. Kot bi se ustavil čas, kot da bi ta trenutek prenehalo življenje okoli mene, tako tiho je vse.

Na grebenu med mogočnimi skalnimi roglji slonim in zrem v nastajajočo sivino pod sabo. Kar stresa me. Ne vem, če zaradi mraza, ki se je kot potuhnjena in hudobna žival privlekla izza mrkih stolpov pod grebenom. Zavpil bi, da bi pregnal to tihoto, pa si ne upam. Odrinil skalo, da bi zabobnelo po žlebovih, da bi se zaprašil sneg, da bi jata kavk preplašeno zaplahutala nad breznom. Ne. Na ta večer naj bo tako. Tiho. Tiho.

Po snegu se spuščam pod greben. Skoraj neslišno. Le včasih se izpod snega skotali kamen, zaškrtta čovelj na poledeneli skali. Dva-tri opotekajoče korake napravim. A glej! Od nekd se je prikradel še sončni žarek, vrh goré je obsijal, ko je tod okoli mene že mrak. In tam pod vršno glavo, na zasneženi gredini je obsijal drobno, drobceno sled. Ko je bila še vsa severna stena v dopoldanskem hladu, sem se nad Joževim Kotom po orumenelih tratih povzpел na goro in zarisal to sled prek bele gredine. Prav skromno pot sem si izbral, ob robu mogočne in hladne stene – najlažji pristop, čeprav sem hotel po žlebovih njene zahodne stene na vrh. Zjutraj pa sem sklonil glavo pred steno. Zaradi strahu? Spoštovanja do nje? Zaradi dneva, kakršen je danes? Zaradi spomina na tistega, ki jo je prav na današnji dan pred enim letom sam, samcat premagal? Nisem se mogel odločiti za steno. In kot romar sem se skozi jutranjo luč povzpел na vrh. Potihem, po prstih, s sklonjeno glavo. In nisem bil ne David, ne izzivalec bogov Prometej, le droben plamenček v rokah goré sem bil, plapolajoč na njenem robu, med soncem in hladno senco stene.

Skoraj je že tema, ko me skozi somrak pozdravijo macesni pri bivaku. Od nekd se je privlekla megla in zavila macesne, bivak in steno v bel prt. Prižgem si svečo in slonim na pogradu. Oh, ko bi lahko zaspal, tako utrujen sem, pa ne morem. Veter otožno zavija po jarkih in se zaganja v steno. In tam na njenem robu pod roglji si krha zobe kot podivjana zver. Vse hujši je in bivak se stresa pod njegovimi sunki. Še droben plamenček sveče trepeče. Ne morem več zdržati med hladnimi stenami bivaka. Zunaj pa je še huje. Prav strupen mráz grize skozi obleko in volhka lepljiva megla me obdaja. Vrnem se na pograd. Ure počasi tečejo med turbnimi zvoki novembrske noči. Kdaj bo konec tega? Takrat pa kot za nalašč zatuli veter, da zajejijo macesni, da se bivak stresa, kot bi se vanj zakadil val. Okence se s treskom odpre in sveča ugasne. Skoraj bi zakričal od groze. Strmim v črno temo in še dihati si ne upam. In kot bi vetru bilo dovolj pošastnih pesmi v tej noči, utihne. Še megla se razvleče in zvezde zabrljijo nad mano. Noč je kot vsaka druga, prav nič več ni strašna kot prej. Nič več me ni groza in na zidcu ob bivaku slonim. Lučke v dolini pod mano in tam daleč na ravnini za Matkovim kotom. In še dalje nekje proti Obirju, skoraj pod vrhom neba zagori velika rdeča luč. Kot kres se mi zdi. Čemu ob tej uri? Kdo ve?

Koraki pod bivakom. Zasmejem se. Brat je v tej noči prišel iz doline in jutri, ko bo zlat dan, ko bo veter spal tam daleč v tistih robih, pojdeva skupaj na goro.

DRUŠTVENE NOVICE

JANEZ BAJD

7. februarja t. l. je na Golniku umrl delaven član PD Križe Janez Bajd. Na zadnji poti so ga poleg številnih vaščanov spremljali tudi člani planinskega društva s svojim društvenim praporom, predsednik društva Vinko Golmajer pa mu je ob grobu spregovoril tople poslovilne besede. Bajd je bil med ustanovitelji kriškega planinskega društva pred 20 leti, odbornik prvega upravnega odbora in načelnik markacijskega odseka. Bil je vzoren markacist, ki se ni zadovoljil samo s tem, da je lisal in obnavljal Knafelčeva znamenja. Skrbel je za dobra pota, jemal s seboj sekuro, lopato, tudi rovnico, samo, da je utrdil varno stopinjo obiskovalcem kriškega planinskega področja. Sam je mnogo hodil po domačih in tujih hribih in izkušnje od drugod prenašal na svoje področje na Kriški gori, na Tolstem vrhu, na Veliki Poljani, na Zaloški gori. Janeza Bajda bo kriško planinsko društvo težko pogrešilo.

MLADINSKI PLANINSKI KLUB NA EKONOMSKI ŠOLI V SLOVENJEM GRADCU

V lanskem šolskem letu je na Ekonomski srednji šoli v Slovenjem Gradcu pričel delovati mladinski planinski klub, ki so ga formalno ustanovili na ustanovnem občnem zboru januarja letos. Že v lanski izletniški sezoni je klub opravil nekaj krajših izletov na bližnje vrhove, v avgustu pa je organiziral večdnevni izlet v triglavsko pogorje. V zimskem času so mladi planinci imeli več predavanj, na katerih so v svet planin potovali ob predavateljevi besedi in barvnih diapozitivih.

Za letošnje leto ima planinski klub precej bogate načrte. Začetek je sicer ovirala nenavadna dolga zima, 23. maja pa so v počastitev dneva mladosti le lahko izvedli prvi dvodnevni izlet. V sodelovanju s PD Slovenj Gradec in z organizacijsko pomočjo SPD v Celovcu so se podali na Bleščečo planino.

Predstavniki celovskega planinskega društva so jim pripravili topel sprejem v svojem domu, ki so ga odprli lani na prelepi gozdni jasi nad Baškim jezerom. V nedeljskem jutru so se povzpeli na bližnji vrh Kamnice ki je visok 1745 m, in omogoča čudovit razgled na velik del Rožne doline, Vrbsko in Baško jezero, Beljak, Dravsko in Ziljsko dolino, Mangrt in Jalovec. Ta razgled pa bi bil nedvomno še lepši, ko bi se planinci lahko povzpeli na sosednjo, približno 400 m višjo obmejno Kepo,

vendar pa ta vzpon zaradi visokega snega ni bil izvedljiv.

Mlade planince – izleta se je udeležilo 24 članov mladinskega planinskega kluba in PD Slovenj Gradec – je ves čas spremljal in vodil predsednik slovenskega planinskega društva v Celovcu Ljubo Urbajs, za kar se mu na tem mestu ponovno pristrčno zahvaljujemo. Dogovorjeno je bilo stalno sodelovanje med obema planinskima društvoma.

Na povratku so se udeleženci izleta v čudovitem sončnem vremenu ustavili še ob idiličnem Baškem jezeru in turistično že povsem razgibanem Vrbskem jezeru. To je bil nadvse prijeten konec lepega izleta, na katerem smo spoznali dobršen del zamejske Koroške.

Prof. Franček Lasbaher

OB 20-LETNICI PD KRIŽE

Po vojni so se kriški planinci včlanili v PD Trzič, ki je v svoj delovni program vzelo tudi graditev planinske koče na Kriški gori. Planinski skupini Križe to ni šlo v račun, češ, saj lahko gradimo sami. In res so organizirali prostovoljno delo, posekali les, ga speljali na žago v Gozdu in še to in ono pripravili za gradnjo. Skupina je naraščala in 12. decembra 1949 so v Križah že imeli ustanovni občni zbor. Iz poročila predsednika Vinka Golmajerja posnemamo, da so mesec dni nato že imeli planinsko skupino na Golniku, spomladi skupino v Strahinju in društvo je leto dni po ustanovnem občnem zboru že štelu 250 članov.

Naslednja leta je kriške planince gradnja vedno bolj družila in krepila. V pomladi l. 1950 so se resno lotili prostovoljnega dela. Začeli so kopati temelje za kočo, treba je bilo zgraditi okrog 2,5 km nove poti za dovoz in donos materiala. Poizkušali so z osebnim prenosom gradbenega materiala, vendar je bilo to prepočasno. Zato so se obrnili na JLA, ki je bila s tovornimi živalmi stationirana v Križah, in nalleteli na razumevanje. Vojaki so jim s svojimi konji priskočili na pomoč, začeli so nositi deske iz Gozda po novi poti prav na vrh Kriške gore. S svojim »levjim« deložem je JLA pripomogla, da so kočo na Kriški planini spravili že leta 1950 pod streho.

Po večkratnih urgencah pri Planinski zvezi Slovenije so dobili dotacijo v znesku 200 000 dinarjev in to jim je dalo novega poleta. 28. junija l. 1953 so kočo na Kriški gori slovesno izročili v uporabo.

Obisk se je iz leta v leto večal, zato je postala prvotna jedilnica pretesna. Začeli so misliti na povečanje koče. Zedinili so

se, da zgradijo pokrito verando. Gradili so jo tri leta. Za desetletnico društva 1959 pa je bila ta lepa razgledna veranda izročena svojemu namenu.

Provizorični hlev se je začel pogrezati. Iz podrtije je nastala depandansa s tremi sobami, ena soba z dvema ležiščema, ena s tremi sodobnimi ležišči in v pritličju še zimska soba za obiskovalce.

Finančna sredstva za to gradnjo so izvirala iz lastnih sredstev, iz izkupička koč na Kriški gori, zavetišča v Gozdu, zavetišča na Trsteniku, predvsem pa od prodanega gostinskega inventarja iz ukinjene gostilne pri »Povšnarju« v Kokri. Opustili so tudi zavetišče na Trsteniku, saj gostinska dejavnost v dolini ne spada v planinsko udejstvovanje.

Ob otvoritvi depandanse v jeseni l. 1953 so izvedli prvi »Gamsoy bal« v pristrčnem lovsko-planinskem vzdušju. Do bala je prišlo po naključju. Na grebenu Kukovnice mejijo tri lovske družine: tržiška, goriška in kranjska. Zato pride v koči na Kriški gori večkrat do srečanja lovcev. Ker je ob odstrelu te ali druge živali že večkrat prišlo do »zadnjega pogona« za mizo ob kozarčku, so lovci začeli prirejati svoje običaje, predvsem lovski krst. Zato je PD Križe sklenilo, da prireja ta lovska srečanja in običaje vsako leto.

Kriška gora si je pridobila mnogo ljubiteljev. Med njimi je univ. prof. dr. Branko Prekoršek, ki je obiskal Kriško goro čez petstokrat in se posvetil njeni alpski cvetani.

Niso pa zadovoljni z delom mladinskega odseka. Društvu se ni posrečilo dobiti stika s šolo in s pedagogji, ki bi ta odsek vodili. V društvenem razvoju je pomemben občni zbor v l. 1966, ko je upravni odbor dobil pogojno razrešnico s pridržkom, da razčisti poslovne zadeve iz prejšnjih let.

Iz poročila predsednika PD Križe

(na občnem zboru 26. 4. 1970 za dobo 1966-1970)

Dolžniki so bili PD dolžni preko milijon tristo tisoč starih dinarjev in to pretežno iz oskrbovanja postojank na Kriški gori, v Gozdu in na opremi za Veliko poljano, in to vse izpred l. 1965.

Predsednik je prevzel nadaljnjo odgovornost za društvo, ker je čutil ob taki razrešnici moralno odgovornost za rešitev društva v družbeni in gospodarski reformi, s poslovanjem po načelu ekonomske politike. Izvoljen je bil nov upravni odbor. 20. aprila l. 1967 so formirali upravni odbor s štirimi odseki: gospodarskim, propagandnim, mladinskim in markacijskim.

Upali so, da bo gospodarski odsek reševal tekoče gospodarske probleme sproti. Žal ni bilo tako. Upravljanje postojank je bilo prepuščeno v glavnem oskrbnikom.

Primo-prodaje inventarja ob menjavi oskrbnikov niso bile izvršene.

V začetku l. 1968 je prišlo do prijave pri upravi javne varnosti. Tudi pod njenim nadzorom se ta gospodarska zadeva ni rešila do konca leta 1968. Šele ta občni zbor naj bi razčistil nepravilnosti preteklega obdobja.

Odkar obstaja društvo, se je že petkrat moralo seliti z vsem arhivom, rekviziti in pisarniško opremo.

V začetku je začel propagandni odsek zelo agilno pridobivati člane, prirejati predavanja itd. Vsa ta propagandna dejavnost si je krila stroške dejavnosti sama. Predavanja so se krila z vslopnino, razglednice s prodajo, izletli s plačano vožnjo udeležencev, zato je žalostna ugotovitev, da je ta dejavnost zamrla. Na Kriški gori so že sedem let iste razglednice.

Gorska straža in mladinski odsek nista zaživela. Februarja letos je društvo s pomočjo PZS ponovno ustanovilo mladinski odsek na šoli v Križah. Poročila o delu odseka pa na občnem zboru ni bilo. V letu 1969 je prišlo spet go »gamsovega bala« na Kriški gori in do kratke proslave 20-letnice društva pred depandanso.

Društvu želimo, da bi z odločnimi ukrepi le našlo pot iz zagate, v kateri očitno še tiči.

DAN MLADOSTI POSTOJNSKIH PLANINCEV

Petnajst mladih planincev pod vodstvom Alajza Hohkravta se odpravlja na Nanos. In že plezajo na Nanos, kar čez skale in po najkrajši stezi proti vrhu. Kmalu so na Pleši in že se poženejo na pot proti romantičnim predelom in lepotam očaka Nanosa. Kako je preživela ta dan na izletu, nam pripoveduje učenka 7. c. razreda osnovne šole Postojna Vida Bajc:

Dan je bil mehak, njegov dih je bil blag kakor topla, velika materina solza. Zrak je bil suh, tenak, val neke čudne napetosti ga je potiskal k tlom, kakor bi hotel, da odmev radosti napolni vso zemljo. Gozd je pel, tih spev pomladi je drhtel v njegovi pesmi. Smarnice, drobne in majhne, so neopazno drhtele med travo in razdajale svoj vonj. Oblak prahu, ki je kipel s ceste, nas je dušil in peklil.

Zastrmeli smo se v dolino, ponujal se nam je širok razgled. Pili smo to lepoto, ki se nam je ponujala kakor kupa sladkosti. Ujeli in zaprli smo ta čudoviti delček sveta v svojo notranjost in ga obarvali s svojo fantazijo. Strnjena skupina hiš, ki so se nemočno nasmihale, temna nitka ceste, svetlikajoči las reke Pivke, meglen, nasršen obraz Nanosa, to je bil košček sveta, ki smo ga zaklenili vase. Posedli smo na ravnici. Bili smo veseli, napeti, polni melodije sreče. Danes bomo sprejeti med mladince. Prišel bo težko pričako-

vani trenutek. Z iskrecimi očmi smo zrl predse in bili ponosni sami nase.

Nada Šabec pa je o tem dnevu povedala naslednje:

Že zgodaj zjutraj 25. maja smo se učenci sedmih razredov zbrali pred osnovno šolo v Postojni in od tam praznično razpoloženi krenili proti planinski koči nad Postojno, kjer naj bi bili tega dne slovesno sprejeti v mladinsko organizacijo. Med živahnim pogovorom smo kar hitro pustili za seboj mestne hiše in kmalu zagledali tik pod vrhom hriba ljubko leseno kočo, ki jo krasí samozavesten napis »MLADIKAKA«. Pod vodstvom učiteljev smo se po-

vzpeli na majhno vzpetinico nad kočo in posedli. Najprej nas je nagovoril tovariš Savo Tomič, nas opomnil na naše dolžnosti in naloge ter nam čestital ob tem slovesnem in pomembnem dogodku. Za njim sta nam spregovorila še predstavnik mladinske organizacije občine Postojna in planinskega društva ter predstavnik Trg. podjetja Nanos. Nato smo z glasovanjem izbrali iz naše srede predsednika mladinskega aktiva. Ob zaključku so nam izročili še mladinske izkaznice, značke in še knjižico o delovanju mladinskega aktiva v osnovnih šolah.

Miran

ALPINISTIČNE NOVICE

ANORAK IZ AQUAFORTE

Zimska alpinistična in smučarska oprema iz umetnih vlaken se zadnja leta vedno bolj uporablja. Lastnosti umetnih vlaken jo priporočajo: anoraki, obleke, prevleke ipd., iz sintetikov so lahki, odporni in ščitijo človeka pred mrazom, vetrom in snegom. Važna je pri tem tudi moda, kraj, eleganca. Moderna proizvodnja je to dosegla z novimi tipi, s tkaninami aquaforte, z antronom, z nylonom, ki »diha« in ima »breskovo kožo«, skratka cela vrsta umetnih vlaken, pri katerih laično oko komaj še opazi, da je umetno (antron ima npr. lastnosti prave svile). Smučarska publika je odkrila mikavnost barv, klasične tone spodrivajo moderne inačice v velikem številu.

ZLOMI IN VARNOSTNE VEZI

Medicinski in tehnični team v Münchenu je zadnji dve leti eksperimentalno raziskoval zakonitosti pri raznih vrstah zlomov, ki jih je, kakor znano, pri smučanju vedno več in to kljub vsem mogočim iznajdbam, ki naj bi jih preprečili ali vsaj zredčili.

Pri spiralnem zlomu goleni so ugotovili, da se vrte momenti med 320 in 1455 kp/cm (kilopond – centimeter). Pri prečnem zlomu so momenti tri do štirikrat večji (1465 do 3550 kp/cm). Trdnost goleni proti zlomu je odvisna od linearne mere goleni, merjene pri glavi tibie. Pri starosti nad 50 let je trdnost seveda manjša. Tudi to so izmerili in to s preizkusnimi udarci. Do posebnih razlik med moško in žensko golenjo z meritvami niso prišli. Pri eksperimentalnem raziskovanju na 100 primerih so dalje ugotovili, da ima mišičje varovalno funkcijo, da torej do poškodbe kosti lažje pride, če mišičje tej funkciji ni kos zaradi utrujenosti,

ohladitve ipd.). Ogrevanje in koordinacija sta torej profilaksa zoper zlome, tudi če pride do padca. Treba je znati pasti – smo že davno rekli, zdaj to ugotovitve podpirajo z znanstvenimi meritvami.

Poročilo Münchenskih zdravnikov in tehnikov pravi: Pri smučanju nesreč ne bomo odpravili, lahko pa preprečimo večino nesreč in najtežje nesreče, če bomo imeli pred očmi funkcionalno enotnost med čevljem, vezmi in smučmi. Smučarsko opremo bo treba še izboljšati, smučarske množice pa o izsledkih teh in podobnih raziskav poučiti in prepričati, da k dobri opremi spada tudi dober trening.

ABSOLUTNO VARNE SMUŠKE VEZI

Chr. Stiebler pravi v »Bergkameradu« 1969/10, da tudi najmodernejša smuške vezi oz. njihov mehanizem niso absolutno varne in zanesljive. Za 80 do 165 DM pač ni mogoče kupiti »angela varuha«, ki bi smučarja obvaroval pred nesrečo. V Alpah v eni sami sezoni obleži 80 000 do 100 000 »žrtev modernih vezi«. Samo na kliniki v Münchenu so pozimi leta 1968 zdravili 4000 zlomov, do katerih je prišlo ob uporabi varnostnih vezi. Samo v Nemčiji pa je dva ducata producentov, ki se trudijo, da bi z najrazličnejšimi patenti odpravili ali vsaj zmanjšali ta plaz zlomljenih kosti. Zapisali smo že, da iznajditelji in producenti premalo mislijo na moderne smučarske čevlje »oklopnike«, na napake pri montiranju in na komodnost smučarjev. Na vezi gledajo kot na vedno dovršeno dobavljeno enoto, ki je zanesljiva in ki se vselej in povsod prilega, ne pa kot na del četvorice noga – čevljev – vezi – smučic, pri kateri na vsakem delu lahko pride do napake. Če podplat ne sede v vez, kakor treba, že ovira odpiranje vezi. Če se v pomla-

danskem mokrem snegu podplat napne komaj za 3 mm, kar pri njegovi dolžini ni veliko, čeljust na vezeh zagradi čevlji 50 % trdnosti. Če je na podplatu pesek, so potrebne že večje sile, da se čevlji »reši«. Smučarji bi morali ubogati proizvedente, ki terjajo, da čevlji počiva na teflonu. Vezi je treba negovati, čez leto je shranjevati čiste. Nekatere rabijo olje, da prav delujejo. Nekatere čeljusti spremenijo svoje lastnosti, če ure in ure poskakujejo pripete na avtomobilsko streho, kaj šele, če jih kaj udari. Vsaka malomarnost se lahko maščuje, posebno pa malomarno montiranje vezi. Krivi so tudi čevljarji, če dobavljajo čevlje z mehkiimi, slabo ustrojenimi podplati, ki se hitro namočijo in pokvečijo. Kriva je tudi industrija. Če bi ustanova za testiranje (v Nemčiji), ki je eno samo pomlad preizkusila 20 različnih patentov za vezi, upoštevala svoje prvotne zahteve, bi niti eden od predloženih sistemov ne dobil ocene »dobro« ali »zadostno«.

V Nemčiji se je ustanovila IAS, po naše MSV, mednarodna smučarska varnost, delovno društvo za varnost pri smučanju, ki je v l. 1969 postavilo norme za podplate in jih uveljavilo pri čevljarški industriji. Športne hiše skrbijo zato, da bi bil vsak smučar dovolj poučen o teh stvareh. »Kdor si bo zdaj še lomil noge pri smučanju, bo sam kriv«, pravi Stiebler. Organizacija IAS bo poskrbela, da bodo vsake vezi preizkušene, podplati normirani, ves vezni mehanizem prav nameščen.

O nesrečah pri modernem smučanju na pistah govore v alpskih deželah že nekaj let kot o »epidemiji«, kot o uimi, ki močno pritiska na razne fondne, na privatne in na družbene žepa.

NA KLEINE SCHEIDEGG (2064 m) NI VEČ VRST

Smučski center Kleine Scheidegg je lani izpopolnil svojo mrežo vzpenjač in liftov. Skupno ima center, ki obsega tudi Wengen in Grindelwald, 16 naprav za vertikalni promet. V eni uri dvignejo 12 000 oseb. V centru je 92,5 km majhnih prog (pist). Z 80 šfr. ima smučar plačane poljubne vožnje na vseh napravah, za 7 dni pa plača 115 šfr.

Tudi Saas-Fee v Valisu je poskrbel za ljubitelje dričanja po zglajenih in zbitih terenih. Tu vozijo gondole na Plattjen (2567 m), Längfluh (2870 m) in Felskinn (3000 m) iz višine 1800 (Saas-Fee). Lani so postavili gondolko še na Hannig (2350 m). Vsega skupaj imajo 17 naprav, ki v eni uri postrežejo 11 000 osebam. Smučarski centri morajo biti iznajdljivi pri izbiri »vabnikov«, s katerimi pritegujejo svoje goste. Francoski center Mont-Dore ponuja 7-dnevni pavšal s polnim

penzionom, 7 urami pouka in neomejeno uporabo vseh vertikalnih prometnih naprav za 211 do 265 DM. Kdor ostane še osmi dan, ima ta dan vse zastoj. Če to preračunamo v naš denar, lahko ugotovimo, da s turističnimi trgovci iz Mont-Dore ni lahko konkurirati. Kaj pomeni samo neomejena uporaba žičnic, sedežnic in liftov! Tudi navržek enega dneva ni kar tako.

NOVI ČLANI GHM

Groupe de Haute Montagne (GHM) je 14. novembra l. 1969 izvolila nov odbor za l. 1970. Predsednik je Robert Paragot, med člani odbora pa tudi alpinistka-fenomen Simone Badier, ki je postala član GHM l. 1968. V l. 1968–1969 so bili v ta ekskluzivni alpinistični klub sprejeti poleg nje še: H. Agresti iz Marseillea, Claude Barbier iz Bruxellesa, Dougal Haston iz Leysina, V. Oničenko iz Moskve, H. Steinkötter iz Trenta, J. Zibrin iz ČSSR in vrsta Francozov manj zvenečih imen. Sodeč po teh sprejemih bi morala naša alpinistična komisija razmisliti tudi o naši kandidaturi. Ni prav, če ne bi postavili svojih uspehov tudi pred ocenjevalne komisije, ki že desetletja tehtajo alpinistične storitve po vsem svetu.

DROBTINE IZ AMERIKE

Monts Logan v Kanadi ima stene podobnega lica kakor Yosemite v ZDA. Ena smer ima tudi ime »Lotosov cvet«, druga pa »pozabljenje«. Prvo so kot prvi ponovili, drugo pa kot prvi preplezali znani ameriški plezalci Tom Frost, S. Bill in J. Mc. Carthy. V Yosemite je steno Muir (ime po ameriškem planinskem pionirju) v El Capitanu soliral Royal Robbins. Najtežjo smer ZDA sta kot prva ponovila Henneck in Lausia. Smer je v El Capitanu. Tom Frost je letošnjo spomlad odšel z angleško ekspedicijo na Annapurno l. Med ameriškiimi plezalci pa ne bomo več srečali Garyja Hemminga, ki smo ga v tej rubriki večkrat omenili. Sam je prvi preplezal severno steno Trioleta, mnogo ponavljal težke in tudi najtežje smeri v Zapadnih Alpah, nastopal kot alpinistični beat po Chamonixu in Parizu, spletel okoli sebe majhen mit in za reklamo poskrbel za kak škandal. Bil je študent in sem in tja tudi igravec. Jeseni se je sam izbrisal iz skupnosti živih ljudi. Za kraj svoje smrti je izbral Holandijo.

ALLROUND-MAN

Toni Hiebeler je gotovo nenavadno dinamična osebnost današnjega časa. Začel je kot ekstremist in publicist pred 20 leti, danes pa je pojem sodobne planinske

alpinistične publicistike, organizator in manager svetovnih dimenzij, glavni urednik kozmopolitske revije »Alpinismus«, avtor mnogih knjig. Lani je bil, nekako mimogrede, tudi na Pik Leninu in tam preplezal 2000 m visoko vzhodno steno tega sedemtisočaka, okovano v led. Plezali so štirje: Borisenak, Ustinov, Hiebeler in Schneider. V gorah SZ to pot ni bil prvič. Te dni pa nam je pisal iz ZDA, skratka, mož, ki mu osvajanje gorskega sveta pomeni v resnici pestro obliko življenja, polno vsebine in široke dejavnosti.

ZLATA DOBA HIMALAIZMA JE MIMO

Kišni Khan (7200) je vrh v Hindikušu, v Vakhanu. Tu sta Audoubert in Pradal v treh dneh kot prva preplezala jugozapadni bok, visok 1600 m. Centralni del je vertikalni, visok 600 m, ves v rdečih plateg, ki spominjajo na južni greben Aig. Noire de Peuterey. V tej višini sta imela opravka s težavami IV+ in VI in celo z mesti, ki sta jih morala zmojstriti s pomočjo modernih rekvizitov. Francoska plezalca sta startala iz tabora I in trikrat bivakirala, dvakrat pri vzponu, enkrat pri sestopu. Sodeč po kratkem zapisu, izjemno dejanje v taki višini.

LANSKA JESEN V FRANCOOSKIH ALPAH

Alpinistična jesen 1969 je bila zaradi lepega vremena edinstvena, nepozabna za vse ljubitelje gorske narave. Šest tednov pravljичno sijajnih dni, bogatih z vsem, kar nam jesen lahko lepega da. Naj navedemo nekaj alpinističnih dogodkov iz francoskih Alp.

Oktobra 1969 sta Cassagrande in Verilhac kot prva preplezala južno steno Pointe de Platé (VI), vodniški pripravnik Nominé je oktobra sam prvi preplezal in ponovil smer Rampe v Grand Manti (La Chartreuse), v Roche du Midi je bilo oktobra ponovljenih več šestic, v vzhodni steni pa narejena nova smer. V masivu Vercors sta Biron in Nominé oktobra preplezala prvenstveno smer Fantômes, 26 ur sta rabila za 250 m višine, v Jardin du Roy sta dve težki smeri ponovila solista Tomio in Nominé, prav tako v Glandasse, tudi sredi oktobra.

Vrsta novih smeri je septembra 1969 nastala v les Ecrins, pri tem pa so nastopili tudi mladi plezalci, poleg Nominéja in Tomia še Corompt. Mlade naveze so speljale po eno novo smer v Thorantu v Pointe Dosia, kar dve v Rateau, v Tête Sud du Replat, v Aiguille Dibona pa je Nominé soliral šestico.

VARSTVO NARAVE

VARSTVO NARAVE IN NARODNI PARKI V TURČIJI

Turčija tvori velikanski most med Zahodom in Vzhodom in je kot taka velik okvir za osebni in kulturni turistični promet. Zanimive so njene obale in njen relief, zanimive so spričo različnih kultur, ki so vplivale na ta strateško tako važen polotok, zanimiva pa je tudi avtohtona kultura. Za varstvo narave v Turčiji je pomembno l. 1956, ko so v Turčiji sprejeli zakon o sistemu nacionalnih parkov in o zavarovanju naravnih in zgodovinskih spomenikov znotraj in zunaj državnih gozdov. Turčija ima danes 7 narodnih parkov, 125 rekreacijskih področij, 7 rezervatov za divjačino in vrsto drugih rezervatov. Naravni so po imenu naslednji: Uludag, Yozgat, Manyas, Karatepe-Aslantas, Soguksu, Yedigöller in Sam-sundag.

Uludag meri 27 000 ha. Z bajeslovnim Olimpom Mysia je turistično že lepo urejen. Na Olimpu se smučajo od decembra do aprila. Imajo campinge, hotele in vse vrste naprav za vertikalni promet. Park je razdeljen na več vegetacijskih con. Vzhodna stran je strogo zaščiten

za raziskovalne in študijske namene (20 000 ha).

Yozgat meri le 249 ha in je od Ankare oddaljen komaj 220 km. V njem bi radi ohranili ostanke pinije »Virgin Scotch«, ki je nekoč pokrivala velik del tega področja. Uporabljajo pa park tudi za rekreacijo in so v ta namen zgradili vse potrebne priprave.

Manyas je jezero blizu obale Marmarskega morja, sredi med Burso in Canakkale, veliko gnezdišče 200 vrst ptičev, ki se selijo iz jugovzhodne Evrope v Afriko. Park obsega 52 ha, ima rekreacijski predel in ptičji muzej.

Karatepe-Aslantas je park velikan, saj obsega 7715 ha. Leži 100 km od Adane in hrani sredi gozdov sijajne zgodovinske spomenike. Ima dva »skansena«, ki kažeta kulturo, pomembno za razvoj dežele.

90 km od Ankare leži park Soguksu, poln gozdov in smučkega sveta. Prebivalci Ankare radi zahajajo sem.

Park Yedigöller se razprostira na daleč od ceste Istanbul-Ankara. V njem raste vse rastline, značilno za severozahodno Turčijo. V parku je 7 jezer, ki jih povezuje reka. Na polotoku Egejskega morja je

Samsundag, ki ga spreminjajo v turistično področje.

Grade obalne ceste in naselja. V goratem predelu tega polotoka živi manjše število leopardov.

S tem pa organizacija parkov še ni končana. V sodelovanju z ameriško skupino planerjev snujejo v Turčiji še celo vrsto nacionalnih parkov: Göreme, Pamukkale, Termessos, Kovada, Troy in Ephesos. Göreme, južno od Ankare, so v prvih časih krščanstva kolonizirali menihi in iz vulkanskih pečin izdolbili kapele, cerkve in bivališča. Zanimiv kulturni spomenik, ki ga današnji prebivalci še uporabljajo, uprava parka pa mu bo predpisala nadaljnji razvoj. V Pamukkale so na tleh nekdanjega Hierapolis ostali mnogi rimski in bizantinski spomeniki, za razvoj parka pa so pomembne tudi termalne vode. Tudi Termessos na Güllük dagu ima svoje sijajne spomenike iz grško-rimske antike. Jezero Kovada je znano kot kopalnišče, ki ima prijetno hladno podnebje tudi tedaj, kadar Mala Azija trpi pod dihom vročih sap. Troy, po naše Troja, je gotovo področje, ki kliče po smotni ureditvi. Njegova mikavnost je izredna. Kdo bi Troje ne obiskal, če le vsaj malo ve o trojanski vojni in o liadi! Efez je prav tako svetovnoznano spomeniško središče, saj je tu znameniti Artemidin tempelj iz grške dobe, klasično rimsko mesto, bazilika sv. Janeza iz prve dobe krščanstva, v bližini pa je legenda ohranila Marijino hišico. V l. 1970 bodo uredili področje rimskega mesta Pergama in Bogazkoy-Alacahöyük, glavnega mesta Heitsitov, kraljestva, ki je cvetelo od l. 2000 do 1200 s. t. e.

345 VZPENJAC V ŠVICI

Lansko jesen je bil v Zürichu III. mednarodni kongres vertikalnega prometa. O švicarskih napravah je poročal zvezni svetnik Bonvin in poudarjal njihov pomen za razvoj turizma. V Švici je 345 naprav, ki letno prenesejo v višave 55 milijonov izletnikov vseh vrst in ustvarijo letno 150 milijonov šfr. Posebej je v svojem poročilu obravnaval pomen vertikalne prometne naprave za gospodarstvo pokrajine, doline, mesta in vasi.

ŽIVLJENJSKI PROSTOR JE OGOZEN

Pod tem naslovom je lani v Neue Zürcher Zeitung izšlo več člankov o varstvu narave. Med pisci je bil tudi Hektor Maier, predsednik švicarske planinske organizacije (SAC, CAS). V člankih ni bilo nič bistveno novega, pomembno pa je to, da je dobilo prostor v takem listu. Članki so izšli tudi v ponatisku z naslovom »Ogrožanje našega življenjskega prostora«. Uvod v brošuro pravi: »Tehnični razvoj nam ne vzbuja samo veselja,

ampak tudi strah. Kje se bo ustavil? Kaj daje, kaj nam jemlje? Tako se vprašujejo ljudje, vsak dan jih je več. Skrbi jih, kako bi razvoj načrtno in pametno uravnavali. Pri tem stojte na stališču, da spada pravica do zdravega, človeka vrednega življenja med neodpravljive človeške pravice in da ta pravica vsebuje tudi pravico do zdrave pokrajine, tal, vode in zraka.«

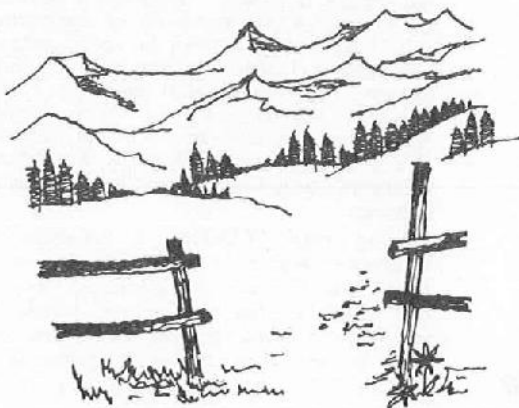
OREL OGOŽA GAMSE

V biltenu, ki ga izdaja narodni park Vanoise, o katerega ustanovitvi smo obširneje poročali, je lansko jesen poročal čuvaj Robert Cote, kako je 3. oktobra opazoval boj med divjo kozo in orlom na Aig. du Fruit. Opazil je tri gamse, ki jim je sledila koza. Pasli so se, vendar nemirno vzdigovali glave in gledali proti pečevju nad travnato polico. Z divjo kozo se je pasel kozlič. Nenadoma so se gamsi zapodili proti skalam. Tam je čuvaj opazil velikega orla, ki je čepel na rogju in sledil gibanju gamsov, ki so se nekaj metrov pred njim ustavili. Orel se je vzdignil in plahotal s perutmi. Divja koza se je nekaj časa obotavljala, nato pa se je z glavo pri tleh pognala proti kralju višav. Ko je ta odjadral, je pohitela h kozličku in ga ovohavala. – Ni kaj pripomniti. Gotovo je, da zna biti gams tudi zelo pogumna žival in da ni vselej pripravljen na uren umik. Čeprav nekateri orla zagovarjajo, češ da ni nevaren divjačini, je najbrž tudi res, da sodi med naravne selektorije, če se mu priložnost ponuja.

ČUDEŽ NARAVE

Reka Šuja, ki teče iz jezera Ukš (Ukšozero) v Kareliji, 15 do 20-krat na leto menja smer svojega toka. Pojav pojasnjujejo s tem, da reki periodično usahnejo izviri, s tem gladina jezerske vode upade, reka pa poljubno išče izhod.

T. O.

IZ PLANINSKE LITERATURE

SVICARSKI GLAS O NAŠEM ALPINIZMU

Splošno znani časnik »Neue Zürcher Zeitung« je 28. februarja 1970 objavil članek »Razvoj alpinizma v Sloveniji«. Naštevava uspehe naših plezalcev v l. 1969 in povzema članek dr. Mihe Potočnika »znanega tudi v mednarodnih krogih alpinistov in gorskih reševalcev«, ki ga je objavil v Planinskem Vestniku v začetku l. 1970. V nadaljevanju omenja lahko dostopnost slovenskih Alp in možnosti za razvoj letnega turizma v slovenskih planinskih vaseh, medtem ko je »za zimski turizem manj ugodno, vendar se tudi lepo razvija«. Posebej opozarja na lepo urejena lovišča, ki privabljajo tudi lovce iz Švice, Italije, Francije in Nemčije. Končno hvali tudi Planinski Vestnik in ljubljanske založbe, da so »izdale že lepe planinske publikacije, ki bodo v slovenske gore privabile nove prijatelje«.

NOVA KNJIGA PISATELJA ROGERA FRISON-ROCHA

Pisatelj Roger Frison-Roche tudi našim bralcem ni neznan. Lani je pri Arthaudu v Grenoblu izdal »Nahanni«, knjigo, ki nosi naslov po reki kanadskega severa. Reko so raziskali štirje Francozi in svoje dogodivščine razkladali pisatelju. Kanadčani, ki so za njihovo početje vedeli, so njihovo drznost obsojali. Reka izvira v Rockies, kot hudournik drvi proti obali Liard in se izliva v arktični ocean pri Inuvicku. Gre torej za področje zadnje divjine, ki jo že ogrožajo načrti velikih petrolejskih podjetij.

VELIKI SMUK ČEZ TURE

Dr. Fritz Kolb, Iraser avstrijske Haute Route, je poskrbel za njeno literarno predlogo pod naslovom »Die Grosse Tauernfahrt«. Knjiga je izšla pri založbi Belvedere (W. Meissel), na Dunaju, ima 120 strani, številne risbe in skice, je broširana in plastificirana, stane pa 39 š. Je dobro urejen, informativno bogat vodnik. Nastal je v deželi, ki ima ogromno vodniško literaturo, pri kateri se lahko samo učimo. Zdaj so že pri roki sredstva za dobre domače vodiče. Res moramo paziti, da ne bomo pisali slabših, kot smo jih že imeli. Tudi tisti so nastajali ob tujih vzorih s prilagajanjem na domače razmere. Za tiste čase so bili na evropski višini in so nam še danes lahko zgled. Čas je že tudi, da bi začeli s serijo monografskih vodičev po naših alpskih krajih z dispozicijo, v kateri je težko kaj premakniti ali izpustiti: krajina,

lega, nastanek, klima – kraj sam, gospodarstvo, šport idr. – indikacije (če so) – zgodovina – kulturni in naravni spomeniki – sprehodi in izleti – ture in vzponi – izleti z avtom – morda še najmikavnejša ledinska imena in značilno besedišče dialekta.

ANGLESKA PLANINSKA ENCIKLOPEDIJA

V Londonu je izšla knjiga »Encyclopedic Dictionary of Mountaineering«, napisal jo je znani avtor Peter Crew. V knjigi je 100 risb in 15 fotografij, obsega pa geografijo, geologijo, topografijo, plezalno tehniko, rekvizite in opremo. Upošteva razvoj zadnjih 20 let in zato navaja tudi neologizme, ki so se bujno razcveteli v plezalskem žargonu v ZDA. Publikacija prinaša tudi nekaj zgodovine, nekaj pedagoških navodil in nazorov o plezalski etiki. Francozi pravijo, da Crew napak ocenjuje uporabo kisika, češ da se v Himalaji rabi samo pri zdravniški obravnavi in za spanje, medtem ko je pri vzponu odveč.

MATHIAS REBITSCH – ODLIKOVAN

Mathias Rebitsch, avtor »Srebrnih bogov«, je tudi pri nas popularno ime. Sicer pa je znan daleč preko evropske meje. Vrsta velikih smeri v Alpah ga je za vselej zapisala v zgodovino Alp, za seboj pa ima tudi sedem velikih ekspedicij v Himalaji, Karakorumu in v Andih. Dunajska sekcija ÖAV ga je zdaj imenovala za svojega častnega člana in s tem potrdila njegove zasluge za utrditev ugleda prestolniške planinske organizacije, v kateri je ustanovil alpinistično skupino »Bergland«. Rodil se je l. 1911 v Brixleggu, v 30 letih tega stoletja pa je začel alpinistično kariero, ponovil dotlej najtežje smeri v Karwendlu, Kaiserju in Wettersteinu in naredil mnogo novih, ki so še danes ohranile svojo oceno in ceno. Več težkih smeri je opravil tudi v zimskih razmerah, bil pa je tudi med prvimi, ki so se upali v severno steno Eigerja. L. 1938 je bil s Paulom Bauerjem na Nanga Parbatu. L. 1952 je šel z Ghiglionejem in Švedom Bolinderjem v Ande in stopil na pet šesttisočakov in dva pettisočaka. L. 1954 je bil v Karakorumu na vrhu Batura, l. 1955/56 ponovno v Andih na Puna Atacama. V Ande je šel nato še l. 1958, 1961 in 1965. Tu je med drugim z vzhoda sam prišel kot prvi na vrh Ojos del Salado (6885 m) in predvsem tu začel z raziskovalnimi deli, s katerimi se je njegovo ime raz-

neslo po vsem svetu. V knjigi »Srebrni bogovi na Cerro Gallanu«, je popisal doživetja na ekspedicijah iz l. 1952 in 1955/56. Knjigo je izdala založba Nymphenburger Verlagshandlung v Münchnu. Pri nas je knjiga izšla v mariborskih Obzorjih, prevedla jo je prof. Lili-jana Avčin.

LUDVIK SINEK

Ludvik Sinek je bil urednik Österreichischer Bergsteiger Zeitung, ki izhaja na Dunaju že 48 let v obliki dnevnika in vsaj 15 let tudi z našo redakcijo občasno sodeluje. Pokojni Sinek je vse svoje življenje, vso svojo dejavnost posvetil

goram. Kot deček se je uril v priložnostnih krožkih, ki so se imenovali alpinistične šole, ob maturi pa je že bil znan plezalec in smučar, dober poznavalec Dachsteina, Hochschwaba in Gesäuse. Zgodaj je začel pisati in predavati. Bil je izvrsten pisec in sijajen govornik. L. 1923 je ustanovil OBZ in jo vodil vse do svoje smrti. Usmerjal jo je samostojno, neodvisno, ni se vezal na nobeno politiko med obema vojnama, tak je ostal tudi po vojni, zato je prostih rok v svojem glasilu presojal pojave, ki so se mu zdeli škodljivi za razvoj planinstva in smučanja. V zrelih letih se je povzpel na Bernino, Jungfrau, Mt. Blanc in na druge vrhove, o katerih je pisal 50 let. Svoja predavanja in članke je izdal v knjigi »Bergfahrten«.

T. O.

RAZGLED PO SVETU

LHOTSE II (8383 m) ali LHOTSE SHAR je zadnji od osemtisočakov, ki še ni dobil človeškega obiska – vse do l. 1970. Sicer smo že več let pisali, da jih je samo 14. Lhotse Shar ni bil sprejet med samostojne najvišje vršake v Himalaji. Prvič so ga kot takega priznali l. 1955. Stoji 1,5 km jugovzhodno od Lhotse I v masivu Everesta. Da se je prerinil med samostojne vrhove, ima zasluge Idrijčan ing. Erwin Schneider, o čigar delu smo že v tej rubriki često pisali. Danes je Lhotse Shar zelo mikaven cilj. Ko to pišemo, so na njegov vrh verjetno že stopili Tirołci, torej alpinisti iz avstrijske dežele, ki je po vojni prispevala največ uspešnih himalajskih moštvev. Na sever ima strmo steno, na katero nobeden še v sanjah ne misli, z Lhotse I ga veže dolg, težak greben, z južne strani pa je pristop mogoč preko 3000 m visokega, strmega boka, deloma kopnega deloma z ledom pokritega. L. 1965 so tu čez do višine 8000 m prišli Japonci.

Tirołci so bili v tem okolišju že l. 1955. Znani Ernst Senn je l. 1955 na Lhotse I, prišel do višine 8100 m. Moral je kloniti pred silnim jesenskim viharjem. Ing. Schneider pa je več let zaporedoma hodil v masiv Everesta, opravljal meritve in kartografske posnetke. L. 1970 so Tirołci v predmonsumskem času spet startali in, kakor kaže, uspešno končali svoj podvig. Bilanca vzponov na osemtisočake postavlja Avstrijce na prvo mesto, saj so prišli na štiri od 14. Trije od teh so pripadli tirołskim moštvom.

LOULAU BOULAZ, slavna plezalka iz Nieze, je še vedno z vsem srcem v gorah. Septembra l. 1969 je s Švicarko Yvette Vaucher, ženo alpinista Vauchera, tudi znamenito plezalko, preplezala severovzhodno steno Piz Badile. Spremljala sta

ju Daniel Darbellay, samohodec iz Eigerja, in Le Dal. Loulou je lani sedemkrat naskočila Piz Badile, pa jo je slabo vreme potisnilo nazaj. Ko so jo pri sestopu vprašali, koliko je stara, je rekla: »Ne povem, lahko pa bi bila že davno stara mama«. Svojih 63 let res ne kaže. Ko je nastopila pri alpinistični okrogli mizi v Trentu pred tremi leti, je žela tudi v tem pogledu splošno priznanje.

WALKER je do l. 1969 dosegel 100 vzponov, ne da bi plezalci doživeli kako večjo nesrečo. Smer v Pointe Walkerju je sicer zelo težka, vendar objektivne nevarnosti niso velike. Poleg tega vstopajo v Walker samo najboljši. Tako je izjavil Jean Franco, šef ENSA pred poletjem 1969. Kmalu nato se je tu smrtno ponesrečil Jörg Lehne. Poleti 1969 je prišlo čez Walker še 20–30 navez. S tem so se nevarnosti povečale, med množice se vrine tudi kak manj sposoben alpinist. Prišlo je do drugega samotarja v Walkerju: Japonec Saito Masami je 21. do 23. julija ponovil Gognin uspeh. Dalje: Parižanka Christine de Colombelle je zmogla tudi Walker, potem ko je l. 1967 s Sangnierjem uspela v Eigerju.

450 KLINOV so porabili Japonci v Eigerju za svoja letna direttissimo. Med temi je bilo 250 svedrovcev. Pritrdili so 1500 m vrvi in v 30 dneh preplezali to »senzacijo«. Da bi ne ostala za zmerom tako ekskluzivna, so poskrbeli Švicarji H. Peter Trachsel, Peter Junger, Otto v. Allmen, Hans Müller in Max Dorfliker, ki so japonsko letno direttissimo preplezali od 20. do 25. januarja 1970. Švicarji so mislili, da gredo kosit na pokošen travnik, pa ni bilo povsem tako. Sem in tja so res lahko uporabili japonske kline in vrvi, v glavnem pa so bili klini pobrani pa

tudi vrvi večjidel neuporabne. Stojišni klini so ostali, sicer pa je Švicarje čakalo trdo delo. Naskočili so v treh poskusih in pred tem opremili steno z 800 m vrvi. V četrtem poskusu so prvič bivakirali na drugem ledišču, šestič pa na vrhu. Vmesne bivake so vse prebili v netopirjih, nikjer ni bilo pravega mesta za kolikor toliko udoben počitek, vsa stena se pne v težavah V in V+. Zadnjih 130 m so splezali direktno na vrh in tako izpopolnili japonsko smer, ki je tam zavila desno na greben. Zaris švicarske smeri nazorno kaže to izredno storitev. S seboj so imeli 750 m vrvi, 140 normalnih klinov, 60 sve-drovcov, 40 zank, 4 stremena, 120 vponk, 5 velikih kladiv, 4 cepine, 2 lopati, 2 kuhalnika na bencin in enega na plin, 12 l bencina, 8 plinskih karteč, 1 radio, 1 talkie-walkie, 5 parov »jumarjev«. Odprava je stala 10 000 šfr.

KARL LUKAN je tudi pri nas znan planinski publicist iz krogov OAV. Zdaj je v zrelih letih oddal disertacijo o ljubezni do gora Münchenski univerzi. Pisal jo je dve leti. Pravi jo, da bo posebno dobrodošla za vzgojo planinske mladine. Lukana je učil plezati dunajski plezalski mojster Hans Schwanda, ki se je letošnjo zimo mudil v Tanzaniji.

SVETA GORA ni ena sama na svetu in niso vse tega imena. Mnoge, ne nazadnje naš Triglav, so ovite v meglice bajk, v tvorni svet mitologije, ki pomeni prvi poskus človeka, da si goro razloži ali pa ji prisodi višji, večji, nadčloveški, nadnaravni pomen. V hinduističnem, budističnem in lamaističnem svetu stoji med svetimi gorami in prvem mestu Kailas (6713 m). Ime pomeni »poppek sveta« pa tudi falus Šive, simbol božje plodnosti, ki izvira iz vrelskega področja Indusa, Satledža in Brahmaputre. Na Kailas, ki ga v Tibetu imenujejo Kang Rimpoče, dragoceni sneg, ledena dragocenost, se romarji plazijo, oblika pokore, ki utegne trajati več mesecev. Poračali smo že, da je na to goro prišel v romarja preoblečen tudi dr. Herbert Tichy, takrat še študent geologije, l. 1905 pa je bil blizu gore Sven Hedin.

Gavrishankar ali Tseringma je za šerpe najsvetejša gora. Brata Schlagintweit sta zakrivila, da so to goro imeli nekaj časa za najvišjo na svetu, čeprav ima komaj 7145 m. Leži 57 km od Everesta-Comolungme (8848 m). L. 1964 so se ga resno lotili Angleži, vendar so prišli samo do 6750 m in komaj ušli hladni smrti v plaz. Odtlej je Gavrishankar – zaprt, vendar ne iz verskih razlogov, svojo besedo ima tu, v Rolwaling Himalu, politika.

Matterhorn centralnega Nepala je Mačapučare, ribji rep, ki ga je razmeroma od blizu gledala naša ekspedicija na Annapurno 1969. Dvojni vrh te nenavadno lepe gore je privabil Angleže l. 1957. Nasko-

čili so goro iz Modi Khola po severnem grebenu. Cox in Noyce sta prišla 50 m pod severni vrh (6997 m, 6993 m), tu naletela na trd led, kjer ju je med sekanjem stopinj ujel še hud veter. Za las je šlo obema, ko sta se umikala. L. 1963 je vlada goro oklicala za sveto in jo zaprla. Gora naj bi za vse večne čase ostala deviška.

EIGER iz leta v leto razburja alpinistične duhove in svet, ki ga mikajo velike zgodbe iz velikih gora. Letos je 6 Japoncev od 7. februarja do 18. marca ponovilo Harlinovo smer 1966 v severni steni Eigerja, smer, zaradi katere se je prelilo veliko črnila, saj se je ob njej odprlo vprašanje, ali je ekspedicionistični stil v Alpah opravičljiv in športno fair. Japonci so bili iz Tokia: Endo, Takao Hošino, Šimamura, Masura Sanba, in Nobujuki Ogava. Bila je to zimska ponovitev zimske prvenstvene. Japonci so imeli s seboj 1,5 tone materiala. 2000 m vrvi so pritrdili od vznožja do vrha, po teh vrveh so tudi sestopali. Baje so v Eigerju le trenirali za visok cilj v Himalaji. Ves čas so se mudili v steni – doslej še nabeden ni vzdržal v steni v takih razmerah toliko časa. Pred 10 leti kaj takega ne bi bilo mogoče, danes pa so oprema, obleka in prehrana odprle vrata tudi za take storitve. Japonci so v steni poskrbeli za globoko skopane bivake, ki so jih zaščitili pred vetrom in mrazom, seveda jih pa niso obvarovali pred psihičnimi pritiski.

Do l. 1968 je prišlo čez severno steno Eigerja 63 navez. V letu 1969 pa je preplezalo steno 70 do 80 oseb, med njimi tudi 6 Jugoslovancev, 30 Švicarjev, 17 Japoncev, 10 Nemcev, po 4 Avstrijci in Francozi, po 2 Španca in Novozelanca. V pregledu, ki ga o vzponih v l. 1969 imamo, sta oba jugoslovanska vzpona korektno vpisana, naša imena brez napake, kar je redko.

13 VELIKIH HIMALAJSKIH EKSPEDICIJ je zabeleženih v l. 1970 in to samo v spomladanskem času. Organizirali so jih Japonci, Angleži, Avstrijci, Nizozemci, Italijani in Nemci. Večinoma so si izbrale za cilj nepalske vrhove. Na Everest sta se namenili kar dve japonski ekspediciji. Prijeli sta ga po direktissimi iz jugozapadne strani.

CERRO TORRE v Patagoniji je gora, v katero se rade obračajo oči najboljših italijanskih alpinistov. Tam je ostala Eggerjeva smer, imenovana po Toniju Eggerju, plezalskemu tovarišu Cesara Maestrija. Letos se je v Cerro Torre odpravila močna italijanska ekspedicija iz Lecca (Belledo). Vodil jo je slavni Carlo Mauri. Vrnila se je praznih rok.

NANGA PARBAT 1970. Dr. Herrligkoffer je kljub vsem zgodam in nezgodam še vedno pojem nemškega himalaizma. Letos se je spet namenil na Nango Par-

bat, nemško usodno goro, in ga skuša zmagati preko najvišje stene na svetu. Priznati pa mu je treba, da ima srečno roko pri izbiri sodelavcev. Med 11 alpinisti, ki so z njimi odšli v Himalajo je tudi Reinhold Messner, nedvomno številka 1 med alpinisti zadnjih 3-4 let. Poleg njega je v moštvo tudi Peter Habeler, namestnik vodje dr. Herrligkofferja pa je Anderl. Kot fotograf je v ekspediciji Jürgen Winkler, ki ga štejejo med najboljše nemške kamere. Ekspedicija je uspela.

PRELAZ NUFENEN je najvišji prelaz v Švici, 2440 m. Zdaj je tu čez speljana cesta, ki povezuje kantona Wallis in Tesin od vasi Ulrichen v Wallisu do Airole na šentgotardski cesti. Cesta je dolga 36 km, od tega je 16,2 km v serpentinah na prelazu. Teh 16 km je stalo 15 milijonov šfr. Turistom je ta cesta odprla dolini Bedretto in Aegina.

NF, NATURFREUNDE, LES AMIS DE LA NATURE praznuje letos 75-letnico svojega obstoja, njena alpinistična »gilda« pa 50-letnico. V proslavo častitljivega jubileja planinske organizacije, ki ima veliko zaslug za kulturni razvoj delavskega razreda po vsem svetu, je NF poslal 100 svojih alpinistov v različna visoka gorstva na planetu. 59 alpinistov in 4 ženske so odšli v Afriko na Kilimandžaro in Mt. Kenia. Preden so se po enem mesecu vrnili, je zvezni prezident dr. h. c. Jonas poslal v Etiopijo 21 alpinistov, ki so raziskovali vse štiri gorske skupine pogorja Semyen: Anba Ras, Ras Dashan, Bauhet in Dagba. Pravijo, da je to izjemno gorovje, kakršnih ni ne v Himalaji ne v Andih ne v Alpah. Tretja skupina alpinistov je na poti v Pamir z nalogo, da se povzpne na več doslej neobiskovanih vrhov in opravi velika prečenja. Pamir, streha sveta imenovan: morda zato, ker se tu nekako stekajo verige gora Karakorum, Himalaje, Kuen Luna, Hindukuša in Tien Šana.

Za l. 1971 je NF prihranil največje ekspedicijsko podjetje: 3000 m visoke stene skupine Ramada in Mercedario. Sem bodo poslali 8 mož. NF je l. 1965 za 70-letnico dosegel v Aconcagui, v njeni južni steni, velik uspeh. 6 km dolgi jugovzhodni greben so kot prvi preplezali, kot tretji pa so preplezali vzhodno steno Aconcague.

NF je ob ustanovitvi štel 191 članov, danes jih ima 300 000 v 14 državah.

UIAA je jeseni na svoji generalni skupščini zbrala 21 članov. Zastopane so bile države: Nemčija, Avstrija, Belgija, Bolgarija, Španija, ZDA, Francija, Anglija, Lichtenstein, Luxemburg, Maroko, Holandija, Peru, Poljska, Švica, CSSR, Turčija, SZ in Jugoslavija. Odsotnost sta opravičili Grčija in Italija, opazovalce sta poslali Madžarska in Romunija. Na skup-

ščini sta bili sprejeti kot novi članici Južna Koreja in Madžarska. (Club de Alpinistes de Hongrie-Magyar Hegymászó klub in Corean Alpine Club s sedežem v Seulu). V bližnji bodočnosti bodo pristopili še Norveška, Portugalska, Iran, Nova Zelandija in iz ZDA posebej še Appalachian Club. Sovjetski zastopnik je povabil predsednika UIAA, da obišče alpinistične šole v SZ. SZ bo na lastne stroške povabila več alpinistov iz Latinške Amerike v alpinistično šolo na Kavkazu. Vse stroške – tudi za vzgojo – bo krila SZ.

GORA MOJIH SANJ: Tako imenuje Dunajčan Sepp Rauscher naš Jalovec v OBZ 1970/4. Za Julijce in posebej za našega »fanta od fare« ga je navdušil Kugy pred več kot 30 leti. Potem je služil kruh po svetu, druga svetovna vojna ga je zanesla v sovjetsko ujetništvo, sledila so spet leta, ko ni mogel slediti svojim sanjam. Končno sta z ženo vendarle nastopila turo, na katero je mislil že kot mladenič. Šla sta z Vrščica na kočjo pod Špičkom, od tam pa na vrh in po isti poti nazaj na Vrščic. »Doživela sta enega od najlepših dni, kar jima jih je bilo naklonjenih v 50 letih.« Podobnih zapisov je zadnja leta v tujih publikacijah vedno več.

DHAULAGIRI IV (7640 m) je 10. novembra 1969 zakril skrivnost petih članov avstrijske ekspedicije. 9. nov. so iz tabora 5 (6900 m) sporočili v glavni tabor, da bodo naslednji dan nastopili pot proti vrhu. Nastopili so jo, vendar za njimi ni ostala nikakršna sled. Živi so od ekspedicije ostali Leo Graf, ing. Oskar Krammer, zdravnik, znani dr. Klaus Kubiena in geolog Wolfgang Müller-Jungbluth. V višini 6200 m je morala ekspedicija premagati izredno težko oviro, ki je branila pristop na Dhaulagiri IV. Po dokumentaciji, tako poročajo, spada prestope te bariere med najtežje, kar se je do zdaj v Himalaji naredilo. Iz višine 6900 m ni bilo videti nobene posebne zapreke, zato je nesreča toliko bolj tragična. Leo Graf je stal vrh premagane bariere obenem z vsemi, ki se jim je izpolnila poslednja ura neke v višini nad 7000 m. O ekspediciji, posebej o njeni tragediji bomo še poročali.

PAMIRO-ALAI v Turkestanu je imel l. 1969 goste iz kluba »Vertikal«, ki ga podpira sibirski odsek Akademije SZ. Ekspedicija je bila športna in raziskovalna. Udeležili so se je tudi poljski alpinisti, v skupini je bil tudi aspirant inštituta za jedrsko fiziko v Novosibirsku Leonid Vjačeslavov. Alpinisti iz Poljske in iz Novosibirska so na zemljevid Turkestanu zapisali nove kote: Pik 25-obletnice Poljske (5207 m), Novosibirsk (5200 m), Varšava (5484 m), Komsomolski (5069 m), Meteor (5000 m) in še druge.

SLIKA NA PRVI STRANI: HRIBARICE IZ VELSKE DOLINE –
FOTO ING. ALBERT SUŠNIK

SLIKA NA DRUGI STRANI: SENOZETI NA SORICI –
FOTO VOJKO BIZJAK

SLIKA NA TRETJI STRANI: KMECKA ARHITEKTURA NA USKOVNICI –
FOTO SONJA ZALAR

SLIKA NA CETRTI STRANI: MOTIV IZ VOJ –
FOTO SONJA ZALAR

**VOZILO
JUGOSLOVANSKE HIMALAJSKE ODPRAVE
TAM 5000
RAZSTAVLJENO
NA BEOGRAJSKEM SEJMU**

Tovornjak TAM 5000, ki ga je uporabila Jugoslovanska himalajska odprava za prevoz opreme do Kathmanduja in nazaj je posodila ekspediciji mariborska Tovarna avtomobilov in motorjev. To je standardno vozilo TAM 5000 z zračno hlajenim dieselskim motorjem moči 85 DIN KS. Brez večjih težav in pod polno obremenitvijo je vozilo prevozilo okoli 25 000 km pod najtežjimi pogoji eksploatacije.

ZDRUŽENO PODJETJE
SLOVENSKE ŽELEZARNE

ŽELEZARNA JESENICE

JESENICE NA GORENJSKEM
SR SLOVENIJA

Telefon: 82-244, 82-441 — Telegram:
Železarna Jesenice — Tek. račun: SDK
Kranj, podružnica Jesenice 5153-1-909 —
Teleprinter: 34526 Kranj

Proizvaja:

JEKLA:

konstrukcijska
konstrukcijska s povečano
trdnostjo
za globoki vlek
za elektroindustrijo
za ladjedelništvo
za kotlogradnjo
za cementacijo in poboljšanje
nerjaveča in ognjevzdržna
vzmetna
za avtomate
orodna

TOPLA PREDELAVA:

debela, srednja, tanka, pocinka-
na, trafo in dinamo pločevina;
toplo valjani profili

HLADNA PREDELAVA:

hladno valjani trakovi, hladno
oblikovani profili, vlečena žica,
vlečeno, luščeno in brušeno jeklo,
žičniki bodeča žica

DODAJNI MATERIAL

ZA TALILNO VARJENJE:

elektrode za varjenje, žica za
plamensko in avtomatsko varje-
nje, žica za metalizacijo in pra-
šek za avtomatsko varjenje

